

I. Kaupunginvaltuusto.

A. Kaupungin kiinteän omaisuuden hoitoa koskevat asiat.

Sittenkun Kaupunginvaltuusto joulukuun 17 päivänä 1907 pitämäs-^{VI kaupungin-}sään kokouksessa oli päättänyt¹⁾ alamaisesti esittää vahvistettavaksi ^{VI kaupungin-}kaupunginosan asemakaavan muutosta varten laaditun ehdotuksen, oli ^{osan asemakaa-}Hänen Keisarillinen Majesteettinsa armollisella käskyllä huhtikuun 14 ^{van muutoksen}päivältä 1908 suvainnut suostua sanottuun esitykseen, mikä Valtuustolle ^{vahvistus.}tiedoksi annettiin²⁾ Maistraatin kirjelmällä huhtikuun 25 päivältä.

Kunnallisten työväenasuntojen rakentamista varten asetetun toimi-^{Korttelia n:o 372}kunnan tekemän esityksen vahvistuksen hankkimisesta sellaiselle kau-^{koskeva asema-}kaavamuutokselle, että kaikki tontit korttelissa n:o 372 ^{kaavan muutos.}XII kaupunginosassa saataisiin rakentaa yhteen, Kaupunginvaltuusto hyväksyi³⁾ hankittuaan asiasta Terveystalokunnan lausunnon.

Sittemmin Maistraatti ilmoitti⁴⁾ kirjelmässään elokuun 29 päivältä, että K. Senaatti 13 päivänä sanottua kuuta oli vahvistanut mainitun asemakaavamuutoksen, kuitenkin sillä ehdolla, että yhdistämisen kautta syntyvästä tontista ei saisi suurempaa pinta-alaa rakentaa kuin olisi luvallista, jos kullekin tontille erikseen rakennettaisiin.

Sittenkun Kaupunginvaltuusto kokouksessaan marraskuun 5 päivänä^{Södervikin alu-} 1907 oli antanut Rahatoimikamarille toimeksi jättää ehdotuksen sellaiseksi ^{etta koskeva} asemakaavan muutokseksi ^{kaupungin-}Södervikin aluetta varten, että uudelle Kaasu- ^{asemakaavan} ja Sähkölaitokselle luovutetut⁵⁾ paikat sanotulla alueella otettaisiin tehdastontteina asemakaavaan, lähetti Kamari kirjelmän ohella huhtikuun 2 päi-

¹⁾ Kts. 1907 vuod. kert., siv. I. 5 ja ss. — ²⁾ Valt. pöytäk. 12 p. toukok., 10 §. —

³⁾ Valt. pöytäk. 12 p. toukok., 29 §. — ⁴⁾ Valt. pöytäk. 22 p. syysk., 4 §. — ⁵⁾ Kts. 1907 vuod. kert., siv. I. 67.

vältä Rakennuskontorissa laaditut piirustukset mainitunlaista kaupungin-
asemakaavan muutosta varten, joitten mukaan Kaasulaitoksen tontti mer-
kittäisiin n:olla 9 Pääskylänkadun varrella korttelissa n:o 252, Sähkö-
laitoksen tontti n:olla 8 Sörnäsän Rantatien varrella samassa korttelissa
sekä se tontti, joka varattaisiin paikaksi molempien laitosten henkilö-
kunnalle, n:olla 10 Sörnäsän Rantatien varrella korttelissa n:o 253. Sen
ohella esitti Kamari, että asianmukainen vahvistus puheenalaiselle ehdo-
tukselle hankittaisiin K. Senaatilta.

Tähän esitykseen Valtuusto suostui ¹⁾, sen jälkeen kun Terveyden-
hoitolautakunnalla ei ollut mitään sitä vastaan muistuttamista terveydelli-
seltä kannalta katsoen.

K. Senaatti vahvisti sittemmin esittelyssä elokuun 13 päivänä maini-
tun kaupungin-asemakaavan muutoksen, minkä Maistraatti kirjelmällä 29
päivältä sanottua kuuta ilmoitti Valtuustolle tiedoksi ²⁾.

Erään Vallilan
alueen ottami-
nen kaupungin
asemakaavaan.

Kaupunginvaltuustolle osotetussa kirjelmässään anoi „Sörnäs Snickeri
AB.“ lupaa saada esiintuoduilla syillä huutokaupatta, tehtävän arvioimi-
sen mukaan, lunastaa yhtiöllä vuokralla olevat Vallilan tilukseen kuuluvat
alueet sekä sellaiseen toimenpiteeseen ryhtymistä, että mainitut alueet
otettaisiin kaupungin asemakaavaan. Sittenkun Kaupungin-asemakaava-toi-
mikunta, jolta lähetekirjelmällä maaliskuun 24 päivältä oli vaadittu ³⁾ lau-
sunto asiasta, oli huomauttanut, että ennenkuin yleinen asemakaava pohjois-
puolella XI ja XII kaupunginosaa olevaa kaupunkiin yhdistettyä aluetta
varten oli laadittu, olisi kovin arveluttavaa ratkaista, voitaisiinko mainitun
yhtiön haluama alue luovuttaa sanottuun tarkoitukseen, ja tämän perus-
tuksella evännyt sanotun anomuksen sekä Rahatoimikamarikin puoles-
taan oli hyväksynyt Toimikunnan lausuman mielipiteen, päätti ⁴⁾ Valtuusto
hylätä kyseessä olevan yhtiön anomuksen.

Alan lohkasem-
minen tontista
n:o 2 Ratakadun
varrella.

Maistraatin kirjelmällä helmikuun 8 päivältä sai Kaupunginvaltuusto
tiedon siitä ⁵⁾, että K. Senaatti esittelyssä 27 päivänä edellistä tammikuuta
oli suostunut Valtuuston esitykseen ⁶⁾ alan lohkasemisesta tontista n:o 2
Ratakadun varrella mahdollisesti tarvittavaa kadun tasoittamista varten.

XV kaupungin-
osan asemakaa-
van laajennus.

Sittenkun Kaupunginvaltuusto kokouksessaan lokakuun 22 päivänä
1907 oli päättänyt ⁷⁾, että kaksi Meilansin eteläisellä rajalla olevaa tilus-
aluetta otettaisiin kaupungin-asemakaavaan, jos ja ennenkuin niiden kauppa

¹⁾ Valt. pöytäk. 12 p. toukok., 28 §. — ²⁾ Valt. pöytäk. 22 p. syysk., 5 §. — ³⁾ Valt.
pöytäk. 24 p. maalisk., 31 §. — ⁴⁾ Valt. pöytäk. 12 p. toukok., 24 §. — ⁵⁾ Valt. pöytäk.
25 p. helmik., 9 §. — ⁶⁾ Kts. 1907 vuod. kert., siv. I. 21. — ⁷⁾ Kts. 1907 vuod. kert., siv.
I. 21 ja ss.

vastaisia Yliopiston sairaaloita varten valtiolaitoksen kanssa päätettäisiin, ilmoitti Rahatoimikamari kirjelmässään joulukuun 3 päivältä, että Lääkintöhallitus, joka sillä välin oli K. Senaatilta saanut käskyn päättää Helsingin kaupungin kanssa sanotun kaupan, Kamarilta oli anonut sellaisiin toimenpiteisiin ryhtymistä, että mainittu kauppa mahdollisimman pian saataisiin toimeen, minkä ohella Kamari esitti, että Valtuusto hankkisi K. Senaatilta vahvistuksen Rakennuskonttorin laatimalle, kirjelmään liitettylle ehdotukselle sellaiseksi XV kaupunginosan asemakaavan muutokseksi, että siihen m. m. tulisi lisää kaksi korttelia, n:ot 526 ja 527. Esityksen Valtuusto hyväksyi ¹⁾.

Korttelin n:o 139 järjestelyyn nähden anoi ²⁾ Rahatoimikamari, oheensuostamalla asiaan kuuluvan asemakaavapiirustuksen, Kaupunginvaltuustolta sellaista asemakaavan muutosta, että makasiinitontit n:ot 10—12 korttelissa n:o 138 yhdistettäisiin ranta-alueeseen, että tonttia n:o 4 L. Satamakadun varrella alaltaan pienennettäisiin, että pohjoispuolella tontteja n:ot 1 ja 3 sekä osaksi n:o 5 Rahapajakadun varrella olevasta käyttämättömästä alueesta muodostettaisiin neljä uutta tonttia sekä että näiden uusien tonttien ja makasiinikorttelin n:o 138 väliin jätettäisiin 13 metrin levyinen vapaa tila, josta 8 metriä lähinnä uusia tontteja olisi tasotettava kaduksi.

Enempää valmistelua varten lykättiin ³⁾ kyseessä oleva asia sekä Terveydenhoitolautakuntaan että Kaupunginase-
VIII kaupungin-
 osassa olevan
 korttelin n:o 139
 järjestely.

 makuun. Samalla kun Terveydenhoitolautakunnalla ei ollut terveydelliseltä kannalta katsoen mitään muistuttamista Rahatoimikamarin esitystä vastaan, ehdotti Asemakaava-toimikunta, joka muuten pääasiassa hyväksyi Kamarin suunnitelman, toisin muodostettavaksi tontin n:o 11 korttelin n:o 139 ja makasiinitonttien väliin korttelissa n:o 138 aiotun kadun varrella, siten että sanotusta tontista itäisin osa lohkastaisiin ja sen pohjoista rajaa niin siirrettäisiin, että se joutuisi yhteen suuntaan makasiinitonttien eteläisen rajan kanssa, joten useinmainittu katu loppuosaltaan saisi pohjoisen suunnan.

Valmistusvaliokunnan ehdotuksesta antoi ⁴⁾ Valtuusto sittemmin Rahatoimikamarille tehtäväksi huomioonottamalla Asemakaava-toimikunnan tekemät muutosehdotukset antaa laatia ja Valtuustolle jättää asemapiirustuksen mainitunlaista kaupungin asemakaavan muutosta varten. Kamari ei kuitenkaan ennen vuoden loppua suorittanut sanottua tehtävää.

Sittenkun K. Senaatin Siviilitoimituskunta kirjelmässään tammikuun 20 päivältä oli ilmoittanut, että koska valmistele-
Vahvistettu
 rakennusjärjes-
 tys XIII, XIV ja
 XV kaupungin-
 osille.

 telyä K. Se-

¹⁾ Valt. pöytäk. 15 p. jouluk., 20 §. — ²⁾ Valt. pain. asiak. n:o 55, v. 1907. — ³⁾ Valt. pöytäk. 28 p. huhtik., 31 §, ja 16 p. kesäk., 49 §. — ⁴⁾ Valt. pöytäk. 8 p. syysk., 47 §.

naatissa Kaupunginvaltuuston anomusta toukokuun 28 päivältä 1907 vahvistuksesta XIII, XIV ja XV kaupunginosain rakennusjärjestykseksi laaditulle ehdotukselle ¹⁾ oli katsottu tarpeelliseksi ottaa huomioon erinäiset Kaupunkien yleisen paloapuyhtiön Johtokunnan ja Yleisten rakennusten Ylihallituksen sanottua ehdotusta vastaan tekemät muistutukset, K. Senaatti oli tahtonut antaa Valtuustolle tilaisuuden ottaa puheenalaisen ehdotuksen mainituilta puolilta uudelleen harkittavaksi, ennenkuin asia lopullista toimenpidettä varten K. Senaatissa esiteltäisiin, päätti ²⁾ Valtuusto samalle valiokunnalle, jolla oli aikaisemmin ollut tehtävänä ehdotuksen laatiminen sanotuksi rakennusjärjestykseksi, antaa toimeksi ottaa harkittavakseen esitetyt muistutukset sekä antaa niistä lausunnon.

Mainitun valiokunnan asiasta antaman lausunnon ³⁾, joka sisälsi esityksen erinäisten §§:äin muuttamisesta kyseessä olevassa ehdotuksessa rakennusjärjestykseksi, Valtuusto hyväksyi ⁴⁾, minkä jälkeen sen siten muutettuna Valtuuston anomuksesta K. Senaatti vahvisti maaliskuun 9 päivänä, jonka Maistraatti kirjelmässä 6 päivältä seuraavaa huhtikuuta ilmoitti Valtuustolle tiedoksi ⁵⁾.

Anomus muutetusta rakennusjärjestyksestä kortteille n:ot 180, 182, 183 ja 185.

Huokeitten asuintonttien lisäämistä varten asetetun valiokunnan antaman lausunnon mukaisesti Kaupunginvaltuusto jätti huomioon ottamatta ⁶⁾ erinäisten kortteille n:ot 180, 182, 183 ja 185 olevien tonttien omistajain tekemän anomuksen eräitten muutosten tekemisestä sanottuja kortteita varten voimassa olevaan rakennusjärjestykseen.

Rakennusjärjestys erinäisille kortteille Töölön kaupunginosissa.

Valmistusvaliokunnan ehdotuksesta antoi ⁷⁾ Kaupunginvaltuusto Töölön kaupunginosien yleisen rakennusjärjestyksen ehdotuksen laatimista varten asetetulle valiokunnalle toimeksi myöskin ehdotuksen tekemisen eri rakennusjärjestykseksi huvilatonteiksi aiotuille kortteille sanotuissa kaupunginosissa. Valiokunta ei kuitenkaan ennen vuoden loppua suorittanut tehtäväänsä.

Rakennusjärjestys erinäisille kortteille XII kaupunginosassa.

Lisäksi sai mainittu valiokunta toimekseen ⁸⁾ laatia samanlaisen ehdotuksen kortteille n:ot 376 - 389 XII kaupunginosassa, jotka Valtuuston päätöksen mukaan marraskuun 21 päivältä 1905 ⁹⁾ luovutettaisiin etupäässä pieniä asuntoja sisältävien talojen rakentamiseen. Valiokunta ei kuitenkaan vuoden kuluessa jättänyt vaadittua ehdotusta.

¹⁾ Kts. 1907 vuod. kert., siv. I. 13 ja ss. — ²⁾ Valt. pöytäk. 28 p. tammik., 1 §. — ³⁾ Valt. pain. asiak. n:o 3. — ⁴⁾ Valt. pöytäk. 11 p. helmik., 9 §. — ⁵⁾ Valt. pöytäk. 28 p. huhtik., 7 §. Rakennusjärjestys on Kunn. aset. kok. 1908 n:o 1. — ⁶⁾ Valt. pöytäk. 14 p. huhtik., 17 §. — ⁷⁾ Valt. pöytäk. 29 p. maalisk., 34 §. — ⁸⁾ Valt. pöytäk. 28 p. huhtik., 20 §. — ⁹⁾ Kts. 1905 vuod. kert., siv. I. 7 ja ss.

Sittenkun Kaupunginvaltuusto kirjelmässään lokakuun 22 päivältä 1907 oli anonut ¹⁾ vahvistusta VI kaupunginosassa länsipuolella Laivurinkatua olevan alueen rakennusjärjestykselle, lähetti Maistraatti, kirjelmänsä kera huhtikuun 27 päivältä, Uudenmaan läänin Kuvernöörin lähetekirjelmän ja K. Senaatissa puheenalaista asiaa käsiteltäessä syntyneet asiakirjat antaakseen Valtuustolle tilaisuuden oikaista ja täydentää sanottua ehdotusta sen alueen rajoittamiseen nähden, jota varten mainittu ehdotus rakennusjärjestykseksi oli tarkoitettu.

Uusi rakennusjärjestys osalle VI kaupunginosaa.

Valmistusvaliokunnan ehdotuksesta päätti ²⁾ Valtuusto, että kyseessä olevan ehdotuksen nimike ja alkulause olisi oleva seuraava:

„Ehdotus rakennusjärjestykseksi sille osalle VI kaupunginosaa, jota rajoittavat Laivurin-, Tehtaan-, Perämiehen- ja Hernesaarenkadut sekä Speranskitie.

Se Helsingin kaupungin VI kaupunginosan alue, jota rajoittavat Laivurin-, Tehtaan-, Perämiehen- ja Hernesaarenkadut sekä Speranskitie, rakennetaan mainittua aluetta varten vahvistetun asemakaavan ja toukokuun 3 päivänä 1895 kaupungille annetun yleisen rakennusjärjestyksen määräysten mukaan niillä poikkeuksilla sanotusta rakennusjärjestyksestä, jotka alempana mainitaan.“

Rahatoimikamarin esityksestä vahvisti ³⁾ Kaupunginvaltuusto Kaupunginaseமாகাava-toimikunnan laatiman ehdotuksen n. s. sisäpuolisiksi rakennusrajoiksi tonteille kortteleissa n:ot 402, 404—405, 409—411, 428 ja 486 Töölön kaupunginosissa, minkä ohella Kamari velvoitettiin ryhtymään toimenpiteisiin niiden merkitsemiseksi sekä kaupungin tonttikirjaan että näistä tonteista aikanaan laadittaviin kauppakirjoihin ynnä niitä seuraaviin tonttikarttoihin.

Sisäpuoliset rakennusrajat Töölön kaupunginosissa.

Niinikään vahvisti ⁴⁾ Valtuusto samanlaiset rajat kortteille n:ot 416, 423, 435—436, 442, 473—474, 477, 479, 483 ja 487.

Estääkseen käyttämästä takapihoina, varastopaikkoina ja ajoneuvojen y. m. säilytyspaikkoina Töölön kaupunginosien sisäpuolisten rakennusrajojen määräyksestä syntyviä avonaisia yhteisiä piha-alueita päätti ⁵⁾ Kaupunginvaltuusto sanottujen kaupunginosien rakennusjärjestyksen selventämiseksi määrätä, että mainituille alueille olisi järjestettävä istutuksia, leikkikenttiä, hiekotettuja käytäviä y. m. s. kaupunginpuutarhurin siitä antamain osotusten mukaisesti sekä että, elleivät talonmistajat voisi yhtyä olemaan jakamatta yhteistä piha-aluetta aitauksella, sellainen aitaus ei saisi kohota

Määräyksiä yhteisistä piha-alueista Töölön kaupunginosissa.

¹⁾ Kts. 1907 vuod. kert., siv. I. 5 ja ss. — ²⁾ Valt. pöytäk. 12 p. toukok., 5 §. — ³⁾ Valt. pöytäk. 16 p. kesäk., 16 §. — ⁴⁾ Valt. pöytäk. 20 p. lokak., 21 §. — ⁵⁾ Valt. pöytäk. 20 p. lokak., 13 §.

enempää kuin 1.2 metriä maanpinnasta ja sellaisena olisi oleva lävistetty säleaita, mistä kaikkesta erikoisia määräyksiä otettaisiin sellaisista tonteista laadittaviin kauppakirjoihin.

Halpojen asun-
tojen saannin
lisääminen.

Sittenkun Kaupunginvaltuusto kokouksessaan lokakuun 22 päivänä 1907 oli lykännyt ¹⁾ herra Nyströmin tekemän esityksen toimenpiteistä halpojen asuintonttien saannin lisäämiseksi esityksentekijän sekä herrojen von Wrightin ja Tallbergin ynnä lakitieteentohtori Leo Ehrnroothin ja lääketieteentohtori W. Zilliacus'en muodostamaan komiteaan, antoi sanottu komitea asiasta laajan, toukokuussa 1908 päivätyn mietinnön ²⁾.

Siinä aluksi huomautettuaan, että kysymyksellä asunnonpuutteen lieventämisestä olisi sellainen yhteiskunnallinen merkitys, että sen ratkaiseminen ei kuuluisi yksinomaan vapaalle yritteliäisyydelle ja filantrooppisille yhdistyksille, vaan myöskin kaupunkien kunnallishallinnolle, joka käsitys sekä ulkomailla että meilläkin yhä enemmän oli voittanut alaa, mainitsi komitea, että asuntokysymystä paraiten kuvasivat yhtäjaksoisesti nousevat vuokrat, asuntojen ala-arvoinen laatu ja vaikeus saada huoneustoja. Työväestöön nähden, joka kovimmin kärsi mainituista epäkohdista, olisi syynä sanottuun asunnonpuutteeseen suuri Helsinkiin muuttaminen, jonka aiheuttivat yhtä hyvin vilkas rakennustoiminta ja muutkin moninaiset eri ansiotilaisuudet täällä, kuin myös suurkaupunkielämän houkutukset. Tukholman työväen asunto-oloihin verrattuina olisivat Helsingin olot sekä asuntojen tilavuuteen että vuokriin nähden sangen epäedulliset, minkä komitea näytti toteen Terveystaloutakunnan vuonna 1900 toimittamasta työväenasuntotutkimuksesta otetuilla numeroilla.

Vaikkapa rakennustoiminta Helsingissä oli ollut vilkas, ei se kuitenkaan ollut kyennyt pysymään kaupunkiin muuton tasalla. Erityisesti oli vähävaraisten henkilöiden asuntojen syntyä ehkäissyt osaksi se, että suurpääoma ei mielellään sijoittunut sellaisiin yrityksiin, koska vuokratulo pikkuhuoneustoista oli sekä epätasaista että epävarmaa ja vuokrien periminen mutkallista ja vaikeaa, osaksi kaupunginasemakaavan jako tontteihin, koska sen kokoisille tonteille kuin pääkaupungin asemakaavassa on ollut, oli siihen asti voimassa olevien rakennusjärjestelmien määräysten johdosta etupäässä vain suuria ja kalliita rakennuksia voitu rakentaa.

Sittenkun komitea tämän jälkeen oli selvittänyt, mitä Helsingin kaupunki aikaisemmin oli tehnyt asunnonpuutteen poistamiseksi, ja huomauttanut, että voimassa oleva lainsäädäntö meillä sallisi laajan sopimus-

¹⁾ Kts. 1907 vuod. kert., siv. I. 85. — ²⁾ Valt. pain. asiak. n:o 14.

vapauden kaupunginmaan vuokraamiseen nähden, siirtyi komitea esittämään niitä toimenpiteitä, jotka vieläkin samaisessa tarkoituksessa olisivat tarpeelliset. Sitä varten ehdotti komitea ensinnä, että Vallilan alue jaettaisiin pikkutontteihin, joitten pinta-ala vaihtelisi 300 ja 440 m²:n välillä. Ollen useitten jo toimivien teollisuuslaitosten läheisyydessä ja koska myöskin vastaiset kunnalliset sähkö- ja kaasulaitokset sijoitettaisiin tähän tienooseen, olisi ehdotettu alue erittäin sopiva työväenkaupunginosaksi. Koska kustannukset tasottamisesta ja kanavoimisesta olisi laskettava 311,000 markaksi ja maa olisi arvioitava 290,000 markaksi, voitaisiin jaettavaksi ehdotetun alueen kokonaisarvo laskea 601,000 markaksi.

Tontteja olisi luovutettava vuokralle kolmenkymmenen vuoden ajaksi, ja olisi vuokraajalle myönnettävä oikeus, ellei tonttia vaadittaisi muihin kaupungin tarpeisiin, jatkaa vuokraa vielä kaksi kertaa, kymmeneksi vuodeksi kerrallaan ja korotettua vuokramaksua vastaan, joten kaupunki pääsisi nauttimaan mahdollista tonttiarvon nousua. Vuokramäärä olisi laskettava siten, että se tekisi 2.5 % maan alkuperäisestä arvosta ja 5 % muusta tonttiarvosta, joten tultaisiin noin 25 pennin suuruiseen määrään m²:ltä. Tontit olisi tarjottava huutokaupalla. Aasukkien ottaminen olisi ankarasti kiellettävä.

Komitea ehdotti vielä, että kaupunki itse alkaisi rakennustoitinnan Vallilassa ja siinä tarkoituksessa rakennuttaisi muutamia neljää eri mallia, nimeltä A, B, C ja D olevia rakennuksia, joitten luonnospiirustukset ja kustannusarviot komitean pyynnöstä olivat laatineet kaupunginarkkitehti ja kaupungingeodeetti. Oheenliittäen mainitut piirustukset, ehdotti komitea, että kaupungin teettämät rakennukset omaan kustannushintaansa luovutettaisiin etupäässä kaupungin palveluksessa pitkän aikaa olleille työmiehille, jotka olivat toimessaan kunnollisesti käyttäytyneet.

Lisäksi oli komitea laatinut ehdotuksen sekä välikirjaksi että rakennusjärjestykseksi Vallilan aluetta varten, ollen sanotut ehdotukset näin kuuluvia:

Välikirjan ehdotus.

Helsingin kaupunki vuokraa täten N. N:lle tontin n:o ..... kadun varrelta Vallilan korttelista n:o ... 30 vuoden ajaksi, luettuna .... vuoden loppuun, seuraavilla ehdoilla:

1:ksi. Vuokratilalle saa rakentaa ainoastaan Kaupunginvaltuuston .. päivänä ..... kuuta .... tälle alueelle vahvistaman rakennusjärjestyksen mukaisia asuinhuoneuksia ulkokuoneineen.

2:ksi. Vuokratila pitää olla täydellisesti rakennettu Maistraatin hyväksymäin piirustusten mukaisesti vuoden kuluessa tämän jälkeen, eikä tehtyä rakennusta saa kaupungin myönnytyksettä kokonaan, eikä osittain purkaa. Jos joku osa rakennusta palaa, on se viipymättä jälleen rakennettava.

Jos ilmaantuu syytä edellä määrätyn rakennusajan pitentämiseen, saa Rahatoimikamari asianhaaroja tutkittuaan sen myöntää.

3:ksi. Vuokranottajan tulee pitää puhtaana sekä talvisaikaan lumesta puhtaana puolet tonttiin rajoittuvan katuosuuden leveyttä.

4:ksi. Vuokratilalla ei saa harjoittaa mallas- eikä väkijuomain anniskelua eikä myyntiä.

5:ksi. Veroa suoritetaan ennakolta . . . . markkaa vuodessa, joka on vuosittain lokakuun 1 päivänä maksettava Rahatoimikonttoriin.

6:ksi. Kaupunki pidättää itselleen oikeuden teettää tarpeelliset johdot vuokraamaan tahi sen yli. Vahingon, mikä tästä voi koitua vuokranottajalle, korvaa kaupunki valitsemainsa kahden arviomiehen arvion mukaan.

7:ksi. Kaupunki pidättää itselleen oikeuden alueen uuden jaoituksen toimeenpanoa tahi kadun teettämistä varten ennen vuokrakauden loppua lunastaa vuokratila sen teknillisen arvon mukaan, mikä asuinhuoneuksella on silloisessa kunnossaan arvioituna. Sanotun arvioimisen on toimittava kolmijäseninen sovintolautakunta, johon kaupunki ja tilanhaltija kumpikin valitsevat yhden ja nämä yhteisesti kolmannen jäsenen. Jos kolmannen jäsenen vaalista ei voida sopia, tahi jos tilanhaltija laiminlyö valita jäsenen 14 päivän kuluessa kehotuksen saamisesta, on Maistraatin asia toimittaa sellainen vaali. Sovintolautakunnan päätökseen ei saa hakea muutosta.

8:ksi. Vuokranottajalla on valta kaupunkia kuulustamatta luovuttaa vuokraoikeus toiselle; kuitenkin on se, jolle vuokraoikeus on luovutettu, velvollinen kuukauden kuluessa ilmoittamaan siitä kirjallisesti Rahatoimikamarille näyttämällä luovutuskirjan. Sellaisessa luovutuksessa älköön vaadittako muuta maksua kuin kohtuullinen korvaus tilasta; ollen kaupungilla oikeus vastakkaisessa tapauksessa, sillä tavoin toimitetun arvioimisen nojalla kuin edellä 7 momentissa on sanottu, lunastaa rakennukset, jossa tapauksessa vuokraoikeuskin lakkaa.

9:ksi. Vuokranottaja on velvollinen ympäröimään tontin aitauksella.

10:ksi. Vuokranottaja on velvollinen pitämään tilalla olevat rakennukset ja aitaukset siistissä kunnossa sekä täyttämään mitä kaupunki toimitetussa katselmuksessa on siinä kohden määrännyt.

11:ksi. Vuokranottaja on velvollinen tilalla olevan huoneiston vuokralle antamiseen nähden vaarinottamaan mitä siitä erittäin määrätään.

12:ksi. Vuokranottaja on velvollinen hankkimaan pääsyn tilan huoneistoihin asunnontarkastuksen toimittamista varten.

13:ksi. Siinä tapauksessa ettei kaupunki vuokrakauden päättyessä tarvitse tonttia kaduntasoituksen tahi alueen uuden jaoituksen toimeenpanemiseksi, on vuokranottajalla oikeus saada vuokra pitennetyksi kymmeneksi vuodeksi ja sitten vieläkin kymmeneksi vuodeksi, jos hän tyytyy kaupungin kumpaisellakin kerralla viimeistään kolme vuotta ennen vuokrakauden päättymistä määräämään veroon. Jos vero nousee enemmän kuin 50 %:lla yli viime määränsä eikä vuokranottaja siihen tyydy, on kaupunki velvollinen lunastamaan rakennukset sovintolautakunnan edellä mainitussa järjestyksessä toimittaman arvioimisen mukaan niiden silloisesta teknillisestä arvosta, arvonnousun määrästä kuitenkin vähennettyä 25 % ensimmäisen vuokranpitennyksen päättyessä. Sanottuun arvioon ei saa hakea muutosta.

14:ksi. Vuokratontin saa vuokranottaja kohta haltuunsa.

15:ksi. Joka kolmantena vuokrakauden vuotena taikka useammin, jos

tarpeelliseksi havaitaan, toimittaa kaupunki kesä—syyskuussa vuokramiehen kustannuksella tilan katselmuksen, jotta saadaan selville sen kunto sekä onko vuokraehdot täytetty; ollen vuokramies velvollinen, kutsumuksen saatuaan, itse tahi asiamiehen kautta olemaan katselmuksessa saapuvilla.

16:ksi. Jos asukkien ottamisesta annettua kieltoa rikotaan, tulee Raha-toimikamarin antaa vuokramiehelle varotus sekä, jollei oikaisua määrätyn ajan kuluessa tapahdu, korottaa veroa, ei kuitenkaan enempää kuin 100 % kerrallaan. Jos vuokranottaja laiminlyö rakentaa tontin siinä ajassa, kuin 2 mom:ssa sanotaan, olkoon vuokraoikeus menetetty, ellei rakennusajan piten-nystä ole myönnetty.

Helsingissä . . . . . kuun .. päivänä. . . .

Ehdotus Vallilan korttelien n:ojen 530—551 rakennusjärjestykseksi.

1 §.

Asuinrakennus pitää sijoitettaman kadun vierelle joko erilliseksi taikka myös tontin toisen kylkirajan ääreen. Kumpaisessakin tapauksessa pitää rakennuksen ja sen tontinrajan väliä, joka ei käy yhteen rakennuksen ulkoseinän kanssa, olla vähintään neljä metriä.

Pihamaan ja rakennusten keskinäisen välimatkan sekä naapuritontin väli-
matkan mittauksessa noudatettakoon mitä kaupungin yleisen rakennusjärjes-
tyksen 47 §:ssä säädetään.

2 §.

Tontin pinta-alasta saatakoon rakentaa enintään puolet. Rakennettavaksi
luvallisesta pinta-alasta eivät ulkokuoneet saa täyttää neljäntoista enempää.

3 §.

Rakentamatonta tonttialaa ei saa käyttää varastopaikaksi.

4 §.

Sola ei saa olla neljää metriä kapeampi.

5 §.

Puusta tehty asuinrakennus ei saa olla korkeampi kuin viisi metriä
luettuna maasta katonrajaan ja yhdeksän metriä katonharjaan. Tulenkestä-
västä aineesta tehty asuinrakennus ei saa olla korkeampi kuin seitsemän metriä
katonrajaan ja yhdeksän metriä katonharjaan. Ulkokuonetta ei saa tehdä
viittä metriä korkeampaa katonrajaan lukien. Kaltevalla maalla on määrää-
vänä kadulle tai pääpihalle päin olevan rakennuksen kyljen keskikorkeus.

6 §.

Tulenkestämättömästä aineesta tehdyssä asuinrakennuksessa saa katon-
rajan yläpuolella olevasta ullakosta ainoastaan puolet sisustaa asuinhuoneiksi.

Erillisessä puurakennuksessa, jonka pohjapinta ulkopuolisia umpinaisia
portaita ja semmoista lukuunottamatta ei ole 100 neliometriä suurempi, saa
kuitenkin koko ullakon sisustaa asuinhuoneiksi.

7 §.

Ikkunoita saa asuinhuoneisiin sijoittaa ainoastaan kadulle tai vähintään
kuusi metriä leveälle pihalle päin. Keittiö luetaan asuinhuoneeksi.

8 §.

Asuinhuoneen pitää olla vähintään 2.7 metriä korkea.

9 §.

Rakennuksen laitosten pitää olla kyllin luotettavia ja tukevia.

10 §.

Tulisijoihin ja savutorviin nähden olkoon noudatettavana mitä kaupungin yleisessä rakennusjärjestyksessä niistä säädetään. Ulkokuoneeseen ei saa laittaa tulisijaa.

11 §.

Kivijalan pitää olla vähintään 0.5 metriä maata korkeammalla.

12 §.

Katon kalteus naapuritonttiin päin ei ole sallittu.

13 §.

Asuinhuoneita laitettaessa ullakolle on pantava sellaiset laitokset tulenvaaran varalta, jotka Maistraatti hyväksyy, ja pitää mainitussa tapauksessa ullakonportaitten olla vähintään 1.2 metriä leveät sekä koko ullakko varustettaman tiiviillä lattialla.

14 §.

Kellariin saa laittaa pesutuvan tulenkestävästä aineesta, jollei pesutupa ole enempää kuin puolet korkeuttaan, syvimmästä kohdasta mitattuna, maan pinnan alapuolella. Pesutupaa ei saa luovuttaa asunnoksi.

15 §.

Tallia, navettaa ja lantatunkiota ei saa sijoittaa likemmäksi asuinrakennusta kuin kuuden metrin päähän. Asuinrakennuksen ja muun ulkokuoneen vähin välimatka on oleva neljä metriä.

16 §.

Teollisuuslaitosta taikka pajaa ei saa puheena olevalle alueelle laittaa eikä myöskään sikotarhaa siellä pitää.

17 §.

Kahden tontin yhteenrakentaminen on, Rahatoimikamarilta siihen luvan saatua ja siinä kohden annettuja määräyksiä noudattamalla, sallittua.

Tontti saatakoon myös Rahatoimikamarin suostumuksella osittaa, jos jokainen osa käsittää sataviisikymmentä neliometriä sekä kylki on vähintään yhdeksän metriä pitkä.

18 §.

Makkiin nähden olkoon noudatettavana mitä kaupungin yleisessä rakennusjärjestyksessä siitä säädetään.

19 §.

Kun rakennetaan yhtäjaksoisia taloja pienine erillään olevine asuinhuoneistoinen, jotka kukin kuuluvat eri omistajalle, voi Rahatoimikamari yksityisissä tapauksissa sallia tästä johtuvia poikkeuksia tämän rakennusjärjestyksen

1 ja 16 §:n määräyksistä. Itsekukin sellainen yhtäjaksoinen rakennusryhmä ei kuitenkaan saa täyttää enempää kuin 440 neliömetrin alan.

20 §.

Uutisrakennuksen sekä muutosrakennuksen piirustukset on laadittava kaupungin yleisessä rakennusjärjestyksessä sanotulla tavalla, ja pitää piirustusten hyväksymistä haettaman Rahatoimikamarilta ja Maistraatilta.

21 §.

Tätä rakennusjärjestystä ei ole sovellettava niihin kortteleissa n:oissa 530, 531, 539, 540, 541, 543, 546, 547 ja 548 sijaitseviin tontteihin, joita ei ole väritetty alueesta tehdyssä asemapiirroksessa, vaan annetaan näitä tontteja varten vastedes eri määräykset.

Lähetäten jo mainittujen luonnospiirustusten ja vuokrasopimus- sekä rakennusjärjestysehdotusten ohella myös asemapiirroksen, joka näytti komitean ehdottaman Vallilan alueen jaoituksen, esitti komitea Valtuustolle:

1) että myötäliitetyn asemapiirroksen mukaisesti jaoitettaisiin, tasotettaisiin ja kanavoitaisiin siihen merkitty Vallilan alue sekä annettaisiin sanotulla alueella jaoitetut tontit vuokralle pääasiallisesti komitean laatiman välikirjan ehdotuksen mukaisesti;

2) että Vallilantien tasottamiseen ja kanavoimiseen vuonna 1908 osotettaisiin 75,000 markan rahamäärä ennakolta maksettavaksi ja pantavaksi 1909 vuoden menosääntöön sellaisia töitä varten sekä että sanotut työt vuosien 1909 ja 1910 kuluessa teetettäisiin valmiiksi;

3) että komitean ehdotus puheena olevan alueen rakennusjärjestykseksi hyväksyttäisiin;

4) että aluksi vuonna 1908 korttelien n:ot 534 ja 535 tonteille teetettäisiin 10 rakennusta tyyppiä A, 2 rakennusta tyyppiä B ja 1 rakennus tyyppiä C pääasiallisesti laadittujen luonnospiirustusten mukaisesti yhteensä 250,000 markan kustannuksilla, jotka suoritettaisiin 1902 vuoden obligationilainasta työväenasuntojen rakennuttamista varten varatuista varoista;

5) että annettaisiin Rakennuskonttorin toimeksi yksissä neuvoin tarkoitusta varten asetetun rakennustoimikunnan kanssa huoltaa edellä mainittujen rakennustöitten toimittaminen;

6) että annettaisiin Rahatoimikamarin toimeksi asuinhuoneuksien myyminen ynnä niihin kuuluvien tonttien vuokralle luovuttaminen etusijassa kunnan palveluksessa oleville työntekijöille siten, että rakennuskustannukset saataisiin suorittaa kuolettamalla sekä muutoin niillä ehdoilla kuin välikirjan ehdotuksessa mainitaan;

7) että annettaisiin Rahatoimikamarin tehtäväksi valmistaa ja Kau-

punginvaltuustolle jättää ehdotus puheena olevalla alueella sijaitsevien asuntojen tarkastuksen järjestämiseksi; sekä

8) että annettaisiin tarkemmin valmisteltavaksi kysymys tontinarvonkohoamisesta koituvan hyödyn varaamisesta kunnan hyväksi sekä kysymys kaupunginmaan vuokrauksesta voimassa olevain oikeussäännösten täydentämisestä luotonantajan oikeuden turvaamiseksi.

Asian käsittelyssä syntyneiden asiakirjain painatettua otti Valtuuston lopullisesti käsiteltäväkseen, jolloin hyväksyttiin ¹⁾ komitean esitys yleensä samoin kuin sen ehdotukset vuokravälikirjaksi ja rakennusjärjestykseksi sekä eri luonnospiirustukset, kuitenkin erinäisin vähäisin muutoksin. Niinpä piti rakennusjärjestysehdotuksen 10 §:ssä sana „puiseen“ lisättämän „ulkuhuoneeseen“ sanan edelle §:än jälkimäiseen lauseeseen. 19 §:ssä sallittaisiin Rahatoimikamarin myöntää poikkeuksia ei ainoastaan 1 ja 16 §:ien vaan myös 13 §:n määräyksistä. Pitkälle kuluneeseen vuodenaikaan katsoen olisi 4:nnessä ponnassa mainittu rakennustyö kuluvana vuonna ainoastaan pantava alulle. Lisäyksenä komitean ehdotamaan 5:nteen ponnteen päätti Valtuusto antaa Rahatoimikamarille toimeksi valita jäsenet sanotussa ponnassa mainittuun rakennustoimikuntaan.

Sittemmin valitsi ²⁾ Valtuusto jäseniksi 8:nnessä ponnassa edellytetyyn valiokuntaan Valmistusvaliokunnan ehdotuksesta, joka oli saanut toimekseen jättää ehdotuksen mainitun valiokunnan kokoonpanosta, herrat Söderholmin ja Heimbürgerin Valtuustosta sekä lakitieteentohtori Leo Ehrnroothin Valtuuston ulkopuolelta.

Böhlen tilan kaupunkiin yhdistäminen ja sen hallintaoikeuden lunastaminen.

Kirjelmässä Kaupunginvaltuustolle helmikuun 24 päivältä huomautti Helsingin maalaiskunta, kunnallislautakuntansa puheenjohtajan kautta, olevan välttämätöntä, että Helsingin kaupunki hetimiten ryhtyisi toimenpiteisiin hankkiakseen itselleen hallintaoikeuden Böhlen tilaan n:o 4 Pikkuhuopalahden kylässä Helsingin pitäjää, jonka tilan yhdistämisestä kaupunkiin sekä hallinnollisessa että oikeudellisessa ja kirkollisessa suhteessa eräät sanotulla tilalla asuvat vuokraajat jo vuonna 1906 olivat tehneet esityksen ³⁾.

Sittenkun myös ensinmainittu esitys oli lykätty ⁴⁾ Rahatoimikamariin, antoi Kamari vaaditun lausunnon ⁵⁾, jossa m. m. huomautettiin, että kaupungin asuttu alue jo miltei ulottui mainittuun tilaan ja etenkin sen tiheimmin asuttuun eteläiseen osaan sekä että tällainen toiseen kuntaan

¹⁾ Valt. pöytäk. 6 p. lokak., 21 §. — ²⁾ Valt. pöytäk. 1 p. jouluk., 25 §. — ³⁾ Kts. 1906 vuod. kert., siv. I. 25. — ⁴⁾ Valt. pöytäk. 24 p. maalisk., 30 §. — ⁵⁾ Valt. pain. asiak. n:o 19.

kuuluva, melkein kaupunginasemakaavan alueella oleva huvila-alue, joka järjestyksen ylläpitoon, puhtaanapitoon sekä terveyden- ja sairaanhoitoon nähden ei ollut kaupunkia koskevain yleisten määräysten alainen, jo oli tuottanut ja vastaisuudessa yhä enemmän tuottaisi kaupungille melkoisia haittoja. Tähän katsoen ja koska olisi toivottavaa, että kaupunki, mikäli sopivia tilaisuuksia siihen ilmaantuisi, hankkisi itselleen uusia läheisiä alueita laajentumistarpeensa tyydyttämiseksi, katsoi Rahatoimikamari täysin aiheutetuksi, että kaupunki pikimmiten hankkisi itselleen hallintaoikeuden usein mainittuun tilaan, joka alaikäisen haltijan Herta Kronqvistin holhoojan antaman ja Helsingin pitäjän holhoojalautakunnan hyväksymän sitoumuksen mukaan olisi myytävänä 110,000 markasta, mikä summa olisi maksettava tammikuun 1 päivänä vuosina 1909—1911, kullakin kerralla 30,000, 40,000 ja 40,000 markkaa. Rahatoimikamari esitti sen vuoksi Valtuustolle:

että Rahatoimikamari valtuutettaisiin tekemään Böhlen tilan alaikäisen haltijan holhoojan kanssa sopimus hallintaoikeuden lunastamisesta sanottuun tilaan, luettuna seuraavan tammikuun 1 päivästä, 110,000 markan hinnasta;

että tähän tarvittavat varat otettaisiin vuosien 1909, 1910 ja 1911 menosääntöihin 30,000, 40,000 ja 40,000 markan suuruisina erinä, maksettaviksi tammikuun 1 päivänä sanottuina vuosina; sekä

että maksamattomasta kauppahinnasta suoritettaisiin viiden ja puolen prosentin vuotuinen korko, siitä päivästä lukien, jona tilan hallintaoikeus vastaanotettaisiin.

Tähän suostuen antoi ¹⁾ Valtuusto Rahatoimikamarille tehtäväksi ryhtyä valmisteleviin toimenpiteisiin Böhlen tilan yhdistämiseksi kaupunkiin hallinnollisessa y. m. suhteissa ja siinä tarkoituksessa muun muassa sopia asianomaisen tuomarin ja Helsingin pitäjän papiston kanssa heiltä tämän kautta vähenevien tulojen kohtuullisesta korvaamisesta.

Saatuaan tiedon siitä, että Åggelbyn kartanon omistajat, joka käsitti Landboas perintötalon n:o 1, Britas kruununtalon n:o 3 ja Monsas perintötalot n:ot 1 ja 2, kaikki Åggelbyn kylässä Helsingin pitäjää, ja jonka pinta-ala oli 247.02 ha., tilanomistaja Johan H. Eklund y. m. olisivat halukkaat Helsingin kaupungille myymään mainitun kartanon, oli Rahatoimikamari ryhtynyt lähempiin neuvotteluihin kartanon omistajain kanssa, jotka myös olivat antaneet kirjallisen sitoumuksen kyseessä olevan kartanon myymisestä kaupungille 500,000 markan hinnasta.

Åggelbyn kartanon osto.

¹⁾ Valt. pöytäk. 16 p. kesäk., 33 §

Sittenkun katselmus oli paikalla toimitettu ja Kaupunginasema-kaava-toimikunta pyynnöstä oli asiasta antanut puoltavan lausunnon, jätti Rahatoimikamari Kaupunginvaltuustolle esityksen ¹⁾ asiasta.

Siinä mainitsi Kamari m. m., että Äggelbyn kartanon Helsingin kaupunkiin yhdistämisen merkitys oli läheisessä yhteydessä kysymyksen kanssa siitä, mihin suuntaan kaupunki vastaisuudessa tulisi laajenemaan, jota tietenkin oli vaikea ennakoita sanoa. Jos kaupunki kuitenkin kuten siihen asti tulisi yhä edelleenkin, mikä oli sangen todennäköistä, kasvamaan osaksi pitkin rautatielinjaa pohjoiseen päin, osaksi taas Vanhankaupunginlahden rantaa pitkin, missä sen kanssa samansuuntaisesti kulkeva Itäinen Viertotie välitti liikennettä, näytti yhtä luonnolliselta kuin toivottavaltakin, että kaupunki ajoissa täältä päin varaisi itselleen alueita, minne voitaisiin kaupungin omille maille perustaa huvilakaupungin-osa, työväensiirtoloita tai sen tapaisia yhdyskuntia. Tämän johdosta ja katsoen myöskin siihen, että Äggelbyn kartanon hinta ei ollut liian korkea tilan läheisyys kaupunkiin huomioon otettuna, puolsi Rahatoimikamari kyseessä olevaa ostoa, mikä myös todistaisi kaukonäköisyyttä kaupungin-viranomaisten puolelta. Tosin olisi arveluttavaa, että kaupunki ei omistanut Äggelbyn kartanon ja kaupungin alueen välillä olevia tiloja, mutta koska näistä ainakin Nybondas maistraatintalo, jonka haltija oli antanut kirjallisen sitoumuksen Rahatoimikamarille mainitun talon hallintaoikeuden luovuttamisesta kaupungille 150,000 markan hinnasta, voitaisiin kaupunkiin yhdistää, saavutettaisiin ainakin se suuri etu, että kaupunki alueiltaan saisi suoranaiset yhdysliikemahdollisuudet Äggelbyn kartanon tiluksille.

Näillä perusteilla esitti Rahatoimikamari Lisätylle Kaupunginvaltuustolle:

että Äggelbyn kartano ostettaisiin 500,000 markan hinnasta, joka suoritettaisiin siten, että 50,000 markkaa maksettaisiin käteisesti kaupungin ottaessa kartanon haltuunsa syyskuun 1 päivänä 1908 sekä loput viiden vuoden ajalla yhtä suurin erin ynnä 5% korko maksamatta olevalle määrälle;

että tähän tarvittava määrä suoritettaisiin kahta vuotta pitemmälle maksuajalle otetuilla lainavaroilla; sekä

että varsinainen Valtuusto saisi toimekseen:

hankkia K. Senaatilta vahvistuksen mainituille päätöksille; sekä valtuuttaa Rahatoimikamarin, kunnes uusi obligatsioonilaina voitaisiin saada, suorittamaan tähän tarvittavat kustannukset ottamalla lainan kahta vuotta lyhyemmälle maksuajalle.

¹⁾ Valt. pain. asiak. n:o 24.

Tähän esitykseen Lisätty Valtuusto suostui. ¹⁾

Sittemmin sai ²⁾ Valtuusto Maistraatilta kirjelmässä elokuun 22 päivältä tiedon siitä, että K. Senaatti esittelyssä heinäkuun 29 päivänä oli vahvistanut Lisätyn Valtuuston mainitun päätöksen.

Äggelbyn kartanon vastaisesta käytöstä jätti Rahatoimikamari ehdotuksen tekemisen valiokunnalle, jonka toimenä myös oli ollut suorittaa tulokatselmus, ja esitti ³⁾ Kamari ehdotuksen saatuaan, että Äggelbyn kartanon viljellyt maat, niinkuin valiokunta oli ehdottanut, jaettaisiin sen kirjelmään liitetyn karttalehden mukaisesti palstoihin, jotka Kamari sitten saisi antaa vuokralle, ei kuitenkaan kymmentä vuotta pitemmälle ajalle. Lisäksi olisi Kaupunginasemakaava-toimikunnalle annettava tehtäväksi laatia ja Kamarille jättää yleinen ehdotus kyseessä olevan tilan vastaiseksi jaoitukseksi.

Kertomusvuonna Valtuusto ei ryhtynyt mainitun esityksen johdosta muuhun toimenpiteeseen kuin siihen, että asiasta syntyneet asiakirjat painatettiin. ⁴⁾

Sittenkun takäläinen venäläinen Aleksanterin-kimnaasi vaihdon kautta sanotun oppilaitoksen kaupungilta kaupunkikirjalla tammikuun 4 päivältä ostamaa osaa vastaan korttelia n:o 217 IV kaupunginosassa ja Sotakonseljin armosta vahvistaman päätöksen mukaan kesäkuun 15 päivältä 1907 oli hankkinut itselleen omistusoikeuden sitä ennen venäläisten sotilasviranomaisten hallussa olleisiin tontteihin n:ot 1 ja 2 Vilhelminkadun ja n:o 2 Fabianinkadun varrella, tiedusteli Rahatoimikamari, koska kaupungilla täten olisi mahdollista saada haltuunsa nämä, kaupungin keskustassa olevat tontit, mistä kaupungille voisi koitua melkoisia etuja, kirjelmässään huhtikuun 9 päivältä sanotun oppilaitoksen johtajalta, voitaisiinko ja millä ehdoilla kyseessä olevat tontit luovuttaa kaupungille. Koska mainittu johtaja antamassaan vastauskirjelmässä seuraavan toukokuun 5 päivältä ilmoitti, että kysymys mahdollisesta myynnistä, joka olisi riippuvainen ylemmistä viranomaisista, pikemmin ratkaistaisiin, jos kiinteä tarjous kaupungin puolelta olisi käsillä, jätti ⁵⁾ Rahatoimikamari siinä tarkoituksessa Kaupunginvaltuustolle esityksen asiasta.

Sitä ennen oli Kamari kuitenkin ryhtynyt neuvottelemaan Fabianinkadun varrella olevan tontin n:o 1 omistajan, everstiluutnantti Gustaf Nummelinin kanssa tämänkin tontin ostamisesta kaupungille, ja oli hän

¹⁾ Lis. Valt. pöytäk. 9 p. kesäk., 1 §. — ²⁾ Valt. pöytäk. 8 p. syysk., 24 §. — ³⁾ Rtk. kirj. n:o 421 marrask. 12 p. — ⁴⁾ Valt. pöytäk. 15 p. jouluk., 21 §. — ⁵⁾ Valt. pain. asiak. n:o 18.

sitoutunut, jos kauppa päätettäisiin ennen seuraavan elokuun 1 päivää, 360,000 markan hinnasta myymään kaupungille sanotun tontin rakennuksineen.

Jo mainitussa esityksessään huomautti Rahatoimikamari tämän johdosta, että kaupungin, voidakseen panna toimeen kauan kyseessä olleen ja vuosi vuodelta yhä enemmän tarpeen vaatiman, kirjelmään liitetyllä kartalla tarkemmin osotetun Vilhelmin-, Fabianin- ja Puutarhakatujen uudetaan järjestelyn, hyvän ja liikenteen vaatimuksia vastaavan kulkuyhteyden aikaansaamiseksi Unioninkadun ja Rautatietorin välille, nyt pitäisi käyttää hyväkseen aina ei tarjolla olevaa tilaisuutta ostaa kyseessä olevat neljä tonttia. Fabianinkadun varrella olevan tontin n:o 1 hintaan nähden katsoi Kamari voivansa puoltaa everstiluutnantti Nummelinin vaatimaa määrää, 360,000 markkaa, mikä teki keskimäärin 221 markkaa neliömetriltä, johon kaksikerroksisen kivitalon arvo eli noin 100,000 markkaa oli laskettu mukaan. Mitä tulee taas kolmeen muuhun ostettavaksi ehdotettuun tonttiin, ehdotti Kamari, että Aleksanterin-kimnaasille niistä tarjottaisiin 200 markan yksikköhinta neliömetriltä eli yhteensä 5,385.8 neliömetrin pinta-alasta noin 1,077,000 markkaa. Tämä hinta olisi tosin sangen korkea eikä ollut ennen tonttikaupoissa näissä osissa kaupunkia tullut kysymykseen, mutta kaupungin ei olisi Rahatoimikamarin mielestä pelättävä suuria uhrauksia tällaisessa tapauksessa, kun tontinomistaja ei ollut yksityinen henkilö.

Se määrä, mikä kaupungin olisi maksettava kaikista kyseessä olevista tonteista, oli siis yhteensä 1,437,000 markkaa. Tähän tulisi vielä 70,000 markkaa ehdotetuista kadunjärjestelyistä, mutta tämän määrän toisi aivan hyvin kaupunginrahastoon sen kolmiomaisen, noin 700 m² käsittävän alan myynti, jota tulisivat rajoittamaan Vuorikatu ja suunniteltu uusi liikennetie. Oikealle tästä tiestä syntyvän tontin arvo voitaisiin taas alhaisesti arvioituna laskea 800,000 markaksi, ja tänne voitaisiin hankkeissa ollut uusi poliisitalo sijoittaa.

Rahatoimikamari esitti senvuoksi Lisätyn Kaupunginvaltuuston päätettäväksi:

että täkäläiseltä Aleksanterin-kimnaasilta 1,077,000 markan hinnasta lunastettaisiin tontit n:ot 2 Vilhelmin- ja 2 Fabianinkadun varrella korttelissa n:o 41 sekä tontti n:o 1 Vilhelminkadun varrella korttelissa n:o 37, kaikki II kaupunginosassa;

että, jos mainittu kauppa saataisiin aikaan, myös ostettaisiin 360,000 markan hinnasta tontti n:o 1 Fabianinkadun varrella korttelissa n:o 41 II kaupunginosassa;

että tämä tarjous kaupungin puolelta olisi voimassa elokuun 1 päivään 1908;

että mainittujen tonttien hinta suoritettaisiin Aleksanterin-kimnaasille kolmessa yhtä suuressa erässä vuosien 1908, 1909 ja 1910 kuluessa, kuitenkin ilman korkoa maksamattomalle kauppasummalle;

että mainittu osto suoritettaisiin kahta vuotta pitemmälle maksuajalle otetuilla lainavaroilla; sekä

että varsinainen Valtuusto saisi tehtäväkseen K. Senaatilta hankkia mainitun päätöksen hyväksymisen.

Edellä esitetyn asian yhteydessä ja koska Aleksanterin-kimnaasin johtaja myös oli anonut saada uuden tarpeelliseksi huomatuun kimnaasitalon rakentamista varten lunastaa kaupungilta huutokaupatta korttelin n:o 404 tai 405 kimnaasilta mahdollisesti menevien tonttien sijaan Vilhelmin- ja Fabianinkatujen varrella, esitti Rahatoimikamari, sittenkun sanottujen korttelien katselmus ja arvioiminen oli toimitettu, jolloin edelliselle 8,693.6 m²:in suuruiselle pinta-alalle oli keskihinnaksi laskettu 60 markkaa ja jälkimäiselle 8,677.3 m²:in suuruiselle 63 markkaa 85 penniä eli, Kamarin mielestä sopivasti alennettaessa kokonaismäärää 15 %:lla, yhteensä edellisen arvoksi 443,400 ja jälkimäisen 479,400 markkaa, varsinaisen Valtuuston päätettäväksi:

että tšekäläiselle venäläiselle Aleksanterin-kimnaasille huutokaupatta myytäisiin joko kortteli n:o 404 tai 405 XIII kaupunginosassa, edellinen 443,400, jälkimäinen 479,400 markan hinnasta, kuitenkin sillä ehdolla:

1) että myytyä maa-aluetta ei käytettäisi muuhun tarkoitukseen kuin koulutalon ja siihen kuuluvien rakennusten paikaksi;

2) että kauppahinta vähennettäisiin lunastussummasta, mikä menisi tonteista n:ot 1 ja 2 Vilhelminkadun ja n:o 2 Fabianinkadun varrella;

että Rahatoimikamari valtuutettaisiin tästä laatimaan kauppakirja ainoastaan sillä edellytyksellä, että kaupungin oikeus tontteihin n:ot 1 ja 2 Vilhelminkadun ja n:o 2 Fabianinkadun varrella olisi turvattu;

että tämä kaupungin tarjous olisi voimassa elokuun 1 päivään 1908; sekä että Rahatoimikamari saisi toimekseen suorittaa, kunnes uusi obligationsilain voitettiin saada, tähän tarvittavat kustannukset hankkimalla alinan kahta vuotta lyhyemmälle maksuajalle.

Asian esittelyssä hyväksyi¹⁾ Lisätty Kaupunginvaltuusto kaikin puolin Rahatoimikamarin esityksen.

¹⁾ Lis. Valt. pöytäk. 9 p. kesäk., 2 §.

Ennenkuin varsinainen Valtuusto oli ennättänyt ottaa lopullisesti harkittavakseen sen käsittelystä riippuvan puolen asiaa, oli kuitenkin Aleksanterin-kimnaasin johtaja uudessa, toukokuun 29 päivänä päivätyssä kirjelmässä Rahatoimikamarille huomauttanut, että kimnaasin pedagoginen neuvosto ei ollut tahtonut kaupungille luovuttaa tontteja Vilhelmin- ja Fabianinkadun varrella, ellei Kamarin ehdottama kauppahinta korttelista n:o 404, jonka kimnaasi nyttemmin yksinomaan katsoi pitävän tulla kysymykseen, saisi ensimmäistä kiinnitystä vastaan olla maksamatta ja tulla suoritetuksi 28 vuoden kuluessa $5\frac{1}{2}\%$:in korolla ja $1\frac{1}{2}\%$:in kuoletuksella, jolloin kuitenkin vuotuinen kuoletus vuosina 1908—10 saataisiin vähentää siitä määrästä, mikä kaupungin olisi suoritettava lunastuksena tonteista Vilhelmin- ja Fabianinkadun varrella. Rahatoimikamarin puoleltua ¹⁾ viimemainittua anomusta ja siinä tarkoituksessa ehdotettua, että 2 kohta ensimmäisestä ponnesta jäisi pois, otti varsinainen Valtuusto esillä olevan kysymyksen kaikessa varsinaiselle Valtuustolle kuuluvassa laajuudessaan lopullisesti käsiteltäväksi ja hyväksyi ²⁾ Kamarin siten muunnetun esityksen. Samalla päätti Valtuusto antaa Kamarille toimeksi Valtuustolle aikanaan jättää ehdotuksen Vilhelmin- y. m. katujen uudelleen järjestämiseksi Kamarin ensin hankittua lausunnon Puutarhalautakunnalta ja Kaupunginasemakaava-toimikunnalta.

Aleksanterin-kimnaasin johtajan Pietarin opetuspiirin kuraattorin kehotuksesta sittemmin kirjelmässä heinäkuun 16 päivältä tekemän anomuksen, että korttelin n:o 404 kauppakirjasta poistettaisiin määräys siitä, että sanottua korttelia ei saisi käyttää muuhun tarkoitukseen kuin koulutalon ja siihen kuuluvien rakennusten rakentamiseen, Valtuusto hylkäsi ³⁾ siihen katsoen, että kaupunki oli kyseessä olevan korttelin myynyt huutokaupatta ja muilla myöntämillään etuisuuksilla.

Lisätyn Kaupunginvaltuuston aikaisemmin mainitun päätöksen sittemmin K. Senaatti vahvisti esittelyssä heinäkuun 29 päivänä, josta Maistraatti kirjelmässään elokuun 22 päivältä lähetti Valtuustolle ⁴⁾ tiedon.

Maistraatilta kirjelmässä joulukuun 14 päivänä 1907 tulleen ⁵⁾ tiedonannon mukaan oli K. Senaatti joulukuun 5 päivänä 1907 vahvistanut Kaupunginvaltuuston 1 päivänä edellistä lokakuuta tekemän päätöksen ⁶⁾ tilusvaihdosta kahden Turholman verotilasta Helsingin pitäjässä lohkaistun

Vahvistettu
tilusvaihto Tur-
holman vero-
tilan kanssa.

¹⁾ Rtk. kirj. n:o 258, 11 p. kesäk. — ²⁾ Valt. pöytäk. 16 p. kesäk., 2 §. — ³⁾ Valt. pöytäk. 8 p. syysk., 35 §. — ⁴⁾ Valt. pöytäk. 8 p. syysk., 25 §. — ⁵⁾ Valt. pöytäk. 14 p. tammik., 12 §. — ⁶⁾ Kts. 1907 vuod. kert., siv. I. 25 ja s.

„Turvik“ ja „Tursten“ nimisen kaupungille lahjoitetun palstan ja sanotuihin palstoihin rajoittuvan „Hälvikin niitty“ nimisen jakopalstan välillä.

Käyttöoikeus Turvikin huvilapalstaan ynnä siinä oleviin rakennuksiin luovutettiin¹⁾ vuodeksi 1908 kuten edellisinäkin vuosina²⁾ „Lepokoti“ yhdistykselle, ehdolla että sanottu yhdistys ylläpitäisi siellä naisten virkistyskotia. Esillä olevassa asiassa Rahatoimikamariin jättämässään anomuksessa oli mainittu yhdistys tosin anonut hallintaoikeutta määräämätömäksi ajaksi, mutta Kaupunginvaltuusto ei katsonut voivansa Kamarin epäävän lausunnon³⁾ mukaisesti tässä muodossa suostua mainittuun anomukseen.

Turvikin huvilapalstan käyttöoikeus.

Kokouksessaan joulukuun 15 päivänä päätti⁴⁾ Valtuusto suostua samaisen yhdistyksen uudistettuun anomukseen maksuttomasta käyttöoikeudesta Turvikin huvilapalstaan, laskettuna tammikuun 1 päivästä 1909, kuitenkin siten, että käyttöoikeuden aika yhdistyksen anomain 10 vuoden sijasta määrättiin 5 vuodeksi.

Sittenkun Valtuuskunta uuden eduskuntatalon rakentamista varten oli Rahatoimikamarilta kirjelmässään marraskuun 20 päivältä 1907 tiedustellut, olisiko ja millä ehdoilla kaupunki taipuvainen tontiksi vastaiselle eduskuntatalolle myymään korttelin n:o 426 XIII kaupunginosassa, määräsi Rahatoimikamari puheenjohtajansa, tod. valtioneuvoksen Alexis Gripenbergin sekä jäsenensä herrat K. R. Åströmin ja Knut Wasastjernan ynnä kaupungininsinööri Idströmin ja kaupungingeodeetti Lillen toimittamaan mainitun alueen arvioimisen, jolloin korttelille, jonka pinta-ala oli 11,000 neliometriä, sen asemaan ja maanpinnan laatuun nähden määrättiin keskihinnaksi 65 markkaa neliometriltä, jotenka sen kokonaisarvo tulisi olemaan 715,000 markkaa, ja katsoi Rahatoimikamari asian käsittelyssä voivansa hyväksyä tämän arvioimisen, josta Valtuuskunnalle kirjelmässä tammikuun 9 päivältä 1908 annettiin tieto.

Paikan luovuttaminen uudelle eduskuntatalolle; kysymys omistusoikeudesta Tähtitie-teellisen observatoorin hallussa olevaan alueeseen.

Sittemmin Valtuuskunta anoi Kaupunginvaltuustolle osotetussa ja Rahatoimikamariin jätetyssä kirjelmässään⁵⁾ esiintuoduilla syillä:

että Valtuusto melkoisesti alentaisi Rahatoimikamarin kyseessä olevalle alueelle määräämää hintaa ja että tarjous olisi voimassa vuoden ajan; sekä

että Valtuusto päättäisi, jos eduskuntatalo rakennettaisiin Tähtitie-teellisen observatoorin nykyiselle tontille, omasta puolestaan suostua kyseessä olevan tontin järjestelyyn kirjelmään liitettyjen asemapiirrosten mukaisesti.

¹⁾ Valt. pöytäk. 28 p. tammik., 24 §. — ²⁾ Kts. 1907 vuod. kert., siv. I. 49 ja s. — ³⁾ Rtk. kirj. n:o 35, 23 p. tammik. — ⁴⁾ Valt. pöytäk. 15 p. jouluk., 22 §. — ⁵⁾ Valt. pain. asiak. n:o 25, liite 1.

Sen ohella ilmoitti Valtuuskunta, että K. Aleksanterin-Yliopiston Konsistori siitä tiedusteltuna oli selittänyt olevansa halukas ilmoitetuilla ehdoilla kyseessä olevaan tarkoitukseen luovuttamaan Tähtitieteellisen observatoorin hallussa olevan alueen, jonka saantoon nähden Yliopisto vetosi Hänen Keisarillisen Majesteettinsa armolliseen määräykseen tammi-kuun 14 päivältä 1828, mutta ei mihinkään kaupungin viranomaisten päätökseen.

Tämän kirjelmän johdosta ja ennenkuin se lähetettiin Valtuuston ratkaistavaksi, päätti Rahatoimikamari lähetekirjelmällä maaliskuun 19 päivältä vaatia Puutarhalautakunnan lausuntoa siitä osasta asiaa, mikä koski eduskuntatalon rakentamista Tähtitorninmäelle ja siitä johtuvaa tontinjärjestelyä. Tämän johdosta antamassaan, 23 päivänä mainittua kuuta päivätyssä lausunnossa mainitsi ¹⁾ Puutarhalautakunta m. m. seuraavaa:

Ullanlinnanvuorella oleva Observaatori-rakennus — kaupungin rakennustaiteellisen luojan Engelin teos — on tosin vaatimaton rakennus, mutta tekee kuitenkin puhdastyylisellä arkkitehtuurillaan ja ympäristön mukaan hyvin sovitetuilla suuruussuhteillaan erittäin miellyttävän monumenttaalisen vaikutuksen. Se painaa leimansa kaupungin merenpuoleiseen ääriiviivaan ja on kauniina päätekohtana näköalalle vuorta kohti pohjoisesta käsin. Tämän kaupungin uudestisyntymisen ajalta olevan historiallisen muistomerkin uhraaminen pakottavitta syyttä ei sentähden näytä olevan muistojen kunnioituksen kannalta suositeltava, varsinkaan kun on vaikea ennakolta arvostella, miltä toinen monumenttaalinen suurisuuntaisempi talo tulisi näyttämään puheena olevalla paikalla. Mutta paitsi näitä arveluita on muitakin erittäin painavia syitä vastustamassa vastaisen eduskuntatalon rakentamista Ullanlinnanvuorelle. Puutarhalautakunnalle annettujen eduskuntatalon sijoittamista tarkoittavien kolmen ehdotuksen tarkastus on nimittäin osottanut, että niissä edellytetty järjestely tietäisi Observaatoritaloa ympäröivän puistikon laajain alain verraten perinpohjaista hävitystä. Nämä istutukset, jotka 14-vuotisen uutteran työn jälkeen valmistuivat vuonna 1903 kaikkiaan 235,347 markan kustannuksilla ja nyttemmin ovat pääkaupungin ylpeytenä ja sen paraimpia kaunistuksia, ovat laitettut luontoistyyliin, joka erinomaisesti sopii yhteen nykyisen observatoori-ryhmän kanssa. Puiston suunnittelussa on erityisesti pidetty tärkeänä tarkoituksenmukaisten liikenneväylien aikaansaamista, jotta kävelijöille olisi tarjona mukava kauttakulku ja hupaisia oleskelupaikkoja. Tämän suunnitelman tuottamat edut menisivät nyt suureksi osaksi hukkaan, jos kulkuväylät muutettaisiin niin perinpohjin, kuin pohjapiirroksissa edellytetään.

Senjälkeen arvosteltuaan mainittua kolmea eri ehdotusta eduskuntatalon sijoittamiseksi ja huomautettuaan, että siitä aiheutuvat Tähtitorninmäen puistolaitteiden muutokset, jotka tulisivat koskemaan 25,000 m² suurista alaa, tuottaisivat, vaikkapa kaupunki tietenkin voisi vaatia hyvitystä, sille korvaamattoman ja arvaamattoman välillisen tappion sen kautta, että

¹⁾ Valt. pain. asiak. n:o 25, liite 5.

monivuotinen kukoistava kasvullisuus menisi hukkaan, ei Puutarhalautakunta katsonut voivansa puoltaa suostumusta Valtuuskunnan anomaan tontinjärjestelyyn, etenkin kun Lautakunta arveli muita sopivia tontteja olevan tarjolla vastaista eduskuntataloa varten tarvitsematta turvautua ennestään ahtaaseen alaan kaupungin puistoissa ja istutuksissa.

Samalla kun Rahatoimikamari jätti asian Valtuuston harkittavaksi ja ratkaistavaksi, huomautti ¹⁾ Kamari sen ohella, että Puutarhalautakunnan esiintuomiin näkökohtiin eduskuntatalon rakentamisesta Tähtitorinmäelle Kamari kaikin puolin oli voinut yhtyä. Mitä taas tuli Valtuuskunnan vaatimaan suunnitellun eduskuntatalon rakennuspaikaksi ensin ehdotetun korttelin n:o 426 hinnan alentamiseen, mainitsi Kamari, että sanotun korttelin arvioimisessa oli kiinnitetty huomio ainoastaan korttelin asemaan ja pinnanmuodostukseen, koska Kamarin asiana ei ollut arvioimisessa ottaa huomioon alueen käyttämistarkoitusta, jota vastoin Valtuusto kysymystä harkitessaan voisi ottaa huomioon kaikki asiaan vaikuttavat asianhaarat ja silloin mahdollisesti, jos se katsottaisiin kaupungin etujen mukaiseksi, alentaa Kamarin määräämän arvon.

Sittenkun Rahatoimikamari lopuksi oli pannut kysymyksen alaiseksi, olisivatko Yliopiston viranomaiset, koska Tähtitieteellisen observatoorin alue Hänen Majesteettinsa Keisarin määräyksen mukaan tammikuun 14 päivältä 1828 oli varattu Yliopistolle käytettäväksi erikoisesti ilmoitettuun tarkoitukseen, oikeutetut luovuttamaan kyseessä olevan tontin muuhun tarkoitukseen ja eikö pikemmin kaupungin, alkuperäisenä omistajana, olisi siinä tapauksessa astuttava entisiin oikeuksiinsa, esitti Kamari, että Valtuusto hylkäisi uuden eduskuntatalon rakentamista varten asetetun Valtuuskunnan tekemän anomuksen suostumuksesta sellaiseen Tähtitieteellisen observatoorin tontin järjestelyyn, minkä mainitun rakennuksen sinne rakentaminen vaatisi.

Ennenkuin Valtuusto lopullisesti ratkaisi esillä olevan asian, lykättiin ²⁾ kysymys Tähtitieteellisen observatoorin hallussa olevan alueen omistusoikeudesta enempää valmistelua varten herrojen Söderholmin, Indrenius'en ja Lassenius'en muodostamaan valiokuntaan.

Antamassaan mietinnössä ³⁾ huomautti sanottu valiokunta m. m. seuraavaa:

«Asiaan saatavissa oleva selvitys, jonka täydentämiseksi valiokunnan, toimitetuista tutkimuksista huolimatta, ei ole onnistunut löytää uusia, käsillä

---

¹⁾ Rtk. kirj. n:o 162, 2 p. huhtik.; Valt. pain. asiak. n:o 25, liite 4. — ²⁾ Valt. pöytäk. 14 p. huhtik., 26 § ja 16 p. kesäk., 27 §. — ³⁾ Valt. pain. asiak. n:o 25.

olevaan oikeuskysymykseen vaikuttavia asiakirjoja, osottaa, että Tähtitieteellinen observatorio on tammikuun 14 p:nä 1828 annetun armollisen määräyksen nojalla rakennettu nykyiselle paikalleen Ullanlinnanvuorelle. Raatihuoneen arkistossa säilytetyistä vanhemmista kartoista näkyy, että Ullanlinnanvuorella on ollut yksinäisiä kruunulle kuuluvia rakennuksia, jotka kaikki ovat sittemmin hävinneet, ilman että oikeutta pohjaan näkyy liittyneen sanottuihin rakennuksiin.

Vaikkei sen oikeuden sisällys, minkä Yliopisto väittää saaneensa Tähtitieteellistä observatorioa varten aiottuun paikkaan Ullanlinnanvuorella, käy ilmi edellä mainitusta armollisesta määräyksestä, näyttää täten syntyneen oikeussuhdetta valaisevan vertailu siihen oikeuteen, mikä Yliopistolla on Kasvitieteellistä tarhaa varten osotettuun alueeseen.

Nykyisen Kasvitieteellisen tarhan käyttämiseen nähden ansaitsee huomauttamista, että samalla kun Tähtitieteellisen observatorin paikkaa koskeva armollinen määräys ilmestyi, julistettiin että Kasvitieteellistä tarhaa varten «valittu paikka oli luovutettava Yliopistolle» kasvitieteellisen tarhan perustamista varten. Kasvitieteellisen tarhan paikan luovutus, joka vaati lunastamaan yksityisellä henkilöllä silloin olevan vuokraoikeuden tähän alueeseen, aiheutti laajaperäisempiä valmistelevia neuvotteluja kuin mitä oli laita paikkaa luovutettaessa Tähtitieteellistä observatorioa varten Ullanlinnanvuorelta, joka paikka silloin oli kaupungille arvoton. Niinpä oli Maistraattia käsketty siihen toimitukseen, jossa korvaus kasvitieteelliseksi tarhaksi osotetun alueen silloisille vuokramiehille oli määrättävä, valitsemaan asiamies valvomaan kaupungin tästä riippuvaa oikeutta, ja maaliskuun 19 p:nä 1825 päivätyssä kirjelmässä n. s. «Korottomain Lainavarain Toimikunnalle», jonka tuli toimittaa sanottu arvioiminen, pani Maistraatti nimenomaisen vastalauseen sitä vastaan, että puheena oleva «kaupungille lahjoitetun maan luovutus tietäisi sen erottamista», jonka tähden Maistraatti myös huomautti, ettei kaupunki vaatinut mitään korvausta siitä maasta, joka tulisi käytettäväksi puheena olevaan tarkoitukseen. Tämän ehdon uudisti sittemmin mainitussa toimitustilaisuudessa maalisk. 21 p:nä 1825 saapuvilla oleva kaupungin asiamies lisäten, että «jos maan suhteen vastaisuudessa toisin menetellään, tulisi Maistraatin ottaa se haltuunsa». Tästä siis näkyy, että Kasvitieteellistä tarhaa varten käytetty alue on kaupungin puolelta luovutettu ainoastaan nautintaoikeudella käytettäväksi, ja tämän asianlaidan on Keisarillinen Senaattikin tuomiolla 25 p:nä 1900 vahvistanut Helsingin kaupungin ja Keisarillisen Aleksanterin-Yliopiston välillä syntyneessä riidassa, joka koski omistusoikeutta Kasvitieteellisen tarhan rantaan täyttämällä syntyneeseen alueeseen.

Vaikka Tähtitieteellisen observatorin hallussa oleva alue siten edellä mainitulla armollisella määräyksellä oli osotettu paikaksi observatorille, ei kuitenkaan valiokunnan mielestä kaupungilta sen kautta oltu otettu eikä edes oltu voitu ottaa omistusoikeutta sanottuun tonttiin, minkä vuoksi sen, niin pian kuin sen käyttö mainittuun tarkoitukseen lakkaisi, pitäisi olla kaupungin vapaasti käytettävissä.

Kokouksessaan syyskuun 22 päivänä oli Valtuustolla edellä esitetty asia lopullisesti ratkaistavana. Asiasta keskusteltuaan ja äänestettyään päätti ¹⁾ Valtuusto suostua Eduskuntatalovaltuuskunnan tekemään ano-

¹⁾ Valt. pöytäk. 22 p. syysk., 18 §.

mukseen sellaisesta Tähtitieteellisen observatoorin alueen järjestelystä, minkä aiheuttaisi suunnitellun eduskuntatalon rakentaminen sinne, jolloin tähän tarvittava lisäalue saataisiin lunastaa 30 markan hinnasta neliömetriltä, kuitenkin edellytyksellä että valtiolaitos sitoutuisi korvaamaan kaupungille kaikki tästä aiheutuvat Tähtitorninmäen uudestitasotusta ja istuttamista varten tarpeelliset kustannukset, jotka toistaiseksi eivät kuitenkaan olisi määrättävissä. Samalla alensi Valtuusto, tässäkin kohden suostuen Valtuuskunnan pyyntöön, korttelin n:o 426 hinnan 30 markkaan neliömetriltä, ja olisivat nämä tarjoukset kaupungin puolelta voimassa yhden vuoden ajan eteenpäin.

Rautatiehallituksen vuonna 1906 ¹⁾ Kaupunginvaltuustolle tekemän kysymyksen johdosta, olisiko ja mihin hintaan kaupunki taipuvainen valtionrautateille luovuttamaan erinäisiä eräälle asemakartalle merkittyjä, rautatien varrella Helsingin ja Oulunkylän välisellä matkalla olevia maa-alueita pinta-alaltaan yhteensä 8.1 ha., päätti ²⁾ Valtuusto, sittenkun tämä asia tarpeellisen selvityksen saamiseksi kolme eri kertaa oli ollut lykättynä ³⁾ Rahatoimikamariin, johon kolmannella kertaa oli lisätty kolme jäsentä, nimitäin herrat Valtuuston puheenjohtaja A. Norrmén sekä Julius Tallberg ja Gustaf Nyström, yhtäpitävästi Kamarin kolmannella kertaa tekemän ehdotuksen kanssa, että kaupunki luovuttaisi kyseessä olevat alueet yhteensä 295,040 markan suuruisesta korvauksesta, josta 183,840 markkaa maan hintana ja 111,200 markkaa hyvityksenä siitä tarpeellisten siltalaitteitten lisäkustannuksesta, mikä kaupungille koituisi rautatiealueen laajentamisesta. Sitäpaitsi olisi Rautatiehallituksen sitouduttava antamaan korvausta kaikille niille vuokraajille, joilla oli käyttöoikeus osiin kaupungilta menevää aluetta, heille täten koituvista tappioista sekä laajentamaan kanaavaa rautatiepengermän alla 12 metrin levyiseksi ja kustantamaan mainitun pengermän leventämisestä aiheutuvat mutaustyöt.

Erinäisten alueitten luovuttaminen valtionrautateiden tarpeisiin.

Sittenkun ratainsinööri K. O. Rejman kirjelmässään heinäkuun 27 päivältä 1907 oli Rahatoimikamarilta tiedustellut, tahtoisiko ja mihin hintaan kaupunki luovuttaa Sockenbackan asema-alueen laajentamiseen tarvittavan, kirjelmään liitetylle karttalehdelle merkityn alueen, joka oli kaupungille kuuluvan Reimarsin kruunutilan n:o 3 Talin kylässä Helsingin pitäjää maata, määräsi Rahatoimikamari sanotun alueen katselmuksen ja arvioimisen toimitettavaksi. Toimituksessa huomattiin alueen pinta-alan olevan

Maan luovuttaminen Reimarsin tilasta valtionrautateille.

¹⁾ Kts. 1906 vuod. kert., siv. I. 19. — ²⁾ Valt. pöytäk. 26 p. toukok., 23 §. — ³⁾ Kts. 1906 vuod. kert., siv. I. 19 ja ss.

2.74 ha., josta noin 0.98 ha. peltoa ja 1.76 ha. metsämaata, ja määrättiin alueelle sen asemaan ja pinnanmuodostukseen katsoen yksikköhinnaksi 5,000 markkaa hehtaarilta eli yhteensä 13,700 markkaa.

Hyväksyen katselmusmiesten ehdotuksen esitti¹⁾ Kamari sittemmin, että haluttu alue myytäisiin valtionrautateille arvioimisessa määrätystä hinnasta, kuitenkin sillä edellytyksellä että Rautatiehallitus vastaisi siitä korvauksesta, minkä Reimarsin tilan vuokraaja, jonka käyttöoikeus sanottuun tilaan loppuisi vasta lokakuun 31 päivänä 1919, mahdollisesti tulisi vaatimaan kaupungilta menevästä maapalstasta.

Rahatoimikamarin esityksen Kaupunginvaltuusto hyväksyi²⁾.

Kaupungin vesijohtoputken suoja-alueelle rakentaminen.

Sittenkun Rautatiehallitus kirjelmässään maaliskuun 27 päivältä oli Rahatoimikamarilta anonut, että kaupunki Fredriksperin rautatiepajan laajentamispäätöksen johdosta luopuisi siitä maa-alueesta, mikä Kaupunginvaltuuston päätöksen mukaan kesäkuun 6 päivältä 1899 kahden vesijohtoputken suojelemiseksi ja tarkastamiseksi olisi pidettävä rakentamattomana ja jota ei myöskään saisi rasittaa painavilla esineillä, ollen sanottu alue viiden metrin levyinen kummallakin puolella mainittua putkea, esitti³⁾ Rahatoimikamari, että valtionrautatiet erinäisillä ehdoilla ja 5,000 markan suuruisesta korvauksesta oikeutettaisiin rakentamaan sanotulle suoja-alueelle, johon esitykseen myös Kaupunginvaltuusto suostui⁴⁾.

Tontin luovuttaminen Suomalaiselle Tyttökoululle.

K. Senaatin Kirkollisasiantoimituskunnan esityksestä, joka Maistraatin lähetekirjelmällä kesäkuun 4 päivältä oli toimitettu Kaupunginvaltuustolle, päätti⁵⁾ Valtuusto, että tontit n:o 6 ja 8 Töölönkadun varrella ja n:o 5 Museokadun varrella korttelissa n:o 423 ja XIII kaupunginosassa, joiden tonttien arvoksi Rahatoimikamarin määräyksestä toimitetussa arvioimisessa oli määrätty 238,019 markkaa 38 penniä, valtiolaitokselle luovutettaisiin uuden talon rakentamista varten tšekäläiselle vanhalle suomalaiselle tyttökoululle alennetusta 200,000 markan suuruisesta hinnasta, kuitenkin sillä ehdolla, että valtiolaitos lopullisesti hyväksyisi tarjouksen ennen kesäkuun 1 päivää 1909.

Alueen luovuttaminen Kallion ruumisasemaa varten.

Kirjelmässä Rahatoimikamarille oli Helsingin ruotsalais-suomalaisten seurakuntain hautausmaa-komitea, huomauttaen niistä epäkohdista, jotka Malmin hautausjunain järjestely tuotti Kallion ja Sörnäsän väestölle sen kautta, että sanotut junat lähtivät ainoastaan kaukana olevalta ruumis-asemalta Ruoholahdessa, anonut, että mainituille seurakunnille maksutto-

¹⁾ Rtk. kirj. n:o 215, 14 p. toukok. — ²⁾ Valt. pöytäk. 26 p. toukok., 24 §. — ³⁾ Rtk. kirj. n:o 164, 9 p. huhtik. — ⁴⁾ Valt. pöytäk. 14 p. huhtik., 28 §. — ⁵⁾ Valt. pöytäk. 16 p. kesäk., 9 §.

masti luovutettaisiin tarpeellinen alue korttelissa n:o 366 XII kaupungin-osassa ruumisaseman rakentamista varten. Rahatoimikamarin puollettua anomusta ja Rakennuskonttorin Kamarin vaatimassa lausunnossa selitettyä vaaditun paikan olevan aiottuun tarkoitukseen erittäin sopivan päätti¹⁾ Kaupunginvaltuusto suostua komitean edellä mainittuun anomukseen sillä ehdolla, että seurakunnat hankkisivat itselleen luvan sivuraiteen rakentamiseen Sörnäsinvuonon sivuradalta sanottuun kortteliin sekä senjälkeen jättäisivät kaupunginviranomaisille yksityiskohtaisen ehdotuksen vastaisen ruumis-aseman järjestämisestä.

Siihen katsoen, että eräiden Helsingin ja Gråharan luotsipaikkain luotsien muutto heille osotetuista asunnoista Aleksanterinsaarella Viaporin linnoitusalueella olisi erinäisistä syistä tarpeellinen, anoi Helsingin luotsiosaston päällikkö kirjelmässään tammikuun 29 päivältä Rahatoimikamarilta tietoa siitä, voisiko, jos kaupungille kuuluvan tiluksen n:o 98 Vrakholman vuokraaja siirtäisi luotsilaitokselle hallintaoikeutensa sanottuun saareen, kaupunginviranomaisten hyväksymisen siihen saada, samoin kuin siitäkin, olisiko Kaupunginvaltuusto taipuvainen, sittenkun siten siirretty hallintaoikeus sanottuun saareen olisi kulunut loppuun, myöntämään kruunulle ja luotsilaitokselle rajattoman oikeuden käyttää ilmoitettuun tarkoitukseen useimainmittua tilusta.

Vrakholman
luovuttaminen.

Sittenkun Satamakonttori, jonka lausunnon Rahatoimikamari oli vaatinut, oli selittänyt, ettei haluttu vuokrasiirto sen puolelta kohdannut esteitä, koska Vrakholma ei ollut sopiva mihinkään kaupungin liiketarpeisiin, mutta sitävastoin sangen edullinen luotsipaikaksi, esitti²⁾ Kamari, joka omasta puolestaan oli voinut suostua voimassa olevan vuokrasopimuksen siirtoon luotsilaitokselle, että mainitulle laitokselle myönnettäisiin oikeus vuokran pitennykseen sanottuun saareen 30 vuoden ajaksi, laskettuna tammikuun 1 päivästä 1912, vuotuista 1,000 markan suuruista vuokrasummaa vastaan, kuitenkin huomioon ottamalla erinäisiä ehtoja, m. m. että Rahatoimikamarille annettaisiin oikeus hyväksyä saarelle rakennettavain rakennusten paikat ja piirustukset ja että luotsilaitos ei kaupungin luvatta saisi toiselle henkilölle tai virastolle siirtää vuokraoikeuttaan.

Valtuusto suostui³⁾ tähän Rahatoimikamarin esitykseen.

Samalla kun Kaupunginvaltuusto kokouksessaan marraskuun 19 päivänä 1907 oli suostunut⁴⁾ Rahatoimikamarin esitykseen 150,000 markan suuruisen erän ottamisesta vuoden 1908 menosääntöön uuden poliisitalon

Tontin osottaminen toisen poliisipiiriin uutta poliisitaloa varten.

¹⁾ Valt. pöytäk. 6 p. lokak., 17 §. — ²⁾ Rtk. kirj. n:o 149, 19 p. maalisk. — ³⁾ Valt. pöytäk. 14 p. huhtik., 25 §. — ⁴⁾ Kts. 1907 vuod. kert., siv. I. 88.

rakentamista varten toiselle poliisipiirille, oli Valtuusto myös päättänyt, että tonttipaikan määrääminen sanotulle rakennukselle saisi jäädä sikseen, kunnes saatettaisiin loppuun ne neuvottelut, joihin valtiolaitos oli ryhtynyt Rahatoimikamarin kanssa viiden myytävänä olevan tontin ostosta korttelissa n:o 110 uuden koulutalon rakentamista varten Helsingin suomalaiselle tyttökoululle. Sittenkun tieto oli kuitenkin K. Senaatin Kirkollisasiaintoimituskunnasta Kamarille tullut siitä, että valtiolaitos ei ollut katsonut mainittujen tonttien pitävän tulla kysymykseen sanottua tarkoitusta varten, jätti Kamari uudistetun esityksen asiasta ja ehdotti ¹⁾, että tontti n:o 10 Ratakadun varrella luovutettaisiin päätetyn poliisitalon paikaksi. Asian esittelyssä Valtuusto hyväksyi ²⁾ mainitun esityksen.

Paikan varaa-
minen Hakaniemen torin varrelle vastaista kauppahallia varten ja sanotun torin asemakaavan järjestely.

Rahatoimikamarin esityksestä ³⁾ ja myös Terveydenhoitolautakunnan annettua puoltavan lausunnon päätti ⁴⁾ Kaupunginvaltuusto vastaista kauppahallia varten Hakaniemen torin varrelle varata sen kolmiomaisen alueen, jota rajoittavat Itäinen Viertotie ja Sörnäsin Rantatie, jonka ohella Kamarille annettiin toimeksi jättää Valtuustolle ehdotus Hakaniemen torin asemakaavan muutokseksi Kaupunginasemakaava-toimikunnan Kamarin kehotuksesta laatiman suunnitelman mukaisesti.

Korttelin n:o
412 b y. m.
käyttö.

Kunnallisten työväenasuntojen rakentamista varten asetetun toimikunnan esityksestä, joka m. m. oli saanut toimekseen ⁵⁾ lausunnon antamisen siitä, eikö suurempia tai pienempiä osia mainittuja asuntoja varten varatuista kortteleista voitaisi yksityiseen rakennustoimeen luovuttaa, päätti ⁶⁾ Kaupunginvaltuusto, että kortteli n:o 412 b kokonaisuudessaan, tontti n:o 5 korttelissa n:o 412 a sekä tontti n:o 7 korttelissa n:o 419 b mainitulla tavalla käytettäisiin, koska niiden arvo oli liian suuri tullakseen työväenasuntotarkoituksiin käytetyiksi.

Uuden hautausmaan vieressä olevan rantakaistaleen käyttö.

Kaupunginvaltuustolle jätetyssä kirjelmässään oli Helsingin ruotsalais-suomalaisen seurakuntain hautausmaa-komitea anonut, että sanotut seurakunnat saisivat ottaa huostaansa Uuden hautausmaan rantamuurin ulkopuolella olevan rantakaistaleen. Olisi näet, huomautti komitea, aivan välttämätöntä, että mainittu kaistale, jota yleisö suurta häiriötä aikaansaaden käytti veneitten y. m. säilytyspaikkana, järjestyksen ja kaunistuksen saavuttamiseksi sekä hautausmaan pyhyyden suojelemiseksi yhdistettäisiin kirkkotarhaan ja istutuksilla ynnä käytävillä varus-

¹⁾ Rtk. kirj. n:o 92, 13 p. helmik. — ²⁾ Valt. pöytäk. 10 p. maalisk., 16 §. — ³⁾ Rtk. kirj. n:o 327, 3 p. syysk. — ⁴⁾ Valt. pöytäk. 20 p. lokak., 22 §. — ⁵⁾ Kts. 1906 vuod. kert., siv. I. 52. — ⁶⁾ Valt. pöytäk. 17 p. marrask., 28 §.

tettäisiin. Rahatoimikamari, johon tämä anomus lykättiin, esitti ¹⁾ kuultuaan Satama- ja Rakennuskonttoreja, että koska vaatimus hautausmaitten rauhoittamisesta ilkevaltaisuudelta ja häiriöltä olisi oikeutettu ja huomioon otettava, seurakunnille myönnettäisiin käyttöoikeus sanottuun ranta-alueeseen kymmenen vuoden ajaksi, kuitenkin sillä ehdolla, että he joko itse antaisivat laittaa Lapinlahden kaakkoisesta rannasta Kirkkomaankadulle vievän tien tai varaisivat tarpeellisen tilan mainittua tietä varten. Pitempää käyttöoikeutta ei Kamari sitävastoin katsonut voivansa puoltaa siihen katsoen, että ilman kyseessä olevaa ranta-aluetta, johon kaupungilla epäilemättä oli omistusoikeus, ei kaupunki vastaisuudessa eli XIII kaupungin osan tultua enemmän asutuksi voisi tulla toimeen, vaan tarvittaisiin se liikenteen vaatimusten tyydyttämiseksi ja erittäinkin maihintulopaikaksi keveille aluksille.

Tämän Kamarin esityksen johdosta jätti hautausmaa-komitea asiasta uudistetun anomuksen huomauttaen, että seurakunnat ainoastaan kymmenvuotisesta hallintaoikeudesta eivät olisi halukkaat kyseessä olevaan ranta-alueeseen kiinnittämään suuria kustannuksia parannuksiin, jotka tuskin ennätettäisiin loppuun saattaa sanottuna aikana, minkä vuoksi ja koska Hietaniemen ja Taivallahden rannat aina voisivat tyydyttää XIII kaupunginosan maihintulopaikkatarpeen, seurakunnille olisi myönnettävä hallintaoikeus haluttuun rantakaistaleeseen ilman minkäänlaisia ehtoja ja vähintään kolmenkymmenen vuoden ajaksi.

Puheenalainen asia ei tullut vuoden kuluessa loppuun käsitellyksi, koska Kaupunginvaltuusto Valmistusvaliokunnan ehdotuksen mukaan katsoi selvityksen saamiseksi omistusoikeudesta Lapinniemeen ynnä myös siitä, kuuluiko seurakuntain anoma rantakaistale hautausmaaksi luovutettuun alueeseen, olevansa pakotettu vielä vaatimaan ²⁾ lausunnon Raha-toimikamarilta, joka kuitenkin ennen vuoden loppua ei täyttänyt annettua tehtävää. Samoin oli Kaupungin asemakaava-toimikunnan laita, jota Valtuusto oli kehottanut laatimaan ehdotuksen useinmainitun rantakaistaleen tasottamiseksi.

Maistraatin kirjelmällä joulukuun 14 päivältä 1907 sai Kaupunginvaltuusto tiedon ³⁾ siitä, että K. Senaatti, jonka harkittavaksi ja vahvistettavaksi Valtuusto oli alistanut syyskuun 3 päivänä 1907 tekemänsä päätöksen ⁴⁾ myydä neiti Maria Charlotta Olander vainajan testamentti-

M. Ch. Olanderin rahastoon kuuluvan Mariankadun varrella olevan talon n:o 22 myynti.

¹⁾ Rtk. kirj. n:o 289, 30 p. heinäk. — ²⁾ Valt. pöytäk. 6 p. lokak., 18 §. — ³⁾ Valt. pöytäk. 14 p. tammik., 13 §. — ⁴⁾ Kts. 1907 vuod. kert., siv. I. 34.

määräyksen täyttämiseksi talon ja tontin n:o 22 Mariankadun varrella korttelissa n:o 17, marraskuun 26 päivänä 1907 oli selittänyt Valtuuston esteettömäksi myymään sanotun kiinteistön.

von Beckerin sokeainkoulurahastoon kuuluvan Antinkadun varrella olevan talon n:o 12 myynti.

Samaten ilmoitti ¹⁾ Maistraatti kirjelmässään tammikuun 18 päivältä, että K. Senaatti joulukuun 23 päivänä 1907 oli vahvistanut Kaupunginvaltuuston lokakuun 8 päivänä 1907 tekemän päätöksen ²⁾ myydä julkisella huutokaupalla vähintään 250,000 markan hinnasta von Beckerin sokeainkoulurahastoon kuuluvan talon ja tontin n:o 12 Antinkadun varrella korttelissa n:o 66.

Hylätty esitys Vuorimiehenkadun varrella olevan talon ja tontin n:o 6 myynnistä.

Kirjelmässään maaliskuun 5 päivältä esitti ³⁾ Rahatoimikamari Rakenuskonttoria kuultuaan, että koska päärakennus kaupungille kuuluvassa talossa n:o 6 Vuorimiehenkadun varrella kaupungin talojen taloudenhoitajan, filosofianmaisteri Kr. Gustavsonin ilmoituksen mukaan oli alkanut lahota ja sen korjaaminen kelvolliseen kuntoon vaatisi melkoisia kustannuksia, Kamari saisi sanotun talon myydä julkisella huutokaupalla määrätystä 125,000 markan suuruisesta alimmasta hinnasta, minkä ohella Kamari samalla näköalan säilyttämiseksi Tähtitorninmäeltä ehdotti eräitä rajoituksia rakennusoikeuteen tontille rakennettavien talojen korkeuteen nähden.

Käsitellessään mainittua esitystä päätti ⁴⁾ Kaupunginvaltuusto, hyläten ehdotuksen kyseessä olevan tontin myynnistä, valtuuttaa Rahatoimikamarin, jos siinä olevien rakennusten korjauskustannus nousisi talon vuokratuloja suuremmaksi, purkauttamaan sanotut rakennukset.

Tontin luovuttaminen pohjalaisen osakuntataloa varten.

Sittenkun pohjalaiset ylioppilasosakunnat yhteisesti Kaupunginvaltuustolle osotetussa ja Rahatoimikamariin jätetyssä kirjelmässään olivat anoneet saada kaupungilta huutokaupatta arvioimisessa määrättävästä hinnasta lunastaa yhteisen osakuntatalon rakentamista varten tontin n:o 3 Töölönkadun varrella korttelissa n:o 406 ja XIII kaupunginosassa tai vaihtoehtoisesti tontit n:ot 2 ja 4 Aurorankadun varrella korttelissa n:o 403 tai tontin n:o 12 Museokadun varrella korttelissa n:o 416, määräsi Rahatoimikamari sanottujen tonttien katselmuksen ja arvioimisen toimitettavaksi, jolloin ensinmainittu tontti, pinta-alaltaan 919.8 m², asemansa ja pinnanmuodostuksensa perusteella arvioitiin 47,830 markaksi 12 penniksi eli 52 markaksi neliömetriltä. Muista vaihtoehtoisesti mainituista tonteista katseluumiehet eivät lausuneet mieltänsä, koska niihin ei vielä ollut tasotettua tietä eikä tarpeellisia vesi- ja likajohtoja.

¹⁾ Valt. pöytäk. 28 p. tammik., 13 §. — ²⁾ Kts 1907 vuod. kert., siv. I. 34. — ³⁾ Rtk. kirj. n:o 126, 5 p. maalisk. — ⁴⁾ Valt. pöytäk. 24 p. maalisk., 35 §.

Valtuustolle senjälkeen antamassaan lausunnossa esitti ¹⁾ Rahatoimikamari, joka piti arvioimisessa tontille n:o 3 Töölönkadun varrella määrättyä yksikköhintaa liian korkeana siihen yleiseen tarkoitukseen katsoen, johon tonttia käytettäisiin, että sanottu tontti huutokaupatta pohjalaisille ylioppilasosakunnille yhteisesti myytäisiin alennetusta 41,391 markan 45 pennin suuruisesta hinnasta eli 45 markasta neliömetriltä, ehdolla kuitenkin että tontille rakennettaisiin osakuntatalo ja että ostaja alistuisi niihin määräyksiin sisäpuolisesta korttelin n:o 406 rakennusrajasta, mitkä Valtuusto vastaisuudessa antaisi.

Tähän esitykseen Valtuusto suostui ²⁾.

Sittenkun Kaupunginvaltuusto Filharmonisen seuran johtokunnan tekemän esityksen johdosta Rahatoimikamaria kuultuaan oli päättänyt ³⁾ varata konserttitalon ja siihen yhdistetyn taidenäyttelyhuoneiston rakentamiseen kaikki tontit korttelissa n:o 198 ja samalla antanut valiokunnalle toimeksi jättää tarkemman ehdotuksen niistä ehdoista, joiden tonttien luovuttamisessa pitäisi tulla kysymykseen, esitti mainittu valiokunta antamassaan lausunnossa ⁴⁾, että Valtuusto hyväksyisi Rahatoimikamarin asiasta tekemän ehdotuksen ⁵⁾, kuitenkin tarpeen mukaan muuttamalla siinä mainittua ajanrajoitusta.

Tontin luovuttaminen vastaista konserttitaloa varten.

Valiokunnan lausuntoa esiteltäessä päätti ⁶⁾ Valtuusto, pysyen aikaisemmassa päätöksessään kyseessä olevien tonttien varaamisesta mainittuun tarkoitukseen, olla sitoutumatta ehtoihin, joilla ne olisivat luovutettavat, vaan, sittenkun tarkoitusta varten muodostettu yhtiö olisi esittänyt tarjouksensa mainittujen tonttien huostaansa ottamisesta, harkittuaan asiaa ilmoittaa ne tarkemmat määräykset, jotka tonttien tarkoituksenmukaiseen käyttöön ja konserttitalon käyttämiseen nähden näyttäisivät tarpeellisilta.

Kirjelmässään toukokuun 26 päivältä oli K. Senaatin Kirkollisasiain-toimituskunta tiedustellut, olisiko ja millä ehdoilla Helsingin kaupunki taipuvainen luovuttamaan kuvaamataiteitten näyttelytalon rakentamiseen tontin n:o 1 Pohjoisen Rautatiekadun varrella korttelissa n:o 401 tahi muun siihen sopivan paikan. Rahatoimikamari, johon asia oli lykätty, huomautti antamassaan lausunnossa ⁷⁾, että mainitulla tontilla Rakennuskonttorista hankitun selvityksen mukaan oli erittäin suotuisa asema liiketaloa varten ja sitä muutenkin voitaisiin käyttää monella kaupungille edullisella tavalla, minkä vuoksi ja koska kyseessä olevaan tarkoitukseen tarvittavan maan

Paikan luovuttaminen näyttelyhallia varten.

¹⁾ Rtk. kirj. n:o 261, 11 p. kesäk. — ²⁾ Valt. pöytäk. 8 p. syysk., 42 §. — ³⁾ Kts. 1907 vuod. kert., siv. I. 37. — ⁴⁾ Valt. pain. asiak. n:o 30. — ⁵⁾ Kts. 1907 vuod. kert., siv. I. 37 s. — ⁶⁾ Valt. pöytäk. 1 p. jouluk., 15 §. — ⁷⁾ Rtk. kirj. n:o 448, 3 p. jouluk.

kaupunki tulisi korvauksetta luovuttamaan, vaadittua tonttia ei pitäisi tähän tarkoitukseen antaa. Ellei kortteli n:o 198, jonka Kaupunginvaltuusto oli varannut konserttitalolle, tarjoisi kylläksi tilaa myös näyttelyhallille, minkä sen suureen alaan katsoen voisi pitää todennäköisenä, olisi kaupungin Kamarin käsityksen mukaan selittädyttävä taipuvaiseksi luovuttamaan maksuttomasti viimemainittuun tarkoitukseen tontin n:o 7 Ainokadun varrella korttelissa n:o 403 ja XIII kaupunginosassa, kuitenkin siten että valtiolaitoksen tulisi 30,000 markalla korvata kaupungille siinä tapauksessa tarvittavat tasotus-, kanavoimis- ja vesijohtotyöt.

Asiaa ei vuoden kuluessa käsitelty loppuun.

Anomukset maksuttomista tonteista aiotuille lapsenpäästölaitoksille.

Kaupunginvaltuustolle osottamassaan kirjelmässä marraskuun 9 päivältä 1907 olivat professori Otto Engström ja dosentti O. A. Boije anoneet, katsoen anojain mielestä yleisessä synnytyslaitoksessa vallitsevaan varattomien lapsensynnyttäjien paikkain puutteeseen, sekä maksutonta tonttia Töölönkadun varrella korttelissa n:o 446 heidän aikomalleen yksityiselle lapsenpäästölaitokselle että myös avustusta sanotun laitoksen ylläpitämiseksi.

Samanlaisen erästä tonttia Porthaninrinteen varrella korttelissa n:o 301 b koskevan anomuksen olivat kirjelmässään 19 päivältä samaa kuuta tehneet tohtorit Hannes Wasenius, Carl Hahl, K. A. Rönholm ja Walter Wegelius.

Edellä mainitut kaksi anomusta lykättiin Rahatoimikamariin, joka antamassaan lausunnossa esitti ¹⁾, että Valtuusto hylkäisi ne. Kamari oli nimittäin Terveydenhoitolautakunnan asiasta antamasta lausunnosta huomannut, että mikäli yleisen synnytyslaitoksen johtaja, professori G. Heinrichius siihen kehotettuna oli ilmoittanut, mikään puute paikoista varattomille lapsensynnyttäjille yleensä ei vallinnut sanotussa laitoksessa, vaikka tosin syksyllä 1907 oli tapahtunut, että paikkain kysyntä, koska eräs kaupungissa oleva yksityinen synnytyslaitos silloin jonkun aikaa satunnaisesti oli ollut suljettuna, oli siihen määrin lisääntynyt, että eräitä pyrkijöitä ei oltu voitu vastaanottaa.

Rahatoimikamarin epäävän lausunnon mukaisesti Valtuusto hylkäsi ²⁾ tehdyt anomukset.

Anomus paikasta ja avustuksesta uimahallia varten.

Rahatoimikamarin asiasta antaman lausunnon ³⁾ mukaisesti päätti ⁴⁾ Kaupunginvaltuusto suostua herrojen August Lundqvistin, Carl von

¹⁾ Rtk. kirj. n:o 147, 19 p. maalisk. — ²⁾ Valt. pöytäk. 14 p. huhtik., 16 §. —

³⁾ Kts. 1907 vuod. kert., siv. I. 84. — ⁴⁾ Valt. pöytäk. 10 p. maalisk., 21 §.

Knorringin y. m. Valtuustolle tekemään anomukseen, joka tarkoitti sekä paikan luovuttamista ilman vuokramaksua viidenkymmenen vuoden ajaksi välittömästi itäpuolella Ullanlinnan kylpyhuonetta olevalle luodolle sijoitettavaa uimahallia varten että myös sanotussa hallissa tarvittavan suolattoman veden maksutonta hankintaa. Tähän liitti Valtuusto kuitenkin Valmistusvaliokunnan ehdotuksesta sen ehdon, että ellei aiottu hanke kolmen vuoden ajalla toteutuisi, käyttöoikeus paikkaan raukeaisi. Anojain esitys 100,000 markan suuruudesta avustuksesta mainitun hallin rakentamiseksi jätettiin sitävastoin huomioon ottamatta.

Kokouksessaan kesäkuun 4 päivänä 1907 oli Kaupunginvaltuusto päät-
tänyt ¹⁾ panna pöydälle „Gubnhemmet i Helsingfors“ nimisen yhdistyksen tekemän anomuksen vuokrattomasta paikasta aiottua iäkkäiden miesten-
kilöiden kotia varten, kunnes kysymys Yliopiston sairaaloista olisi lopul-
lisesti ratkaistu.

Tontin luovutta-
minen ukko-
kotiä varten.

Myöhemmin esitti yhdistys kuitenkin uudistetun anomuksen, tällä kertaa saada lunastaa tontin n:o 5 Hietaniemen huvilatie varrella korttelissa n:o 457 ja XIII kaupunginosassa, ehdolla että kauppasumma saisi ensimmäistä kiinnitystä vastaan maksamattomana ja korottomana olla suoritettamatta, niin kauan kuin tonttia käytettäisiin kyseessä olevaan tarkoitukseen. Tämän johdosta määräsi Rahatoimikamari halutun tontin katselmuksen toimitettavaksi, ja huomauttivat katselmusmiehet katselmuskirjassa, ettei tonttiin ollut tasotettua tietä eikä lika- ja vesijohtoa, minkä vuoksi ja koska mitään rakennusjärjestystääkään ei ollut vahvistettu sille osalle kaupunkia, jossa mainittu tontti sijaitisi, sen myyminen katselmuksmiesten käsityksen mukaan ei voisi tulla kysymykseen.

Valtuustolle sittemmin antamassaan lausunnossa esitti ²⁾ Rahatoimikamari, joka yhtyi katselmuksmiesten edellä mainittuun lausuntoon, että haluttu tontti n:o 5 Hietaniemen huvilatie varrella korttelissa n:o 457 toistaiseksi ja kunnes kaupungin katuverkko ulottuisi sanottuun tonttiin, annettaisiin vuokralla tammikuun 1 päivästä 1909 lukien „Gubnhemmet i Helsingfors“ nimiselle yhdistykselle sillä ehdolla, että yhdistys suorittaisi vuotuista 250 markan suuruista vuokramaksua ja että sen kustannuksella laitettaisiin sekä ajotie että lika- ja vesijohto tonttiin.

Esiteltäessä puheenalaista asiaa päätti ³⁾ Valtuusto Valmistusvaliokunnan ehdotuksesta, koska mitään rakennusjärjestystä ei vielä oltu

¹⁾ Kts. 1907 vuod. kert., siv. I. 46. — ²⁾ Rtk. kirj. n:o 376, 15 p. lokak. — ³⁾ Valt. pöytäk. 3 p. marrask., 20 §.

laadittu, vielä vähemmin vahvistettu sille korttelille, missä yhdistyksen anoma tontti sijaitisi, jättää tehdyn esityksen tätä odotettaessa toistaiseksi sillensä.

Anomus maksuttomasta tontista Perustuslailliselle Työväenyhdistykselle.

Antamassaan lausunnossa Perustuslaillisen Työväenyhdistyksen Kaupunginvaltuustolle tekemästä anomuksesta ¹⁾ että yhdistykselle luovutettiin maksuton tontti kokoushuoneiston rakentamista varten, esitti ²⁾ Rahatoimikamari, joka sitä ennen oli hankkinut Rakennuskonttorin lausunnon, että mainitulle yhdistykselle huutokaupatta myytäisiin tontti n:o 6 Hietaniemenkadun varrella korttelissa n:o 411 Kamarin määräyksestä tehdyssä arvioimisessa sille lasketusta 53,522 markan 43 pennin suuruisesta hinnasta, joka kauppasumma saisi korottomana ensimmäistä kiinnitystä vastaan olla maksamattomana, niin kauan kuin sanottu yhdistys tontilla ylläpitäisi tarkoituksenmukaista rakennusta mainittua tarvetta varten, mutta muussa tapauksessa olisi kaupunginrahastoon suoritettava.

Tämän esityksen Valtuusto äänestyksen tapahduttua hyväksyi ³⁾.

Hylätty anomus maksuttomasta tontista.

Töölön Työväenyhdistyksen kirjelmässä tammikuun 6 päivältä 1907 Kaupunginvaltuustolta anottua maksutonta Humaliston alueella olevan tontin luovuttamista ja Valtuuston lykättyä ⁴⁾ asian Rahatoimikamariin huomautti Kamari, sittenkun sen ehdottama suunnitelma vastaista XIII ja XIV kaupunginosain tasottamista varten oli saavuttanut Valtuuston vahvistuksen ⁵⁾, vaaditussa lausunnossaan ⁶⁾, että ne osat kyseessä olevaa aluetta, joita kaupunki silloin saattoi käyttää, vielä olivat katuja ja likaviemäreitä vailla ja että niitä ei myöskään vuosina 1908—10 olisi aikomus tasottaa, minkä vuoksi ei yhtäkään sanotun alueen asemakaavaan otetuista tonteista voitaisi hetimiten rakennettavaksi luovuttaa, lukuunottamatta vain yhtä, jolta kuitenkin puuttui sopiva yhteys vesi- ja likajohtoon. Jo tähän katsoen ja samalla ottaen huomioon, että työväenyhdistykset, joiden toiminta rajoittui vain osiin kaupunkia, siihen asti eivät olleet nauttineet sellaista etua, epäsi Rahatoimikamari sanotun yhdistyksen anomuksen, jonka myös Valtuusto hylkäsi ⁷⁾.

Myös saman yhdistyksen jättämän uudistetun samaa tarkoittavan anomuksen Valtuusto hylkäsi ⁸⁾.

Anomus alueen luovuttamisesta vähävaraisten asuntoja varten.

Kaupunginvaltuustolle jätetyssä kirjelmässä anoi yhdistys „Oma koti“, että kaupunki maksuttomasti kymmenen vuoden ajaksi luovuttaisi

¹⁾ Kts. 1907 vuod. kert., siv. I. 40. — ²⁾ Rtk. kirj. n:o 129, 12 p. maalisk. — ³⁾ Valt. pöytäk. 24 p. maalisk., 36 §. — ⁴⁾ Kts. 1907 vuod. kert., siv. I. 40. — ⁵⁾ Kts. 1907 vuod. kert., siv. I. 1. — ⁶⁾ Rtk. kirj. n:o 34, 23 p. tammik. — ⁷⁾ Valt. pöytäk. 28 p. tammik., 25 §. — ⁸⁾ Valt. pöytäk. 26 p. toukok., 26 §.

yhdistyksen käytettäväksi vahvistetun kaupunginasemakaavan ulkopuolella ja mieluummin Töölön kaupunginosien ja Huopalahden välillä olevan alueen asuntojen rakentamiseen yhdistyksen toimesta vähävaraisille henkilöille.

Rahatoimikamari, johon anomus oli lykätty ¹⁾, antoi ²⁾ Rakennuskonttoria ja Kaupunginasemakaava-toimikuntaa kuultuaan lausuntonsa ja esitti, että „Oma koti“ yhdistyksen tekemä anomus hylättäisiin yhtä hyvin siihen katsoen, että kaupunginasemakaavan ulkopuolella olevan maan luovuttaminen, ennenkuin yleinen suunnitelma kaupunkiin liitettyjen, jaoittamattomain alueitten käyttöä varten olisi laadittuna ja niitten yhteys liike-teihin, lika- ja vesijohtoihin y. m. nähden muitten kaupungin osien kanssa ainakin pääpiirteiltään vahvistettuna, vastaisuudessa saattaisi olla esteeksi kaupungin luonnolliselle kehittymiselle, kuin myös siihen katsoen, että anoja ei ollut antanut mitään selvitystä suunnitellun hankkeen laajuudesta ja kehitysmahdollisuuksista.

Valtuusto hyväksyi sittemmin Rahatoimikamarin lausunnon ja hylkäsi ³⁾ „Oma koti“ yhdistyksen tekemän anomuksen.

Suomen Metsästysyhdistyksen johtokunnan Rahatoimikamarille tekemään anomukseen, että Oulunkylässä eteläpuolella sanotun yhdistyksen ampumarataa oleva, karttalehdellä tarkemmin osotettu kaupungille kuuluva alue maksuttomasti luovutettaisiin yhdistykselle mainitun ampumaradan suojelusalueeksi korkeintaan 25 vuoden ajaksi, Kaupunginvaltuusto suostui ⁴⁾, m. m. sillä ehdolla, että mainittu alue tarvittaessa olisi hetimiten kaupungille jälleen luovutettava.

Alueen luovuttaminen Suomen Metsästysyhdistykselle.

Sedmigradskyn pientenlastenkoulun ja Marian turvakodin johtokunnan esityksestä, joka tammikuun 17 päivänä 1899 oli saanut ⁵⁾ käyttöoikeuden tonttiin n:o 4 Oikokadun varrella, ehdolla että sekä sanotulle tontille että myös Sörnäsän alueelle rakennettaisiin ja siellä ylläpidettäisiin pientenlastenkoulu, päätti ⁶⁾ Kaupunginvaltuusto mainittuun tarkoitukseen varata tontit n:ot 2 Viipurin- ja 13 Porvoonkadun varrella korttelissa n:o 370.

Tonttien varaanminen pientenlastenkoululle.

Rahatoimikamarille osottamassaan kirjelmässä oli Maanviljelijäin Maitokeskusliike Osakeyhtiö anonut saada ajanmukaisen meijerin ynnä tarpeellisten taloushuoneitten rakentamista varten lunastaa huutokaupatta ja toimitettavan arvioimisen perusteella kaikki korttelissa n:o 192 IV kaupunginosassa olevat tontit paitsi tonttia n:o 2 Arkadiakadun varrella. Sittenkun katselmus ja arvioiminen oli toimitettu, jolloin kyseessä oleville

Tonttien luovuttaminen Maanviljelijäin Maitokeskusliike Osakeyhtiölle.

¹⁾ Valt. pöytäk. 14 p. tammik., 45 §. — ²⁾ Rtk. kirj. n:o 191, 30 p. huhtik. — ³⁾ Valt. pöytäk. 12 p. toukok., 25 §. — ⁴⁾ Valt. pöytäk. 14 p. tammik., 29 §. — ⁵⁾ Kts. 1899 vuod. kert., siv. I. 16. — ⁶⁾ Valt. pöytäk. 28 p. tammik., 14 §.

tonteille, pinta-alaltaan yhteensä 4,903.683 m², määrättiin myyntihinnaksi 348,882 markkaa 31 penniä, vastaten 71 markan 15 pennin suuruista keskimääräistä yksikköhintaa neliömetriltä, esitti ¹⁾ Rahatoimikamari, huomauttaen siitä suuresta edusta, minkä ajanmukaisen meijerin rakentaminen tarjosi Helsingin kaupungille maitokaupan järjestämiseen ja järkipäraseen hoitoon nähden, että Maanviljelijäin Maitokeskusliike Osakeyhtiön haluamat tontit huutokaupatta erinäisillä ehdoilla anojalle myytäisiin alennetusta 296,650 markan suuruudesta hinnasta.

Valmistusvaliokunnan ehdotuksesta jätti Kaupunginvaltuusto kuitenkin tehdyn esityksen huomioon ottamatta ²⁾ siihen katsoen, että mainittu osakeyhtiö oli liikeyritys, jonka tarkoitus oli tuottaa osakkailleen liikevoittoa, ja sitä senvuoksi ei olisi rakennustontin ostossa ennen yksityisiä suosittava.

Peruutettu kielto täyttää erinäisiä vesialueita.

Kirjelmässään elokuun 29 päivältä ilmoitti Maistraatti Kaupunginvaltuustolle tiedoksi, että venäläiset sotilasviranomaiset olivat suostuneet läänin Kuvernöörin Kenraalikuvernöörille tekemään esitykseen, että Viaporin linnoitusplanaadin alueella voimassa oleva kielto täyttää kaupungille kuuluvain Santa- ja Jätkäsaarien sekä Blekholman ja Blekholmankarin välinen vesialue lakkautettaisiin, joten Suomen valtiolaitos vapautettiin suorittamasta sitä vuotuista 6,990 markan suuruista maksua, mikä Kuvernöörin joulukuun 13 päivänä 1907 julistaman päätöksen mukaan oli tullut kaupungille korvaukseksi siitä sanottujen saarien käyttöoikeuden rajoituksesta, jonka mainittu kielto oli sisältänyt. Valtuusto päätti ³⁾ tästä antaa tiedon Rahatoimikamarille.

Vahvistettu ohjelma tasotustöitä ja tonttien myyntiä varten Töölön kaupunginosissa.

Sittenkun Kaupunginvaltuusto oli kehottanut ⁴⁾ Rahatoimikamaria laatimaan ja Valtuustolle jättämään yksityiskohtaisen ohjelman tarpeellisten tasotus- ja muiden siihen kuuluvain töiden suorittamiseksi Töölön alueella, esitti ⁵⁾ Kamari kirjelmässään joulukuun 12 päivältä 1907, että Valtuusto hyväksyisi kirjelmään liitetyn, insinöörien Idströmin, vapaa-herra Cedercreutzin ja Skogin Kamarin määräyksestä laatiman ohjelman tarpeellisten tasotus- ja muitten siihen kuuluvain töiden suorittamiseksi XIII, XIV ja XV kaupunginosissa ynnä että Valtuusto sen ohella päättäisi: että mainittujen kaupunginosien tontteja myydään mikäli ne tulevat myyntikelpoisiksi; ja että vuokraajalle, jolla vähintään kymmenen vuotta on ollut hallin-

¹⁾ Rtk. kirj. n:o 381, 22 p. lokak. — ²⁾ Valt. pöytäk. 3 p. marrask., 21 §. — ³⁾ Valt. pöytäk. 22 p. syysk., 6 §. — ⁴⁾ Kts. 1907 vuod. kert., siv. I. 2. — ⁵⁾ Rtk. kirj. n:o 425, 12 p. jouluk. 1907 (Valt. pain. asiak. n:o 52 v. 1907).

taoikeus vuokramaahan sanotuissa kaupunginosissa, myönnetään etuoikeus huutokaupatta lunastaa se vahvistettuun kaupunginasemakaavaan otettu tontti, jolla vuokraajan päärakennus sijaitsee, kuitenkin siten että Raha-toimikamarille pidätetään harkintaoikeus kysymykseen vaikuttaviin asiahaaroihin kussakin yksityisessä tapauksessa.

Ehdotus ohjelmaksi kaduntasotus- ja muiden töiden suorittamista varten oli tähän otettuna seuraava:

Vuosi.	Kadun nimi.	Mistä.	Mihin.	Kadun pinta-ala, m ² .	Lokaviemäriä, m.	Käytettävänä olevien tonttien luku.
1908.	P. Rautatienkatu	L. Viertotie	Fredrikinkatu	6,540	420	12
	Arkadiakatu	P. Rautatienkatu	Runebergkatu	8,000	300	14
	Fredrikinkatu	"	Arkadiakatu	2,600	80	3
	Ainokatu	L. Viertotie	Nervanderkatu	3,100	120	3
	Nervanderkatu	P. Rautatienkatu	Ainokatu	1,300	70	—
	Kammionkatu	L. Viertotie	Töölönkatu	3,600	valmis	4
	Meilansinkatu	"	"	4,700	210	6
	Töölönkatu	Tontti n:o 45	Meilansinkatu	1,800	100	5
	Roosavillankatu	Kammionkatu	"	1,800	60	3
				Yhteensä	33,440	1,360
1909.	Runebergkatu	L. Viertotie	Isotori	9,200	350	16
	"	Arkadiakatu	Fjälldalinkatu	6,600	80	11
	Nervanderkatu	Ainokatu	"	5,000	150	9
	Aurorakatu	Museokatu	Freeseekatu	5,400	160	14
	Freeseekatu	Arkadiakatu	Aurorakatu	900	60	—
	Museokatu	L. Viertotie	"	1,800	—	2
				Yhteensä	28,900	800
1910.	Runebergkatu	Fjälldalinkatu	Hesperiakatu	6,600	130	8
	Dagmarkatu	Museokatu	Nervanderkatu	2,900	160	4
	Töölönkatu	Aurorakatu	Dagmarkatu	1,440	—	—
	Cygnaeuskatu	Töölönkatu	Nervanderkatu	3,500	80	4
	Museokatu	"	Ahlqvistkatu	7,700	320	11
				Yhteensä	22,140	690

Tasotus- ja kanavoimiskustannukset tulisivat tasaisissa luvuissa tämän ehdotuksen mukaan nousemaan vuonna 1908 255,040, vuonna 1909 205,400 ja vuonna 1910 160,440 markkaan, minkä ohella tonttien lukumäärä, jotka mainittujen töiden tultua suoritetuiksi olisivat käytettävissä, tulisi olemaan 50, 52 ja 27 eli 50, 27 ja 19, jos ne tontit jätettäisiin lukuun ottamatta, joista ei voitaisi vettä johtaa pois, koska pintasuhteitten vuoksi mitään päälokaviemäriä ei voitaisi laskea pitkin erästä osaa Runebergkatua.

Asiaa esiteltäessä hyväksyi ¹⁾ Valtuusto Rahatoimikamarin esityksen,

¹⁾ Valt. pöytäk. 14 p. tammik., 23 §.

kuitenkin sillä muutoksella, että sana „myydään“ edellisessä yllämainituista ponsista vaihdettiin sanoihin „voidaan myydä“.

Lausuntoja tonttien yhteensrakentamisesta.

Kertomusvuonna antoi Kaupunginvaltuusto Maistraatin vaatimat lausunnot tonttien yhteenrakentamista koskevista anomuksista ja puolsi Valtuusto suostumista niihin anomuksiin, joita olivat jättäneet „Helsingfors Centraltryckeri och Bokbinderi Aktiebolag“¹⁾ tonteista n:ot 6 L. Heikin- ja 1 Bulevardinkadun varrella korttelissa n:o 61, Kansallis-Osake-Pankki²⁾ tonteista n:ot 42 Aleksanterin- ja 4 Kluuvikadun varrella korttelissa n:o 34, Osakeyhtiö Huvilakatu n:o 14—16³⁾ tonteista n:ot 14 ja 16 Huvilakadun varrella korttelissa n:o 185, Helsingin kaupungin Sähkölaitoksen rakennushallitus⁴⁾ tonteista n:ot 1 Pikku Robertin- ja 32 Kasarminkadun varrella korttelissa n:o 52, yhdistys „Eget hem för Sörnäs folkbarträdgård“⁵⁾ tonteista n:o 3 ja 5 Helsinginkadun varrella korttelissa n:o 347 sekä „Tölö Sockerbruks Aktiebolag“⁶⁾ tonteista n:ot 44, 46 ja 48 Töölönkadun varrella korttelissa n:o 487. Sitävastoin katsoi Valtuusto Rahatoimikamaria kuulutuaan pitävänsä evätä⁷⁾ suostumuksen kivityömies Vilho Kasurisen jättämään anomukseen saada rakentaa yhteen tontit n:ot 14 Kotkan- ja 60 Fredriksperinkadun varrella korttelissa n:o 377, koska anottu yhteenrakentaminen tarkoitti rakennustapaa, joka oli vastoin Valtuuston marraskuun 21 päivänä 1905 tekemää päätöstä, että korttelien n:ot 376—389 muodostamalta alueelta tontteja luovutettaisiin etupäässä pikkuasuntojen eli n. s. yhden perheen talojen rakentamiseen.

Lausunto tontin jakamista koskevasta anomuksesta.

Vaaditussa lausunnossa karvarinvaimon Adolfina Gustafssonin y. m. Maistraatille tekemästä anomuksesta saada jakaa tehdastontin n:o 24 Itäisen Viertotien varrella korttelissa n:o 288 päätti⁸⁾ Kaupunginvaltuusto, hankittuaan Rahatoimikamarin lausunnon asiasta, ehdottaa anomuksen hylättäväksi, koska anojalle, jolla aikaisemmin oli ollut mainittu tontti vuokralla, oli myönnetty etu saada huutokaupatta lunastaa se omakseen, jolloin kauppahinta tontin suuruuteen verraten oli määrätty sangen alhaiseksi.

Peruutettu vaatimus istutuslaitteista avoimelle paikalle Vanhan ja Uuden klinikan välillä.

K. Senaatin Kirkollisasiaintoimituskunnan esittämään kysymykseen, olisiko kaupunki, jos talo vanhalle suomalaiselle tyttökoululle rakennettaisiin valtiolaitokselle kuuluvalla avoimella paikalla Vanhan ja Uuden klinikan välillä, taipuvainen luopumaan maa-alueen myyntiä Meilansista Yliopiston sairaaloitten sinne rakentamista varten koskevan kysymyksen

¹⁾ Valt. pöytäk. 14 p. tammik., 10 §. — ²⁾ Valt. pöytäk. 12 p. toukok., 7 §. — ³⁾ Valt. pöytäk. 8 p. syysk., 32 §. — ⁴⁾ Valt. pöytäk. 26 p. toukok., 10 §. — ⁵⁾ Valt. pöytäk. 17 p. marrask., 13 §. — ⁶⁾ Valt. pöytäk. 30 p. jouluk., 13 §. — ⁷⁾ Valt. pöytäk. 16 p. kesäk., 12 §. — ⁸⁾ Valt. pöytäk. 15 p. jouluk., 19 §.

yhteydessä määrätystä ehdosta, että Nikolain- ja Unioninkatujen väliin suunnitellun kadun varrelle olisi järjestettävä istutuksia, päätti¹⁾ Kaupunginvaltuusto vastata, että Valtuusto olisi taipuvainen peruuttamaan sanotun ehdon.

Rahatoimikamarin puollosta myönsi²⁾ Kaupunginvaltuusto tehtailija G. W. Sohlbergille hänen tekemästään anomuksesta yhden vuoden pitennyksen Vuorimiehenkadun varrella korttelissa n:o 126 olevan tontin n:o 12 rakentamisaikaan. Myönnetty pitennysaika tonttien rakentamista varten.

Myöskin suostui³⁾ Valtuusto „Familjebyggnads Aktiebolaget'in“ samantyyppiseen tontteja n:ot 11 ja 13 Huvilakadun varrella korttelissa n:o 180 koskevaan anomukseen.

Rakennusmestari Juho Ahteen anomuksen saada suunniteltaessa muutosta rakennukseen tontilla n:o 4 Tehtaankadun varrella enintään 1.2 metrillä ylittää kyseessä olevalle tontille vahvistettua rakennuskorkeutta Kaupunginvaltuusto hylkäsi⁴⁾, koska sellainen päällerrakennus osittain peittäisi näköalaa Tähtitorninmäeltä, jota voimassa olevat määräykset kyseessä olevan alueen rakennusten suurimmasta korkeudesta tarkoittivat säilyttää. Hylätty anomus vahvistetun rakennuskorkeuden ylittämisestä.

Sittenkun Helsingin kaupungin ruotsalaisten ja suomalaisten evankelis-luterilaisten seurakuntien hallintokunta Rahatoimikamariin jättämässään toukokuun 4 päivänä 1907 päivätyssä kirjelmässä oli anonut, että Kamari sanotuille seurakunnille antaisi kauppakirjan tonteista n:ot 14 Annan- ja 9 Fredrikinkadun varrella korttelissa Gladan tai että Kamari, ellei se katsoisi omaavansa valtaa siihen, Kaupunginvaltuustolta hankkisi itselleen siihen valtuutuksen, oli Kamari oman epäävän lausuntonsa⁵⁾ ohella jättänyt puheenalaisen asian Valtuuston harkittavaksi ja ratkaistavaksi. Anottu kauppa-kirja tonteista n:ot 14 Annan- ja 9 Fredrikinkadun varrella.

Mainitun asian valmistelua varten asetetun valiokunnan lausunnon mukaisesti päätti⁶⁾ Valtuusto valtuuttaa Rahatoimikamarin antamaan hallintovaliokunnalle sellaisen todistuksen, että Valtuusto asian käsittelyssä syntyneistä asiakirjoista oli havainnut käyvän selville, että Helsingin kaupunki kirkkoherran- ja kappalaispuustelleiksi oli myynyt mainitut tontit maaliskuun 29 päivänä 1836 molemmista tonteista täydelleen suorituksesta 657 ruplan suuruudesta kauppahinnasta sekä että vanhassa näitä tontteja koskevassa tonttikartassa oli merkittynä, että kauppakirja niistä oli vuonna 1836 annettu, joten oli epäämätöntä, että kaupungilla ei ollut mitään omistusoikeusvatimuksia usein mainittuihin tontteihin.

¹⁾ Valt. pöytäk. 15 p. jouluk., 16 §. — ²⁾ Valt. pöytäk. 14 p. tammik., 25 §. — ³⁾ Valt. pöytäk. 11 p. helmik., 17 §. — ⁴⁾ Valt. pöytäk. 11 p. helmik., 18 §. — ⁵⁾ Rtk. kirj. n:o 318, 26 p. syysk. 1907. — ⁶⁾ Valt. pöytäk. 14 p. tammik., 19 §.

Hylätty anomus
tonttiarvion
alentamisesta.

Leskirouva Augusta Garoffin Kaupunginvaltuustolle jättämän anomuksen, että Rahatoimikamarin määräämää arvoa tontille n:o 13 Töölönkadun varrella, minkä anoja entisenä vuokraajana halusi lunastaa, alennettaiisiin vähintään 5 markalla m²:ltä, Valtuusto Valmistusvaliokunnan ehdotuksesta hylkäsi ¹⁾, koska anoja ei ollut esittänyt syytä haluttuun alennukseen.

Anomus saada
antaa vuokralle
maata huvila-
asunnoiksi.

Kaupunginvaltuustolle jättämässään kirjelmässä oli tilanomistaja, vapaa-herra Axel Ramsay anonut lupaa saada antaa vuokralle huvilatontteja Reimarsin Öfvergård'ista ja Reimarsin tilasta, mitkä kaupunki oli hänelle vuokrannut. Rahatoimikamari, johon asia oli lykätty, ehdotti anomuksen evättäväksi ²⁾ siihen katsoen, että koska sanottujen tilojen vuokrakausi loppuisi jo lokakuun 31 päivänä 1919 eli 11 vuoden kuluttua, kaupungin vapaa näiden tilojen käyttö ehkä tarvittavaan kaupunginasemakaavan laajennukseen vuokrakauden loputtua suostumuksen kautta kävisi mahdottomaksi tai ainakin melkoisesti vaikeutettaiisiin. Kamarin lausunnon mukaisesti Valtuusto jätti puheenalaisen anomuksen huomioon ottamatta ³⁾.

Uimalaitos Meri-
satamassa.

Helsingin Uimaseuran anomukseen, että kaupungin uimalaitos Merisatamassa kesällä 1908 vuokratta jätettäisiin sanotun seuran käytettäväksi samanlaisilla ehdoilla kuin edellisenä kesänä eli siten, että sanotussa laitoksessa ylläpidettäisiin uimakouloa, jossa kaupungin kouluoppilaat sekä palo- ja poliisimiehistö saisivat nauttia vapaita kylpyjä ja maksutonta opetusta, Kaupunginvaltuusto Rahatoimikamarin puollosta suostui ⁴⁾.

Greijuksen tilan
vuokraaminen.

Samalla kun Rahatoimikamari kirjelmässään lokakuun 22 päivältä esitti, että leskirouva Sofia Wickström, jolla oli ollut vuokralle kaupungille kuuluva Greijuksen tila, mutta jonka vuokrasopimus kaupungin kanssa lakkaisi marraskuun 22 päivänä 1908, suoritettuaan 4,044 markkaa vahingonkorvauksena huonosta hoidosta, vapautettaisiin sanotussa sopimuksessa tekemistään sitoumuksista, anoi Kamari samalla valtuutusta saada vuoden 1909 loppuun antaa vuokralle Greijuksen tilalla olevat tonttipaikat ja viljeltävät maat ynnä myöskin, että Kaupunginasemakaava-toimikunnalle annettaisiin tehtäväksi seuraavana vuonna laatia ehdotus vastaiseksi Greijuksen tilan jaoittamiseksi. Esitykseen Kaupunginvaltuusto suostui ⁵⁾.

Gumtähden
säteritilan vuok-
raaminen.

Sen johdosta, että kaupungille kuuluvan Gumtähden säteritilan ja sen kanssa yhdysviljelyksessä olevien Kottbyn ja Sofielundin tilusten vuokrakausi loppuisi vuoden 1908 päättyessä, oli Rahatoimikamari mää-

¹⁾ Valt. pöytäk. 17 p. marrask., 32 §. — ²⁾ Rtk. kirj. n:o 267, 25 p. kesäk. — ³⁾ Valt. pöytäk. 8 p. syysk., 46 §. — ⁴⁾ Valt. pöytäk. 26 p. toukok., 28 §. — ⁵⁾ Valt. pöytäk. 3 p. marrask., 24 §.

rännyt lähtökatselmuksen siellä pidettäväksi, ja kävi siinä syntyneestä katselmuskirjasta selville, että viljelykset ynnä hedelmä- ja vihannespuutarha olivat vuokrasopimuksen edellyttämässä kunnossa, mutta että rakennuksia oli niin puutteellisesti hoidettu, että perusteellinen 4,930 markkaan nouseva korjaus näytti tarpeen vaatimalta. Tämän perusteella esitti ¹⁾ Kamari, että silloinen vuokraaja, Kiialan osakeyhtiö kaupaa ja teollisuutta varten, vapautettaisiin vuokrasopimuksessa tekemistään sitoumuksista suoritettuaan 4,930 markkaa tilalla havaitusta huonosta hoidosta.

Samalla anoi Rahatoimikamari, koska Kaupunginasemakaava-toimikunta piakkoin tulisi laatimaan yleisen suunnitelman Sörnäsän rautatielinjan pohjoispuolella olevien alueiden rakentamista varten ja sanottujen maiden vuokralle anto pitkäksi aikaa senvuoksi ei ollut puollettavissa, valtuutusta saada yhden vuoden ajaksi, laskettuna tammikuun 1 päivästä 1909, antaa vuokralle viljeltävän maan kyseessä olevalla säteritilalla ynnä sen kanssa yhdysviljelyksessä olevilla tiluksilla 5,000 markan suuruista vuokraa vastaan; kuitenkin olisi siitä erotettava yksi viljelyspalsta, kaksi puutarhapalsta ja Lääkintöhallituksen sairaaloina käyttämät rakennukset. Esitykseen Valtuusto suostui ²⁾.

Siihen katsoen, että kaupungille kuuluvan tiluksen n:o 124, Merholman itäisen osan, vuokrakausi loppuisi tammikuun 1 päivänä 1909, oli Rahatoimikamari määrännyt pidettäväksi paikalla lähtökatselmuksen. Siinä syntyneestä katselmuskirjasta kävi selville, että tilus ei ollut vuokraudella millään tavoin huonontunut, minkä vuoksi katselmusmiehet esittivät vuokraajan vapauttamista hänen sopimuksen mukaisista sitoumuksistaan; tiluksen vastaiseen käyttöön nähden esittivät katselmusmiehet, että se jaettaisiin viiteen rakennuspalstaan, jotka olisi annettava vuokralle kolmeksi kymmeneksi vuodeksi.

Merholman
vuokraaminen.

Rahatoimikamari, joka ei katsonut olevan syytä muistutukseen katselmusmiesten ehdotusta vastaan, esitti ³⁾ senvuoksi sen hyväksymistä sekä Kamarin valtuuttamista julkisella huutokaupalla antamaan vuokralle syntyvät palstat n:ot 1—5 vuokramaksuista, jotka Kaupunginvaltuusto saattoi hyväksyä.

Käsiteltäessä mainittua esitystä päätti ⁴⁾ Valtuusto lykätä sen Kaupunginasemakaava-toimikuntaan lausunnon antamista varten siitä, eikö Merholma asemaansa katsoen mieluummin olisi luovutettava liiketarkoituksiin.

Asiaa ei vuoden kuluessa käsitelty loppuun.

¹⁾ Rtk. kirj. n:o 363 a, 11 p. lokak. — ²⁾ Valt. pöytäk. 20 p. lokak., 15 §. — ³⁾ Rtk. kirj. n:o 378, 15 p. lokak. — ⁴⁾ Valt. pöytäk. 3 p. marrask., 13 §.

Hernesaaren
vuokraaminen.

Sitävastoin hyväksyi ¹⁾ Kaupunginvaltuusto kaupungingeodeetin Rahatoimikamarin määräyksestä laatiman ja Kamarin lähettämän ²⁾ ehdotuksen kaupungille kuuluvan tiluksen n:o 115, Hernesaaren jakamisesta kolmeen palstaan, joista, koska sanottu saari oli Viaporin linnoitusplanaadille määrättyjen rajojen sisäpuolella ja sinne siis ei saisi rakentaa mitään rakennuksia ilman linnoituspäällikön suostumusta, kahta voitaisiin käyttää rakennusaineiden säilytyspaikkana, venetelakkana y. m. s. ja antaa vuokralle kymmeneksi vuodeksi julkisella huutokaupalla; kolmas palsta, missä oli siihenastiselle vuokraajalle kuuluvia rakennuksia, jonka vuokrakausi loppuisi tammikuun 1 päivänä 1909, olisi sitävastoin edelleenkin kymmenen vuoden ajaksi annettava vuokralle silloiselle haltijalleen leskirouva Olinille vuotuisesta 125 markan suuruisesta vuokramaksusta.

Kertomusvuonna valtuutti Kaupunginvaltuusto Rahatoimikamarin vielä antamaan vuokralle kaupungille kuuluvaa kiinteää omaisuutta seuraavissa tapauksissa:

Morsian saaren
n:o 128 vuokraaminen.

1. Saaren n:o 128 Morsian, huutokaupan tapahduttua, vahtimestari A. E. Erflundille viidentoista vuoden ajaksi, laskettuna tammikuun 1 päivästä 1908, vuotuisesta 80 markan suuruisesta vuokrasta ³⁾;

Iso Pässä saaren
n:o 126 vuokraaminen.

2. Saaren n:o 126 Iso Pässä, Satamakonttoria kuultuaan, entiselle vuokraajalle, kauppias C. Axnerille kymmenen vuoden ajaksi, laskettuna vuoden 1909 alusta, korotetusta vuotuisesta 250 markan suuruisesta vuokrasta ⁴⁾;

Granholman
huvila-alueen
n:o 1 vuokraaminen.

3. Huvila-alueen n:o 1 kaupungille kuuluvalla Granholman tiluksella n:o 9, samoin Satamakonttoria kuultuaan, entiselle vuokraajalle ka- lastaja J. J. Carlssonille 30 vuoden ajaksi vuotuisesta 175 markan suuruisesta vuokrasta ⁵⁾;

Vallilan huvila-
palstan n:o 1 a
vuokraaminen.

4. Huvilapalstan n:o 1 a Vallila entiselle vuokraajalle, neiti Inez Turuselle tammikuun 1 päivästä 1911 tammikuun 1 päivään 1914 vuotuisesta 450 markan suuruisesta vuokrasta, ollen kaupungilla oikeus sanotuna aikana kolmen kuukauden kuluttua ilmoituksesta toisin järjestää tiluspalstan ala, laajuus ja rajat ⁶⁾;

Arabian huvila-
tiluksen n:o 4
vuokraaminen.

5. Huvilatiluksen n:o 4 Arabia tästä alueesta laaditussa asemapiirustuksessa tarkemmin osotetun rajoituksen mukaisesti „Arabia Aktiefabrik“ yhtiölle 30 vuodeksi, laskettuna tammikuun 1 päivästä 1911, vuo-

¹⁾ Valt. pöytäk. 3 p. marrask., 14 §. — ²⁾ Rtk. kirj. n:o 374, 15 p. lokak. —

³⁾ Valt. pöytäk. 14 p. tammik., 28 §. — ⁴⁾ Valt. pöytäk. 14 p. tammik., 35 §. — ⁵⁾ Valt. pöytäk. 25 p. helmik., 15 §. — ⁶⁾ Valt. pöytäk. 10 p. maalisk., 17 §.

vuosina, ollen kuitenkin kaupungilla oikeus kuuden kuukauden kuluttua irtisanomisesta purkaa vuokrasopimus¹⁾);

Laakson tontti-
palstain litt. A
ja D sekä Toivon
pohjoisen tontti-
palstan vuok-
raaminen.

12. Laakson tiluksen tonttipalstat litt. A ja D sekä Toivon tiluksen pohjoisen tonttipalstan kauppias Bogdanoffin perillisille viiden vuoden ajaksi, laskettuna tammikuun 1 päivästä 1909, Laakson tonttipalstasta litt. A suoritettavasta 60 markan, samaisen Laakson tonttipalstasta litt. D 150 markan ynnä Toivon tonttipalstasta suoritettavasta 800 markan vuotuisesta vuokrasta, ollen kaupungilla oikeus kuuden kuukauden kuluttua irtisanomisesta purkaa vuokrasopimus²⁾);

Laakson viljelys-
palstan n:o 7
vuokraaminen.

13. Laakson tiluksen viljelyspalstan n:o 7 puutarhuri F. Schohinille viiden vuoden ajaksi, laskettuna tammikuun 1 päivästä 1909, vuotuisesta 200 markan suuruisesta vuokrasta, ollen kaupungilla kuitenkin oikeus kuuden kuukauden kuluttua irtisanomisesta purkaa vuokrasopimus³⁾);

Laakson tontti-
palstan litt. C
vuokraaminen.

14. Laakson tiluksen tonttipalstan litt. C leskirouva A. S. Holmgrenille viiden vuoden ajaksi, laskettuna tammikuun 1 päivästä 1909, vuotuisesta 50 markan suuruisesta vuokramaksusta, ollen kaupungilla kuitenkin oikeus kuuden kuukauden kuluttua irtisanomisesta purkaa vuokrasopimus⁴⁾);

Laakson tontti-
palstan litt. B
vuokraaminen.

15. Laakson tiluksen tonttipalstan litt. B rouva H. S. Bergmanille viiden vuoden ajaksi, laskettuna tammikuun 1 päivästä 1909, vuotuisesta 75 markan suuruisesta vuokramaksusta, ollen kaupungilla kuitenkin oikeus kuuden kuukauden kuluttua irtisanomisesta purkaa vuokrasopimus⁵⁾);

Forsbyn tilan
viljeltyjen mait-
ten vuokraa-
minen.

16. Kaupungille kuuluvan Forsbyn tilan viljeltyt maat entiselle vuokraajalle, Kiialan Osakeyhtiölle kauppa ja teollisuutta varten, yhden vuoden ajaksi, laskettuna tammikuun 1 päivästä 1909, 2,850 markan suuruisesta vuokramaksusta ja 127.287 ruishehtolitrin pohjaverosta⁶⁾);

Forsbyn tilalla
olevien tontti-
paikkain vuok-
raaminen.

17. Kaupungille kuuluvalla Forsbyn tilalla olevat tonttipaikat, jotka eivät olisi kaupungin vesijohtolaitoksen laajentamiselle esteelliset, siihen halukkaille henkilöille yhden vuoden ajaksi, laskettuna tammikuun 1 päivästä 1909, ja Rahatoimikamarin määrättävästä vuokramaksusta⁷⁾);

Backas tilalla
olevien viljelys-
maitten vuok-
raaminen.

18. Kaupungille kuuluvalla Backas tilalla n:o 14 olevat ja huvilanomistaja P. J. Svenssonille vuoden 1908 loppuun vuokratut viljelysmaat entiselle vuokraajalle yhden vuoden ajaksi, laskettuna tammikuun 1 päivästä 1909, 750 markan vuokramaksusta ja 60.430 ruishehtolitrin pohjaverosta⁸⁾);

¹⁾ Valt. pöytäk. 20 p. lokak., 7 §. — ²⁾ Valt. pöytäk. 20 p. lokak., 8 §. — ³⁾ Valt. pöytäk. 20 p. lokak., 9 §. — ⁴⁾ Valt. pöytäk. 20 p. lokak., 10 §. — ⁵⁾ Valt. pöytäk. 20 p. lokak., 12 §. — ⁶⁾ Valt. pöytäk. 20 p. lokak., 14 §. — ⁷⁾ Valt. pöytäk. 20 p. lokak., 14 §. — ⁸⁾ Valt. pöytäk. 20 p. lokak., 16 §.

19. Sepänvaimo Ilmanille vuoden 1908 loppuun vuokratun tonttipalstan Backas tilalla n:o 14 entiselle vuokraajalle yhden vuoden ajaksi tammikuun 1 päivästä 1909 250 markan suuruisesta vuokramaksusta ¹⁾); Backas tilalla olevan tonttipalstan vuokraaminen.
20. Kaupungille kuuluvan tiluksen n:o 11 Gumtähti, lukuun ottamatta sen metsän peittämää osaa, entiselle vuokraajalle, talonomistaja G. A. Wickströmille yhden vuoden ajaksi, laskettuna tammikuun 1 päivästä 1909, 880 markan suuruisesta vuokramaksusta ja 45.563 ruishehtoliträn pohjaverosta ²⁾); Gumtähden tiluksen n:o 11 vuokraaminen.
21. Kaupungille kuuluvalla Träski tilalla n:o 10 olevat viljelysmaat ynnä länsipuolella rautatielinjaa oleva mäenrinne entiselle vuokraajalle puutarhuri E. J. Johanssonille yhden vuoden ajaksi, laskettuna tammikuun 1 päivästä 1909, 272 markan 41 pennin suuruisesta vuokramaksusta ja 42.320 ruishehtoliträn pohjaverosta ³⁾); Träski tilalla olevien viljelysmaiden vuokraaminen.
22. Alueen mainitusta Träski tilasta n:o 10 entiselle vuokraajalle T. Johanssonille yhden vuoden ajaksi, laskettuna tammikuun 1 päivästä 1909, 75 markan suuruisesta vuokramaksusta ⁴⁾); Träski tilalla olevan alueen vuokraaminen.
23. Kaupungille kuuluvan tiluksen n:o 125 Pikku Pässi kauppias Otto Srömbergille tammikuun 1 päivästä 1909 vuoden 1912 loppuun vuotuisesta 150 markan suuruisesta vuokramaksusta ⁵⁾); Pikku Pässi tiluksen n:o 125 vuokraaminen.
24. Toivon tiluksen eteläisen tonttipalstan leskirouva W. Graschoffille viiden vuoden ajaksi, laskettuna tammikuun 1 päivästä 1909, vuotuisesta 400 markan suuruisesta vuokrasta, ollen kaupungilla kuitenkin oikeus kuuden kuukauden kuluttua irtisanomisesta purkaa vuokrasopimus ⁶⁾); Toivon tiluksen eteläisen tonttipalstan vuokraaminen.
25. Laakson tiluksen viljelyspalstan n:o 9 puutarhuri O. Rosenbergille viiden vuoden ajaksi, laskettuna tammikuun 1 päivästä 1909, vuotuisesta 800 markan suuruisesta vuokrasta ⁷⁾); Laakson tiluksen viljelyspalstan n:o 9 vuokraaminen.
26. Tontin n:o 2 korttelissa n:o 11 Hermannissa I entiselle vuokraajalle kirvesmies G. Mickelsonille lokakuun 1 päivästä 1917 samaan päivään vuonna 1932 vuotuisesta 600 markan suuruisesta vuokramaksusta ensimmäisinä kymmenenä vuonna ja 900 markasta jäljellä olevana vuokrautena ⁸⁾); Hermannin korttelissa n:o 11 olevan tontin n:o 2 vuokraaminen.
27. Laaditulla kartalla tarkemmin osotetun alueen Gumtähden säteritilaa ynnä sinne rakennetut rakennukset sekä mainitun alueen vieressä olevan jääkellarin Lääkintöhallitukselle ylimääräisen venerisen sairaalan Alueen y. m. vuokraaminen Gumtähden säteritilasta.

¹⁾ Valt. pöytäk. 20 p. lokak., 16 §. — ²⁾ Valt. pöytäk. 20 p. lokak., 17 §. — ³⁾ Valt. pöytäk. 20 p. lokak., 18 §. — ⁴⁾ Valt. pöytäk. 20 p. lokak., 18 §. — ⁵⁾ Valt. pöytäk. 3 p. marrask., 12 §. — ⁶⁾ Valt. pöytäk. 3 p. marrask., 15 §. — ⁷⁾ Valt. pöytäk. 3 p. marrask., 16 §. — ⁸⁾ Valt. pöytäk. 1 p. jouluk., 9 §.

siellä yhä edelleen ylläpitämistä varten viiden vuoden ajaksi, laskettuna tammikuun 1 päivästä 1909, vuotuisesta 7,000 markan suuruisesta vuokramaksusta, ollen vuokraaja velvollinen vastaamaan rakennusten korjauksista ja kunnossapidosta ¹⁾).

Kysymys kana-
vasta Töölön-
lahden ja Taival-
lahden Humallahden
väliille.

Sittenkun Rakennuskonttori aikaisemmin oli saanut toimekseen ²⁾ selvittää erinäiset kysymykseen kanavan laittamisesta Töölön- ja Taival-
lahden välille kuuluvat asianhaarat, kuten m. m. ehkä tarvittavat muutokset Töölön kaupunginosien asemakaavaan, mahdollisuudet kyseessä olevan kanavan rakentamiselle pohjoisempaan suuntaan, niin että se päättyisi lännessä Humallahteen, sekä, ellei puheenalaista kanavaa saataisi aikaan, mitä olisi tehtävä Töölönlahden veden likautumisen ehkäisemiseksi y. m., esiteltiin Konttorin esitys Kaupunginvaltuustolle lopullista toimenpidettä varten, joka sen ohella tutki muut asiasta syntyneet asiakirjat ³⁾, nimittäin Rahatoimikamarin lausunnon sekä Arkkitehtiklubin ja Suomen Rakennusmestariiliiton kirjelmät kyseessä olevasta asiasta.

Lausunnonaan ensin huomautettuaan, että kustannukset Töölön- ja Humallahden välisestä kanavasta nousisivat noin 2,100,000 markkaan, minkä vuoksi tälle suunnalle halvempaan pitäisi antaa etusija ensiksi kyseeseen tulleen eli Taivallahteen päättyvän kanavan rinnalla, mutta että tämä rahamäärä kuitenkin Konttorin mielestä olisi liian suuri katsoen sanotun kanavan vastaiseen vähäiseen merkitykseen kulkuväylänä, epäsi Rakennuskonttori kanavan rakentamisen yhtä hyvin Taival- kuin Humallahteenkin. Koska myös Töölönlahden kokonaan täyttäminen veden edelleen likautumisen ja pahalta haisevien kaasujen nousemisen ehkäisemiseksi vaatisi tavattomia kustannuksia, jotka nousisivat vaihtoehtoisesti, riippuen eri menettelytavoista, aina noin 4.5 tai 7.6 miljoonaan markkaan, ehdotti Konttori, mainittujen epäkohtien korjaamiseksi, lahden länsiosan ruoppausta ja rantojen varustamista reunakivityksellä, jotka työt vaatisivat noin 420,000 markkaa.

Rahatoimikamarikin hyväksyi puolestaan Rakennuskonttorin edellä selostetun epäävän lausunnon, minkä ohella Kamari ehdotti, että kysymys rautatiepenkereen länsipuolella olevan Töölönlahden osan kokonaan täyttämistä tai vaihtoehtoisesti ruoppauksesta ja sen rantojen järjestämisestä jätettäisiin sikseen, kunnes Valtuustolle lopullisesti harkittavaksi voitaisiin esittää ehdotus Töölönlahden sekä Eläintarhan- ja Kaisaniemenlahden

¹⁾ Valt. pöytäk. 15 p. jouluk., 23 §. — ²⁾ Kts. 1906 vuod. kert., siv. I. 22. — ³⁾ Valt. pain. asiak. not 6 ja 27.

rantojen järjestämiseksi ynnä sellaisen liikennetien rakentamiseksi, joka yhdistäisi Pohjoissataman ja Siltavuorenrannan.

Päinvastoin kuin Rakennuskonttori ja Rahatoimikamari ehdottivat sekä Arkkitehtiklubi että Suomen Rakennusmestariiliitto, että kyseessä oleva kanava aikanaan rakennettaisiin ja että kaupunginasemakaava siinä suhteessa muutettaisiin, ennenkuin tontteja vastaisen kanavan koskettamista kortteleista olisi ennätetty myydä. Näiden ehdotusten perustelemiseksi viitattiin sekä mahdottomuuteen muulla tavoin tyydyttävästi järjestää kysymys Töölönlahden veden puhdistamisesta että siihen merkitykseen, mikä kanavalla esteettiseltä näkökannalta katsottuna tulisi olemaan suurelle osalle kaupunkia.

Valmistusvaliokunnan ehdotuksesta päätti ¹⁾ Kaupunginvaltuusto panna asian pöydälle odottaakseen sitä uutta ehdotusta, joka Rakennuskonttorissa oli tekeillä Töölönlahden veden likautumisen ehkäisemiseksi, mikä ehdotus piakkoin tulisi jätettäväksi Valtuuston harkittavaksi.

Sittenkun Kaupunginvaltuusto oli katsonut tarpeelliseksi antaa ²⁾, ennenkuin enempiin toimenpiteisiin vesijohtoveden puhdistamiskysymyksessä ryhdyttäisiin, asiantuntijain ulkomailla tutkia n. s. amerikkalaisten eli pikasuodattimien soveliaisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta Helsingissä vallitseviin oloihin katsoen, tekivät Vesijohtokonttorin johtaja insinööri Albin Skog ja filosofianmaisteri Allan Zilliacus siihen valittuina tutkimusmatkan erinäisiin ulkomaan paikkoihin. Antamissaan matkakertomuksissa olivat mainitut henkilöt yhtä mieltä siitä, että koska Helsingin läheisyydessä kyllin suuria määriä pohjavettä, jolla vesijohtovetenä kaikkialla oli katsottu olevan parempia edellytyksiä kuin pintavedellä, ei ollut saatavissa, Vantaan jokiveden puhdistaminen pikasuodattimilla Jewellin mallia sekä rikkihappoisen savimaan käyttäminen kemiallisena saostusaineena olisi kaupungille soveliainta. Saavutetun kokemuksen perusteella laadittiin sitten Vesijohtokonttorissa yksityiskohtainen ehdotus Vantaan veden puhdistamiseksi yllä mainitulla tavalla, jolloin tarvittavien laitteiden ja laitosten kustannusten laskettiin nousevan 610,000 markkaan. Sittenkun myös Rahatoimikamarin jo edellisenä vuonna vesijohtokysymyksen valmistelua varten asettama valiokunta, johon kuuluivat Kamarin jäsen, ratatirehtöörinapulainen Th. Frosterus, yli-insinööri Th. Tallqvist ja professori W. Ramsay, antamassaan lausunnossa oli puoltanut Vesijohto-

Vesijohtoveden puhdistaminen kemiallisilla aineksilla ja suodattaminen amerikkalaisilla pikasuodattimilla.

¹⁾ Valt. pöytäk. 6 p. lokak., 22 §. — ²⁾ Kts. 1907 vuod. kert., siv. I. 132.

konttorin edellä mainittua ehdotusta, esitti ¹⁾ Rahatoimikamari, että Lisätty Kaupunginvaltuusto tekisi päätöksen siitä:

että tarpeellisiin toimenpiteisiin Vantaan jokiveden puhdistamiseksi kemiallisilla aineksilla ja amerikkalaisilla pikasuodattimilla suodattamalla olisi viipymättä ryhdyttävä; sekä

että kahta vuotta pitemmälle maksuajalle otetuista lainavaroista osotettaisiin tähän tarkoitukseen 610,000 markkaa.

Tämän ohella ehdotti Kamari, että varsinaiselle Valtuustolle annettaisiin toimeksi:

hankkia K. Senaatilta vahvistus yllä mainitulle päätökselle; sekä

valtuuttaa Rahatoimikamari hankkimaan, kunnes uusi obligatsioonilaina voitaisiin saada, työn suorittamiseen tarvittava rahamäärä ottamalla varat lainaksi kahta vuotta lyhyemmälle maksuajalle.

Tämän esityksen Lisätty Kaupunginvaltuusto asian käsittelyssä hyväksyi ²⁾, kuitenkin ainoastaan väliaikaisena vesijohtokysymyksen ratkaisuna, Valtuusto kun, katsoen kaupungin ennemmin tai myöhemmin olevan siirryttävä pohjaveden käyttöön vesijohtoa varten, samalla päätti antaa Vesijohtokonttorille toimeksi käyttämällä mahdollisesti tarvittavia asiantuntijoita hetimiten ryhtyä toimenpiteisiin ehdotuksen laatimiseksi kaupungin varustamista varten pohjavedellä sekä ilmoittaa ehdotuksen laatimiseen tarvittavan määrärahan suuruuden.

Kirjelmässään heinäkuun 25 päivältä ilmoitti sittemmin Maistraatti Valtuustolle tiedoksi ³⁾, että K. Senaatti esittelystä 8 päivänä edellistä kesäkuuta oli vahvistanut Valtuuston päätöksen edellä mainitun suuruisen lainan ottamisesta.

Varojen osottaminen vesijohtolaitoksen laajentamista ja putkiverkon lisäämistä varten.

Laatiessaan tulo- ja menoarvioehdotusta vuodeksi 1909 oli Rahatoimikamari havainnut, että koska vesijohdon laajentamiseen vuoden 1902 obligatsioonilainasta osotetut varat jo oli käytetty, uusia varoja kyseessä olevaa tarkoitusta varten olisi tarpeen. Ennenkuin Kamari kuitenkin katsoi voivansa tehdä tästä Valtuustolle esitystä, oli Kamari saadakseen selville tähän tarvittavan rahamäärän suuruuden antanut Vesijohtokonttorille toimeksi laskea ja antaa tiedot niistä laajemmista vesijohtotöistä, jotka Konttorin mielestä olisivat suoritettavat lähinnä seuraavina vuosina.

Antamassaan lausunnossa laski Vesijohtokonttori tarvittavat määrärahat uutislaitteita ja laajennuksia varten Rahatoimikamarin mainitsemana aikana seuraavalla tavalla:

¹⁾ Valt. pain. asiak. n:o 9. — ²⁾ Lis. Valt. pöytäk. 12 p. toukok., 1 §, ja Valt. pöytäk. s. p., 2 §. — ³⁾ Valt. pöytäk. 8 p. syysk., 27 §.

Laajennuksia Vanhassakaupungissa	Smk	250,000: —
Vesijohto Vanhastakaupungista vesisäiliöön	„	500,000: —
Kaupunkiin Töölön kaupunginosien kautta kulkevain pääjohtojen täydentäminen	„	250,000: —
Uusien katujen alle tehtävät vesijohdot	„	2,100,000: —
Vallilan vesijohdot	„	140,000: —
	<u>Yhteensä</u>	<u>Smk 3,240,000: —</u>

Tästä määrästä katsoi Rahatoimikamari korkeintaan 2,500,000 markkaa kuluvan sellaisten töitten suorittamiseen, jotka olisivat kustannettavat lainavaroilla, ja esitti ¹⁾ senvuoksi Lisätyn Kaupunginvaltuuston päätettäväksi:

että edellä mainitun Vanhankaupungin vesijohtolaitoksen laajennuksen ja vesijohdon lisäämisen kustantamiseen 2,500,000 markan rahamäärä osotettaisiin kahta vuotta pitemmälle maksuajalle otetuista lainavaroista;

että varsinaiselle Kaupunginvaltuustolle annettaisiin tehtäväksi ryhtyä tästä aiheutuviin toimenpiteisiin; sekä

että Rahatoimikamarin toimeksi annettaisiin, kunnes uusi obligatsioonilaina voitaisiin saada, suorittaa tähän tarvittavat menot ottamalla laina kahta vuotta lyhyemmälle maksuajalle.

Tätä asiaa esiteltäessä päätti ²⁾ Lisätty Kaupunginvaltuusto muuten suostua esitykseen, paitsi että rahamarkkinain tilaan katsoen vesijohdon laajentamiseen pyydetty rahamäärä alennettiin 1,500,000 markkaan.

Samalla kun Kaupunginvaltuusto suostui ³⁾ kaupungin Sähkölaitoksen rakennustoimikunnan esitykseen ⁴⁾, että korkeintaan 250,000 markan suuruinen määrä, joka aikanaan maksettaisiin takaisin Sähkölaitoksen voittovaroista, osotettaisiin toimikunnan käytettäväksi erinäisten helpotusten ja etujen hankkimista varten vastaisille kuluttajille, vahvasti Valtuusto pääasiassa yhtäpitävästi sanotun toimikunnan laatiman ehdotuksen kanssa alla olevat:

Säännöt kaupungin Sähkölaitoksen johtojen liittämistä varten.

Säännöt Helsingin kaupungin Sähkötehtaan johtojen liittämistä varten.

1. Talajohtojen yhdistämisen katuverkosta kiinteistöön sijoitettuun johtokaappiin, tämä lukuun otettuna, mittarien hankkimisen ja paikalleen panemisen sekä mainittujen johtojen ja mittarien tarpeelliset muutokset ja korjaukset toimittaa yksinomaan Sähkötehdas.

¹⁾ Valt. pain. asiak. n:o 45. — ²⁾ Lis. Valt. pöytäk. 15 p. jouluk., 1 §. — ³⁾ Valt. pöytäk. 17 p. marrask., 39 §. — ⁴⁾ Valt. pain. asiak. n:o 41.

2. Muut työt saavat suorittaa ne sähköliikkeet, jotka Sähkötehdas on tätä tarkoitusta varten hyväksynyt.

3. Talojohdtoa laitettaessa on talonomistajan tahi virrankuluttajan kustannettava johto tonttirajasta kiinteistöön sijoitettuun johtokaappiin asti sekä muut kiinteistön piirissä olevat johdot.

4. Näiden kustannusten suorittamisvelvollisuuteen nähden tehdään poikkeus mitä tulee niihin talonomistajiin ja virrankuluttajiin, jotka jo nyt ovat hankkineet itselleen sähköjohdon ja jotka ennen maaliskuun 1 päivää 1909 Sähkötehtaan kanssa sopivat sähkövirran ostamisesta saman vuoden syksystä lähtien. Tässä tapauksessa Sähkötehdas hankkii johdon maksutta taikka määrättyä korvausta vastaan, riippuen siitä kunnosta, missä vanhat johdot ovat.

Utisrakennuksissa tahi sellaisissa taloissa, joissa sähkövirtaa ei vielä ole otettu käytäntöön, mutta jotka ennen maaliskuun 1 päivää 1909 Sähkötehtaan kanssa sopivat virran hankinnasta saman vuoden syksystä lähtien, laittaa tehdas maksutta talojohdon tonttirajasta johtokaappiin. Kuitenkin voidaan liittämisiä laittaa ainoastaan sellaisiin taloihin, jotka ovat rakennetun johtoverkon läheisyydessä.

Jollei viimeistään lokakuun 1 päivänä 1909 liittymistä Sähkötehtaan johtoverkkoon ole tapahtunut ja jollei sopimusta liittymisestä muuna aikana ole tehty, on se, joka on tilannut talojohdon, velvollinen korvaamaan Sähkötehtaalte koko johdon kustannuksen (tonttirajasta luettuna).

5. Neljännen momentin perustuksella Sähkötehtaan kustantama uusi ulkojohto tarpeineen jää tehtaan omaisuudeksi.

6. Jollei se, joka on tilannut talojohdon, itse omista sitä kiinteistöä, johon johtoa pyydetään, on hakemukseen liitettävä kiinteistön omistajan lupa.

7. Kaikkien moottorien, jotka yhdistetään tasavirtaverkkoon, tulee olla 240 voltin jännitystä varten, ja muun järjestelmän mukaisiin moottoreihin nähden, joita nykyään käytetään, on noudatettava, että Sähkötehdas harkinnan mukaan jokaisessa eri tapauksessa helpottaa niiden vaihtamista.

8. Virran hintaan nähden ilmoitetaan alustavasti, kunnes Kaupunginvaltuusto on yksityiskohtaisesti vahvistanut tariffin, että valaistusvirran hinta ei nouse yli 60 pennin eikä moottorivirran hinta yli 25 pennin kilovattitunnilta.

Suuremman
pakkahuonetilan
hankkiminen.

Sittenkun Kaupunginvaltuusto oli vaatinut Helsingin Kauppavalvuttettujen lausuntoa Satamarakennustoimikunnan ehdotuksesta¹⁾ pakkahuonetilan puutteen poistamiseksi, saapui vaadittu lausunto kirjelmässä helmikuun 18 päiväältä. Siinä mainitsivat Kauppavalvuttetut, että koska se liikenteen kasvaminen Länsi-Rannassa, mikä epäilemättä olisi seurauksena esitetyn ehdotuksen toteuttamisesta, edellytti laiturin pidentämistä useampien mairintulopaikkain valmistamista varten, mutta tähän tarvittava alue, erittäinkin Laivanveistämön hallussa oleva, ei ollut kaupungin käytettävissä, ei sellainen tavaravajan laajentamisesta johtuva liikenteen kasvaminen tällä paikalla olisi tarkoituksenmukaista eikä senvuoksi myöskään toivottavaa. Tähän katsoen ja koska sen ohella toisen kerroksen rakentaminen tavaravajan päälle laaditun suunnitelman mukaan vaatisi aina

¹⁾ Kts. 1907 vuod. kert., siv. I. 26.

420,000 markan suuruisen kustannuksen, johon lisäksi kustannusehdotuksen osottamalla tavalla tulisi 40,000 markan suuruinen kustannus vajan vanhan katon kohottamisesta ynnä myöskin meno tarvittavista nostoranoista, ilman että lisätyn pakkahuonetilan tarpeen, huolimatta tästä melkoisesta miltei puolen miljoonan markan suuruisesta menosta, voitaisiin katsoa tulleen tyydytetyksi pitemmäksi ajaksi, eivät Kauppavaltuutetut tahtoneet puoltaa Satamarakennusvaltuuskunnan kyseessä olevan ehdotuksen hyväksymistä.

Jotta kuitenkin pakkahuonetilan lisäyksen tarve tulisi täytetyksi ja pakkahuonekäsittely Länsi-Rannassa mahdolliseksi, ehdottivat Kauppavaltuutetut, että keskimäinen osa varastohuonetta n:o 3 sisustettaisiin pakkahuonehaaraosastoksi, siten että sinne järjestettäisiin kaksi huonetta, toinen Tullilaitoksen ja toinen Liikennekonttorin tarpeisiin. Näihin huoneisiin menevän tilan korvaamiseksi laitettaisiin sanottuun ja tarpeen vaatiessa myös muihin varastohuoneisiin kaksi n. s. lavaa keveiden tavarain säilyttämistä varten. Kustannukset näistä laitteista laskettiin 7,200 markaksi.

Koska mainitut toimenpiteet ainoastaan tarkoittivat tähdellisimmän tarpeen tyydyttämistä, mutta liikenteen alituinen kasvaminen vaati ryhdyttäväksi vastaisuudessa laajempiin toimenpiteisiin, esittivät Kauppavaltuutetut, eikö olisi syytä mainittujen kysymysten käsittelemistä varten asettaa toimikuntaa, jossa olisi kaupungin liikkeenharjoittajain edustajia ynnä asiantuntijoita rautatie- ja satamarakennusaloilta.

Sittemmin jättivät herrat Gustaf Nyström ja Ossian Häggman laatimansa maaliskuun 18 päivänä päivätyn ehdotuksen ¹⁾, joka tarkoitti, samoin kuin Satamarakennusvaltuuskunnan suunnitelma Länsi-Rannan tavaravajan päällerakennusta, mutta joka vaati vain 260,000 markan suuruisen kustannuksen. Siihen sijoitettaisiin pakkahuonehaaraosasto, minkä johdosta Katajanokan pakkahuonetta ei enää olisi tarvis samassa määrässä kuin siihen asti käyttää. Lisäksi ehdottivat mainitut henkilöt, että päällerakennusta hetimiten ruvettaisiin rakentamaan, jotta haaraosastoa jo syksyllä voitaisiin käyttää, sekä että tähän tarkoitukseen tarvittavat kustannukset suoritettaisiin kahta vuotta lyhyemmälle maksuajalle otetulla lainalla.

Tämän jälkeen tapahtuneessa asian esittelystä ja Valmistusvaliokunnan puolestaan yhdyttyä Kauppavaltuutettujen ehdotukseen päätti ²⁾ Kaupunginvaltuusto äänestyksen tapahduttua hyväksyä herrojen Nyströmin ja Häggmanin ehdotuksen.

¹⁾ Valt. pain. asiak. n:o 12. — ²⁾ Valt. pöytäk. 28 p. huhtik., 43 §.

Tulli- ja pakka-
huoneen puhdis-
taminen.

Kirjelmässään Kaupunginvaltuustolle lokakuun 22 päivältä oli Terveystenhoitolautakunta ilmoittanut, että Lautakunta kuten edellisinäkin vuosina oli havainnut kaupungin uudessa tulli- ja pakkahuoneessa Eteläsatamassa vallitsevat terveydelliset olot kovin puutteellisiksi ja että erittäinkin puhtaanapito siellä oli antanut aihetta oikeutettuihin muistutuksiin, minkä vuoksi ja koska Lautakunnan huomautukset eivät olleet aiheuttaneet mitään erityisiä parannuksia puhtaanapitoon, Lautakunta oli katsonut Pietarista uhkaavaan koleravaaraan nähden olleensa pakotettu ryhtymään toimenpiteisiin tarkan puhdistamisen ja syys—marraskuun ajalla jokapäiväisen siivouksen aikaansaamiseksi kysessä olevan pakkahuoneen kaikissa työ- ja päivystyshuoneissa, kloseteissa y. m. Tämä kaikki oli vaatinut 1,070 markan 29 pennin suuruisen kustannuksen, minkä Lautakunta etukäteen oli määrännyt maksettavaksi koleran ehkäisemiseksi myönnetystä määrärahasta. Koska kuitenkin Lautakunnan mielestä valtiolaitoksen olisi suoritettava osa näistä menoista, oli Lautakunta samalla jättänyt Kaupunginvaltuuston asiaksi tässä kohden ja puhtaanapidon vastaisessa järjestämisessä ryhtyä sellaiseen toimenpiteeseen, minkä Valtuusto katsoi pitävän tulla kysymykseen.

Mainitun esityksen johdosta päätti ¹⁾ Valtuusto Valmistusvaliokunnan ehdotuksesta katsoen sekä siihen, että, koska kaupungin asiana ainoastaan oli huoneiston asettaminen Tullilaitoksen käytettäväksi, olisi sanotun huoneiston puhtaanapito sitä käyttävän huolehdittava, että siihenkin, että kaupunki ei ollut ottanut pitääkseen huolta puhtaanapidosta tulli- ja pakkahuoneessa, Keisarilliselta Senaatilta anoa, että valtiolaitos korvaisi kaupungin etukäteen kyseessä olevaan tarkoitukseen maksaman määrän kuin myös että puhtaanapito tulli- ja pakkahuoneessa vastaisuudessa kustannettaisiin yleisistä varoista.

Kasvatuslaitoksen perustamisen ja Bromarvin pitäjässä olevien Södergård ja Norrgård verotalojen osto sanottuun tarkoitukseen.

Kasvatuslautakunnan tehtyä Kaupunginvaltuustolle esityksen ²⁾ asu-
malaitoksella varustetun kasvatuslaitoksen perustamisesta vähintään 30 suuremmassa määrin pahantapaiselle pojalle Helsingin kaupungista kuin myös sopivan maa-alan ostamisesta tarkoitusta varten ja Valtuuston lykättyä asian enempää valmistelua varten Rahatoimikamariin antoi Kamari kirjelmässään joulukuun 19 päivältä 1907 lausuntonsa ³⁾, jota seurasivat munt asiasta syntyneet asiakirjat.

Siitä kävi selville, että Rahatoimikamari samoinkuin Kasvatuslauta-

¹⁾ Valt. pöytäk. 17 p. marrask., 18 §. — ²⁾ Kts. 1906 vuod. kert., siv. I. 110. — ³⁾ Valt. pain. asiak. n:o 48 v. 1907.

kuntakin katsoi välttämättömäksi kasvatuslaitoksen perustamisen Lautakunnan mainitseman suunnitelman mukaan. Sanotun laitoksen sijoittamisaikanaan nähden yhtyi Kamari, sittenkun Rakennuskonttori myöskin oli ilmoittanut olevansa samaa mieltä, ehdotukseen, jonka olivat esittäneet Kasvatuslautakunnan sihteeri, filosofianmaisteri Henrik Ståhl ja arkkitehti Knut Wasastjerna, jotka oli valtuutettu tarkastamaan myytävänä olevat tilat ja niistä ehdottamaan ostettavaksi puheenalaiseen tarkoitukseen sopivimman; ja esitettiin tässä ehdotuksessa ostettaviksi 90,000 markan kauppahinnasta Södergård ja Norrgård verotalot Bengtsår kylässä Bromarvin pitäjää, jotka yhteensä käsittivät noin 1,000 tynnyrinalaamaata. Ollen kaukana kaupungista ja erillään myös ympärillä olevista kylistä olisivat mainitut saaristotilat erittäin soveliaat aiottuun tarkoitukseen, koska mitään kasvatustyötä häiritseviä vaikutuksia siellä ei Raha-toimikamarin mielestä tarvinnut pelätä.

Rahatoimikamari esitti senvuoksi Kaupunginvaltuustolle:

että kasvatuslaitos asumalaitoksineen perustettaisiin;

että tähän tarkoitukseen Södergård ja Norrgård verotalot Bengtsår kylässä Bromarvin pitäjää ostettaisiin yhteensä 90,000 markan suuruisesta hinnasta;

että mainitun kauppasumman suorittamiseen käytettäisiin seuraavat Helsingin kaupungille sellaiseen tarkoitukseen lahjoitetut rahastot:

1. Helsingin Anniskeluosakeyhtiön rahasto pahantapaisten lasten turvakotia varten, määrältään 50,000 markkaa;

2. Helsingin Vähittäismyyntiosakeyhtiön rahasto samanlaista tarkoitusta varten, määrältään 27,000 markkaa;

3. Hedvig Charlotta Gripenbergin rahasto samanlaista tarkoitusta varten, määrältään 3,000 markkaa;

että näiden lisäksi vuoden 1908 menosäännössä osotettaisiin 37,000 markan suuruinen määrä, josta kauppahinnan jällellä olevan osan maksamiseen 10,000 markkaa, tarvittavien korjaustöiden suorittamiseen 10,000 markkaa sekä perustamis- ja ylläpitokustannuksiin 17,000 markkaa.

Vahvistaessaan meno- ja tuloarvion vuodeksi 1908 hyväksyi Valtuusto periaatteessa Rahatoimikamarin mainitun esityksen, jonka ohella Valtuusto päättäessään määrärahasta arvaamattomia tarpeita varten otti huomioon siitä johtuvat menot. Sittenkun Rahatoimikamari kuitenkin uudessa kirjelmässä¹⁾ oli ilmoittanut, että riittäviä lahjoitettuja varoja oli olemassa

¹⁾ Rtk. kirj. n:o 28, tammik. 16 p.

koko kauppasumman suorittamiseksi, koska Kasvatuslautakunta oli ilmoittanut, että sanottuun tarkoitukseen vielä voitaisiin käyttää noin 10,000 markkaa, mikä oli edellä mainituille rahastoille kasvanutta ja Valtuuston määräyksen mukaan Lautakunnan huostaansa ottamaa korkoa, jota ei vielä oltu käytetty, oli asia lopullisen yksityiskohtaisen käsittelyn alaisena kokouksessa tammikuun 28 päivänä. Siinä Valtuusto hyväksyi ¹⁾ Rahatoimikamarin molemmat esitykset, minkä ohella Kamari valtuutettiin asianomaisen myyjän kanssa tekemään tarkempi sopimus kauppaehdoista ja päättämään kauppa, kuitenkin siten, että Södergård verotaloon kuuluva osa „Kadermo“ nimistä saarta, jonka myyjä oli halunnut pitää omanaan, jäisi kaupassa lukuunottamatta.

Södergård ja
Norrgård talojen
hallinta.

Sittemmin jätti ²⁾ Kaupunginvaltuusto tehdystä ehdotuksesta Södergård ja Norrgård tilain taloudellisen hallinnan Kasvatuslautakunnalle sanotuille tiloille perustettavan kasvatuslaitoksen johtajan hoidettavaksi.

Lisämääräraha
korjaus- y. m.
töihin Bengts-
årin kasvatus-
laitoksessa.

Koska menosääntöön otettu määräraha korjauksia varten kuitenkin osottautui aivan riittämättömäksi, myönsi ³⁾ Valtuusto Kasvatuslautakunnan esityksestä käyttövaroistaan samaiseen tarkoitukseen 25,800 markan suuruisen lisämäärärahan. Sen ohella osotti Valtuusto 7,600 markkaa uuden kylpy-, pesu- ja leipomotuvan rakentamiseen, 250 markkaa uutta makkia varten ja 2,430 markkaa puhelinjohdon kustantamiseen Hangosta Bengtsåriin.

Uuden työ- ja
vaivaistalon ra-
kentaminen.

Kokouksessaan toukokuun 23 päivänä 1905 oli Kaupunginvaltuusto päättänyt ⁴⁾, että kaupungin Työ- ja vaivaistalo muutettaisiin silloisesta paikastaan sekä sijoitettaisiin kaupungille kuuluvan Forsbyn tilan maalle, jonka ohella Rahatoimikamarille oli jätetty toimeksi, yksissä neuvoin Vaivaishoitohallituksen kanssa ja tämän laatiman suunnitelman mukaan, teettää piirustukset uutta vaivaistaloa varten ynnä kustannusehdotus tarvittaviksi uutisrakennuksiksi.

Ennenkuin enempiin toimenpiteisiin asiassa ryhdyttiin, katsoi Vaivaishoitohallitus tarpeelliseksi antaa sopivan henkilön tehtäväksi hankkia asianomaisella paikalla selvitystä vaivaishoitolaistosten suunnitelmasta ja järjestämisestä eräissä Skandinavian suurissa kaupungeissa ja määräsi siihen Työ- ja vaivaistalon johtajan, kunnallisneuvos C. E. Degerholmin, jolle myös Valtuusto myönsi matkarahan sanottua tarkoitusta varten. Antamassaan kertomuksessa matkalla saamistaan kokemuksista huomautti kunnallis-

¹⁾ Valt. pöytäk. 28 p. tammik., 19 §. — ²⁾ Valt. pöytäk. 25 p. helmik., 20 §. — ³⁾ Valt. pöytäk. 28 p. huhtik., 15 §. — ⁴⁾ Kts. 1905 vuod. kert., siv. I. 49 ja ss.

neuvos Degerholm m. m., että vaivaishoitolaitoksia, tarkoitettuja kun ovat enimmäkseen railnaisten ja vanhuudenheikkojen henkilöiden asuttaviksi, ei koskaan pitäisi rakentaa kahta kerrosta korkeammiksi ja mieluummin paviljonkijärjestelmän mukaan talousrakennuksen ollessa yhteisenä, jotenka paviljonkien lukua myöhemmin tarpeen mukaan voitaisiin lisätä. Tähän katsoen ehdotti kunnallisneuvos Degerholm, että vastaisessa uudessa työ- ja vaivaistalossa paitsi tarpeellisia talous-, hallinta- ja ulkokuonerakennuksia tulisi olemaan neljä asuinpaviljonkia ja erityinen rakennus työlaitosta varten. Kaikki kaksikerroksiset rakennukset olisi rakennettava kivistä osaksi puhtauden, osaksi senkin vuoksi, että mitään tehokasta apua mahdollisesti syttyvässä tulipalossa ei voitaisi palokunnan puolelta odottaa, syystä että laitos sijaitsisi pitkän matkan päässä kaupungista. Kustannukset koko laitoksesta laskettiin noin 1,200,000 markaksi.

Asiaa käsitteli edelleen valiokunta, johon kuuluivat valtioneuvos Alexis Gripenberg ja filosofianmaisteri Georg Estlander Rahatoimikamarin edustajina, vapaaherra Emil Cedercreutz ja Työ- ja vaivaistalon sillä välin nimitetty uusi johtaja, everstiluutnantti Gustaf Méléart Vaivaishoitohallituksen puolesta sekä kunnallisneuvos C. E. Degerholm, kaupungininsinööri G. Idström ja arkkitehti Knut Wasastjerna asiantuntijoina, ja laati viimeainittu sanotun valiokunnan toimesta kustannusehdotuksen, joka päättyi tasaisin luvuin 1,700,000 markkaan, sekä piirustukset vastaiseen vaivaistaloon suunnitelluiksi kivirakennuksiksi, jotka piirustukset pääasiassa liittyivät kunnallisneuvos Degerholmin laatimaan yllä mainittuun ohjelmaan, kuitenkin sillä poikkeuksella, että niihin oli otettu kaikille rakennuksille yhteinen lämpöjohtokeskus tavallisten tulisijain asemesta.

Sittenkun sekä Vaivaishoitohallitus että Rakennuskonttori oli antanut lausuntonsa sekä vaivaistalolle aiotusta paikasta että laadituista piirustuksista, antoi Rahatoimikamari lausuntonsa¹⁾ ja esitti siinä tehtyjen piirustusten hyväksymistä. Tosin olisivat yhteisen keskuslämpöjohdon rakentamiskustannukset suuremmat kuin tavallisten tulisijain, mutta koska käyttökustannukset sitä vastoin edellisessä tapauksessa, vallitseviin korkeisiin halkohintoihin katsoen, epäilemättä tulisivat halvemmiksi, puolsi Kamari puolestaan lämpöjohdon laittamista, minkä kautta myös tehokkaampi ilmanvaihto voitaisiin saada aikaan. Kamarin mielipiteen mukaan tulisi kyllä aiottujen asuinrakennusten rakentaminen kolmekerroksisiksi, kuten Rakennuskonttori oli huomauttanut, alentamaan rakennuskus-

¹⁾ Valt. pain. asiak. n:o 45 v. 1907 liitteinen.

tannuksia 15—20 %:lla, mutta koska Vaivahoitohallitus jyrkästi oli vastustanut niitten rakentamista kahta kerrosta korkeammiksi, puolsi Kamari tässäkin suhteessa laadittujen piirustusten hyväksymistä.

Mitä tuli kysymykseen uuden vaivaistalon sopivimmasta paikasta, oli Rahatoimikamari yhtä mieltä Rakennuskonttorin kanssa siitä, että se olisi sijoitettava lausuntoon liitetystä asemapiirustuksessa tarkemmin osotetulle alueelle Forsbyn tilan maalle eikä Anneperiin, jota Vaivahoitohallitus erinäisillä syillä oli puoltanut.

Esiintuodun perustuksella esitti Rahatoimikamari, että Lisätty Kaupunginvaltuusto tahtoisii päättää:

että lausuntoon liitetylle kartalle tarkemmin osotetulle Forsbyn tilalla sijaitsevalle alueelle rakennettaisiin uusi työ- ja vaivaistalo Helsingin kaupunkia varten;

että sanottuun tarkoitukseen 1,700,000 markan suuruinen määrä osotettaisiin kahta vuotta pitemmälle maksuajalle otetuista lainavaroista ja että varsinaiselle Valtuustolle annettaisiin toimeksi hankkia sanotulle päätökselle K. Senaatin vahvistus;

että Rahatoimikamari sillä välin valtuutettaisiin hankkimaan, kunnes obligatsioonilaina voitaisiin saada, lainaamalla lyhyeksi ajaksi 500,000 markkaa; sekä

että rakennustoimikunnalle, jonka muodostaisivat hovineuvos Carl Nummelin, kunnallisneuvos C. E. Degerholm, everstiluutnantti G. Mélar, kaupunginarkkitehti Karl Hård af Segerstad sekä arkkitehti Knut Wasastjerna, annettaisiin toimeksi pitää huolta rakennustyön suorittamisesta, minkä ohella rakennustoimikunnan olisi Valtuustolle jätettävä esitys palkkiosta jäsenillensä.

Lisätty Kaupunginvaltuusto tämän jälkeen käsitellessään puheenalaista asiaa hyväksyi¹⁾ Rahatoimikamarin esityksen, kuitenkin niillä muutoksilla, että Kamarille myönnettyä valtuutta hankkia tarvittavat rakennusvarat lainaamalla lyhyeksi aikaa ei rajoitettaisi ja että jäseneksi rakennustoimikuntaan Kamarin ehdottamain lisäksi valittiin vielä herra A. af Forselles. Sen lisäksi annettiin toimikunnan tehtäväksi alistaa varsinaisen Valtuuston tutkittaviksi ja ratkaistaviksi sekä lopulliset rakennuspiirustukset että myös kysymys laitoksen huoneistojen lämmityksen järjestämisestä, tämän kuitenkaan tarvitsematta estää valmistavien tasotus- y. m. töiden alkamista. Lopuksi olisi Valtuuston päätös, mikäli se koski

¹⁾ Lis. Valt. pöytäk. 11 p. helmik., 1 §.

tarvittavien varojen hankkimistapaa, alistettava K. Senaatin harkittavaksi ja vahvistettavaksi.

Mainitun rakennustoimikunnan esityksestä vahvasti¹⁾ Kaupunginvaltuusto sittemmin asumapaviljonkien kerrosluvun kolmeksi kahden asemesta, koska siten oli mahdollista alentaa perustamiskustannuksia noin 56,000 markalla.

Päättyessään²⁾ muuttaa Työ- ja vaivaistalon sen silloisesta paikasta kaupungille kuuluvan Forsbyn tilan maalle oli Kaupunginvaltuusto antanut Terveystoimikunnalle toimeksi tehdä ehdotuksen vaivaistalon muuttamisen kautta vapaiksi tulevain rakennusten käyttämisestä sairaanhoitotarkoituksiin.

Mielisairaanhoidon järjestäminen ja Työ- ja vaivaistalon rakennusten käyttäminen.

Myöhemmin huomautti Työ- ja vaivaistalon lääkäri, ylim. professori Ernst Ehrnrooth Terveystoimikunnalle jättämässään kirjelmässä marraskuun 4 päivältä 1907, että hoitoa tarvitsevien mielisairaiden vuosi vuodelta kasvava määrä lähimmässä tulevaisuudessa vaatisi melkoisesti lisätyn luvun hoitopaikkoja, sekä ehdotti, että maanviljelyssiirtoloihin yhdistetty mielisairaala, jonka läheisyyteen mielisairaita voisi antaa hoidettaviksi, olisi maaseudulle rakennettava, jotenka vanhaa Kivelän mielisairaala voitaisiin käyttää vastaanottolaitoksena äkillisiä taudintapauksia varten.

Tämän johdosta ja saamansa tehtävän täyttämiseksi, jätti Terveystoimikunta, asian valmistelua varten asettamansa valiokunnan annettua lausuntonsa, kaksi huhtikuun 2 päivänä päivättyä esitystä, joista toinen käsitteli mielisairaiden hoidon järjestämistä Helsingissä³⁾, toinen Työ- ja vaivaistalon rakennusten käyttöä.

Viimemainittuun kysymykseen nähden esitti Lautakunta:

että Työlaitoksen rakennus käytettäisiin kunnalliseksi veneriseksi sairaalaksi sekä tarkastusmiehen asunto sanotun sairaalan hoitohenkilökunnan asunnoksi;

että ne kolme sairaspaviljonkia, jotka alkujaan oli rakennettu keuhkotautisia varten, mutta joita oli ollut pakko käyttää mielisairaita varten, luovutettaisiin alkuperäiseen tarkoitukseensa;

että Kivelän mielisairaala käytettäisiin vastaanottolaitoksena, jota vastoin kaksi vanhaa mielisairaalarakennusta olisi tarkoitukseensa aivan sopimattomina purettava;

että sairaalarakennusta käytettäisiin sairaalana samanlaisille sairaille kuin ennenkin, jonka ohella hoitopaikkoja vielä olisi lisättävä noin 100:lla

¹⁾ Valt. pöytäk. 26 p. toukok., 39 §. — ²⁾ Kts. 1905 vuod. kert., siv. I. 49 ja ss. —

³⁾ Valt. pain. asiak. n:o 15.

uudella, jotka voitaisiin sijoittaa vaivaistalon terveille hoidokkaille aiottuun rakennukseen.

Mielisairaiden hoidon järjestämiseen nähden esitti Lautakunta, paitsi mitä vaivaistalon rakennusten käytön yhteydessä jo on mainittu, että Valtuusto päättäisi:

että maaseudulle niin pian kuin mahdollista rakennettaisiin mielisairaiden hoitolaitos 240 à 300 mielisairasta henkilöä varten kumpaakin sukupuolta, ottaen huomioon että ympäristön väestö olisi sovelias otta-
maan mielisairaita hoidettavikseen; ja

että komitea asetettaisiin hankkimaan sitovia tarvittavan maan tarjouksia, teettämään piirustukset tarpeellisia rakennuksia varten, esittä-
mään kustannusarvion sekä ehdotuksen laitoksen vuotuista ylläpitoa varten y. m. ja tästä antamaan Kaupunginvaltuustolle esityksen.

Mainittujen kahden kirjelmän esittelyssä päätti ¹⁾ Valtuusto Valmis-
tusvaliokunnan ehdotuksesta asettaa valiokunnan niissä mainittujen kysy-
mysten valmistelua varten. Sen jäseniksi valittiin herrat Heikel ja
Lundqvist sekä ylim. professori Ernst Ehrnrooth, arkkitehti E. A. Kranck
ynnä lääketieteen- ja kirurgiantohtori Chr. Sibelius.

Valiokunta ei ennen vuoden loppua suorittanut tehtäväänsä.

Uuden kaasutehtaan rakentaminen.

Sittenkun Lisätty Kaupunginvaltuusto kokouksessaan kesäkuun 4 päivänä 1907 oli päättänyt ²⁾, että uusi kaasutehdas Helsingin kaupunkia varten rakennettaisiin Södervikin alueelle Sörnäsiin, oli Kaasutehtaan toimitusjohtaja, vapaaherra Edw. Cedercreutz yksissä neuvoin saksalaisten erikoisliikkeiden kanssa laatinut ohjelman tämän rakentamista varten. Sanotun ohjelman mukaan olisi uusi kaasutehdas, jonka laskettiin vaati-
van 3,975,000 markan suuruisen kokonaiskustannuksen, aluksi tarkoi-
tettu 30,000 kaasukuutiometrin vuorokausituotantoa varten, mutta samalla se rakennettaisiin siten, että nopeasti nousevaa kulutusta vastaava yhtämittäinen lisäys vuorokausituotannossa aina 60,000 m³:iin saakka voisi tapahtua rakennettaviksi ehdotetuissa rakennuksissa.

Sittenkuin tämä suunnitelma oli tarkastettu, jolloin m. m. Zürichin kaasutehtaan johtaja, insinööri A. Weiss, jota oli kehotettu antamaan ammattimiehenä siitä lausuntonsa, ehdottomasti oli sitä puoltanut, hyväksyi sen sittemmin kaupungin Valaistuslaitoksen hallitus, joka sen jälkeen kirjelmässään toukokuun 20 päivästä esitti ³⁾, että Lisätty Kaupunginvaltuusto päättäisi:

¹⁾ Valt. pöytäk. 12 p. toukok., 18 §. — ²⁾ Kts. 1907 vuod. kert., siv. I. 65. — ³⁾ Valt. pain. asiak. n:o 22.

että uusi kaasutehdas Helsingin kaupunkia varten rakennettaisiin Helsingin kaupungin Valaistuslaitoksen hallituksen toimesta vuosina 1908, 1909 ja 1910 Södervikin alueelle Sörnäsiin pääasiassa vapaaherra Cedercreutzin laatiman suunnitelman mukaisesti, lasketuilla 3,975,000 markan kustannuksilla, suoritettavaksi kahta vuotta pitemmälle maksuajalle oteuilla lainavaroilla; ynnä myös

että varsinaiselle Valtuustolle jätettäisiin toimeksi yhtä hyvin päättää siitä rahamäärästä, mikä kunakin mainituista vuosista saataisiin tähän tarkoitukseen käyttää, kuin myös ryhtyä muihin toimenpiteisiin hankkeen toteuttamiseksi.

Kokouksessaan syyskuun 8 päivänä päätti¹⁾ Lisätty Kaupunginvaltuusto hyväksyä sanotun esityksen sillä Valmistusvaliokunnan ehdottamalla lisäyksellä, että kaupungin Valaistuslaitoksen hallituksen olisi vuosittain annettava tieto seuraavana vuonna tarvittavasta määrärahasta, sekä että Rahatoimikamari valtuutettaisiin hankkimaan, kunnes uusi obligatsioonilaina voitaisiin saada, tarvittavat varat ottamalla lainan kahta vuotta lyhyemmälle maksuajalle. Sitäpaitsi olisi varsinaisen Valtuuston toimesta hankittava K. Senaatilta vahvistus tälle päätökselle, mikäli se koski perustamiskustannusten suorittamista.

Sittemmin ilmoitti Maistraatti kirjelmässään marraskuun 7 päivältä Valtuustolle tiedoksi²⁾, että anotun vahvistuksen oli K. Senaatti myöntänyt esittelyssä 26 päivänä edellistä lokakuuta.

Täyttääkseen Kaupunginvaltuuston kokouksessa lokakuun 22 päivänä 1907 saamansa³⁾ tehtävän laatia ehdotuksen aliasema- ja hallintorakennuksen rakentamiseksi vastaista sähkölaitosta varten tonteille n:ot 1 Pikku Robertin- ja 32 Kasarminkadun varrella lähetti⁴⁾ sanotun tehtaan rakennustoimikunta Valtuustolle arkkitehti Selim A. Lindqvistin laatimat luonnospiirustukset ja 600,000 markkaan päättyvän kustannusarvion sanotuksi rakennukseksi sekä puolsi niitä hyväksyttäväiksi.

Valtuuston kokouksessa maaliskuun 24 päivänä oli tämä asia lopullisesti käsiteltävänä, jolloin Valtuusto pääasiassa päätti⁵⁾ suostua rakennustoimikunnan esitykseen. Pikku Robertin- ja Kasarminkatujen kulmausta olisi kuitenkin herra Nyströmin ehdottamalla tavalla hieman enemmän pyöristettävä, kuin laadituissa piirustuksissa oli ehdotettu.

Sähkölaitoksen aliasema- ja hallintorakennuksen rakentaminen.

¹⁾ Lis. Valt. pöytäk. 8 p. syysk., 1 §. — ²⁾ Valt. pöytäk. 17 p. marrask., 1 §. — ³⁾ Kts. 1907 vuod. kert., siv. I. 64. — ⁴⁾ Valt. pain. asiak. n:o 7. — ⁵⁾ Valt. pöytäk. 24 p. maalisk., 7 §.

Kansakoulu-
talon rakenta-
minen Touko-
laan.

Sittenkun Kansakoulujenjohtokunta Rahatoimikamarilta oli anonut leikkipaikan laittamista Hermannissa olevan Mauritsinkadun talon n:o 4 viereen, mistä Johtokunta oli vuokrannut huoneiston ruotsalaiselle kansakoululle, esitti ¹⁾ Kamari määrättyään paikalla katselmuksen toimitettavaksi ja hankittuaan Rakennuskonttorin sekä Kansakoulujenjohtokunnan lausunnon, että koska mainittu vuokrahuoneisto olisi tarkoitukseensa aivan sopimaton eikä sen vuoksi olisi kaupungin edun mukaista myöntää leikkipaikan laittamiseen tarvittavaa määrää, mikä vuokrakauden loputtua olisi hukkaan mennyttä, noin 5 luokkahuonetta y. m. sisältävä ja ruotsia puhuville oppilaille aiottu puinen kansakoulutalo hetimiten rakennettaisiin tonteille n:ot 3 ja 4 Toukolan ensimmäisessä korttelissa lasketulla 31,500 markan suuruisella kustannuksella, mikä summa pantaisiin seuraavan vuoden menosääntöön yleisiä töitä varten. Vielä ehdotti Kamari, että Rakennuskonttori yksissä neuvoin Kansakoulujenjohtokunnan kanssa saisi toimekseen tämän työn suorittamisen, ottaen huomioon, että kyseessä olevaa rakennusta jo 15 päivänä seuraavaa lokakuuta voitaisiin tarkoitukseensa käyttää.

Tähän esitykseen Valtuusto suostui ²⁾).

Uuden kansa-
koulutalon ra-
kentaminen
lounaiseen
osaan kau-
punkia.

Sittenkun Kaupunginvaltuusto oli Rahatoimikamarille antanut toimeksi jättää lausunnon kaupungin kansakouluntarkastuksen järjestämistä varten asetetun komitean tekemästä ehdotuksesta, joka tarkoitti noin 10—12 luokkahuonetta käsittävän ja ruotsia puhuville oppilaille aiotun kansakoulutalon rakentamista myymättömille tonteille n:ot 6 ja 8 Ratakadun ja 9 Laivuririnteen varrella, huomautti ³⁾ Rahatoimikamari antamassaan lausunnossa, että ehdotetut tontit, pinta-alaltaan yhteensä 2,330 m² ja edustaen 308,224 markan myyntiarvoa, eivät olisi aiottuun tarkoitukseen sopivat sekä sen vuoksi, että ahtaan tilan takia oli mahdotonta laittaa sinne leikkipaikkaa oppilaille, että siihen katsoen, että viereiselle tontille n:o 10 Ratakadun varrelle poliisitalo rakennettaisiin. Sitävastoin ehdotti Kamari, että Tehtaanpuiston lounainen kulma käytettäisiin puheenalaiseen tarkoitukseen, jonka ohella Kamarille olisi uskottava ehdotuksen laatiminen tästä aiheutuvaksi kaupungin asemakaavan muutokseksi.

Kuitenkin katsoi Kaupunginvaltuusto asiaa esiteltäessä, että koska Laivurikadun länsipuolella ja Tehtaankadun eteläpuolella oleva alue oli varattu ja jaotettu huvilatonteiksi ja tämän alueen välittömään läheisyyteen sijoitettu koulu vaikuttaisi häiritsevästi, Rahatoimikamarin ehdottama

¹⁾ Rtk. kirj. n:o 242, 4 p. kesäk. — ²⁾ Valt. pöytäk. 16 p. kesäk., 15 §. — ³⁾ Rtk. kirj. n:o 239, 4 p. kesäk.

paikka oli sopimaton, ja päätti ¹⁾ Valtuusto aiotulle uudelle koulutalolle luovuttaa ensiksi kyseeseen tulleet tontit Ratakadun varrella.

Sittemmin hyväksyi ²⁾ Valtuusto arkkitehti Wald. Aspelinin Kansakoulujenjohtokunnan kehotuksesta tarkoitusta varten laatimat luonnospiirustukset ja 320,000 markkaan päättyvän kustannusarvion, jonka ohella työn suorittamista varten asetettiin ³⁾ rakennustoimikunta, mihin valittiin hovineuvos Carl Nummelin, kansakouluntarkastaja Albert Lilius, kansakoulunopettaja Gösta Sundholm, kaupunginarkkitehti Karl Hård af Segerstad ja arkkitehti Wald. Aspelin. Vuonna 1909 tarvittava rakennusmääräraha vahvistettiin samalla kertaa kuin koko menosääntö sanotuksi vuodeksi ja nousi 150,000 markkaan.

Se komitea, jonka Kaupunginvaltuusto oli asettanut ⁴⁾ ottamaan yksissä neuvoin Kansakoulujenjohtokunnan kanssa harkittavakseen ja antamaan lausunnon, voitaisiinko ja missä määrin alentaa laskettua 880,000 markan suuruista kustannusta Kallion vastaista kansakoulutaloa varten, jolle oli varattu tontti korttelissa n:o 319 4:n neljällä linjalla, antoi mietintönsä huhtikuun 22 päivänä ja ehdotti, oheenliittäen luonnospiirustukset, erinäisiä muutoksia alkuperäiseen suunnitelmaan, joiden kautta kustannukset alenisivat 648,000 markkaan riippuen pääasiallisesti siitä, että aikaisempaan suunnitelmaan otettu luentosali työmiehiä varten oli poistettu ja että sekä luokkahuoneiden että käytävien tilavuutta oli supistettu.

Käsitellessään tätä mietintöä päätti ⁵⁾ Valtuusto Valmistusvaliokunnan ehdotuksesta lykätä asian kyseessä olevan koulun rakentamista varten asetettuun rakennustoimikuntaan, antaen sille toimeksi ottamalla huomioon mainitussa mietinnössä olevat ohjeet ja komitean laatimain luonnospiirustusten perustuksella laatia mainittua kansakoulutaloa varten lopulliset piirustukset ja kustannusarvion, mitkä olisivat jätettävät Valtuuston harkittaviksi.

Tämän päätöksen mukaisesti lähetti rakennustoimikunta sittemmin kirjelmänsä ohella marraskuun 14 päivältä lopulliset piirustukset ja yksityiskohtaisiin laskelmiin perustuvan 660,000 markkaan päättyvän kustannusarvion, mitkä myös saavuttivat Valtuuston hyväksymisen ⁶⁾.

Sittenkun Alempain käsiammattilaiskoulujen johtokunta kirjelmässään lokakuun 29 päivältä oli ilmoittanut, että se ei katsonut itseään oikeuteksi yksin laatimaan ehdotusta talon rakentamiseksi sanottuja kouluja

Uuden kansakoulutalon rakentaminen Kallioon.

Piirustusten y. m. laatiminen alempien käsiammattilaiskoulujen rakentamista varten.

¹⁾ Valt. pöytäk. 16 p. kesäk., 14 §. — ²⁾ Valt. pöytäk. 22 p. syysk., 15 §. — ³⁾ Valt. pöytäk. 3 p. marrask., 19 §. — ⁴⁾ Kts. 1907 vuod. kert., siv. I. 69 ja s. — ⁵⁾ Valt. pöytäk. 28 p. huhtik., 22 §. — ⁶⁾ Valt. pöytäk. 17 p. marrask., 26 §.

varten tähän tarkoitukseen varatulle¹⁾ tontille n:o 23 Runebergkadun varrella korttelissa n:o 418 XIII kaupunginosaa, koska suunniteltu rakennus oli tarkoitettu myös kaupungin ammattikoulujen käytettäväksi, antoi²⁾ Kaupunginvaltuusto luonnospiirustusten ja kustannusarvion laatimisen kyseessä olevaa rakennusta varten kaupunginarkkitehdin toimeksi yksissä neuvoin edustajain kanssa, joita valitsisivat yhtä monta Alempain käsiammattilaiskoulujen sekä Valmistavan poikain ammattikoulun ja Tyttöjen ammattikoulun johtokunnat.

Määräraha kansakoulun sisustamista varten talossa n:o 22 Mariankadun varrella.

Kansakoulujenjohtokunnan esityksestä päätti³⁾ Kaupunginvaltuusto, että vuoden 1909 menosääntöön otettaisiin 9,000 markan suuruinen erä kouluhuoneiston sisustamiseksi suomea puhuville oppilaille kaupungin omistamassa talossa n:o 22 Mariankadun varrella, ja olisi budgettivaliokunnalle tästä tieto annettava.

Asuinrakennuksen rakentaminen kaupunginpuutarhurille.

Koska tulipalo oli hävittänyt kaupunginpuutarhurin asunnoksi aiotun rakennuksen vastaisessa varapuutarhassa, esitti Puutarhalautakunta, että uusi tiilinen asuinrakennus mahdollisimman pian samaan tarkoitukseen rakennettaisiin sanottuun varapuutarhaan sille vuorenkukkulalle, joka on kohta Borgströmin rintakuvan luoteispuolella, ja pitäisi tämän rakennuksen sisältää mukavuuksilla varustettu viiden huoneen huoneisto kaupunginpuutarhuria varten sekä lisäksi konttori- ja piirustushuone. Kaupunginarkkitehdin Rahatoimikamarin määräyksestä laadittua tarvittavat piirustukset ja 58,000 markkaan päättyvän kustannusarvion esitti⁴⁾ Kamari, lähettäen nämä Kaupunginvaltuustolle, että ne hyväksyttäisiin erällä Kamarin ehdottamalla vähäisillä muutoksilla sekä että rakennustyö jo samana vuonna suoritettaisiin. Koska palovahingonkorvausta palaneesta rakennuksesta oli saatu 21,740 markkaa, tarvitsi vuoden 1909 menosääntöön ottaa tätä tarkoitusta varten noin 35,000 markkaa, mitkä Puutarhalautakunnan olisi otettava lukuun menoarviossaan sanottua vuotta varten.

Asian käsittelyssä päätti⁵⁾ Valtuusto Valmistusvaliokunnan ehdotuksesta hyväksyä sekä laaditut piirustukset että kustannusarvion, jolloin kuitenkin Rahatoimikamarin ehdottamat muutokset, ollen rahallisessa suhteessa mainittavaa merkitystä vailla, jätettiin huomioon ottamatta, kuin myös Kamarin esityksen muissakin kohden, jonka ohella Kamarin harkittavaksi jätettiin, eikö halkohintojen kasvamiseen katsoen olisi edullisempaa, jos laitettaisiin keskuslämmitys kaakeliuunien sijaan.

¹⁾ Kts. 1907 vuod. kert., siv. I. 38. — ²⁾ Valt. pöytäk. 17 p. marrask., 29 §. — ³⁾ Valt. pöytäk. 17 p. jouluk., 15 §. — ⁴⁾ Rtk. kirj. n:o 284, 23 p. heinäk. — ⁵⁾ Valt. pöytäk. 8 p. syysk., 56 §.

Esiteltäessä Terveydenhoitolautakunnan esitystä ¹⁾ komitean asettamisesta käsittelemään kysymystä kunnallisen teurastamon rakentamisesta päätti ²⁾ Kaupunginvaltuusto tähän suostuen jäseniksi sanottuun komiteaan kutsua vapaaherra Oskar von Hellensin, arkkitehti Karl Lindahlin, johtaja Hjalmar Göösin, eläinlääkäri O. Lindströmin sekä herra Stockmannin, jonka ohella komitean tehtävä määriteltiin siten, että siihen kuuluisi lausunnon antaminen kunnallisen teurastamon tarpeellisuudesta, sen rakentamisen suunnitelmasta, sen sijoittamispaikasta sekä likipitäisistä kustannuksista.

Kunnallisen teurastamon rakentaminen.

Sittenkun komitea antamassaan mietinnössä ³⁾ ensin oli huomauttanut, että uusi teurastuslaitos ehdottomasti olisi tarpeen vaatima, koska nykyisessä teurastamossa, mikä oli yksityisen yhtiön hallussa, jonka vuokrasopimus loppuisi jo vuonna 1910, terveydellisessä suhteessa oli niin suuria puutteita ja epäkohtia, että sitä oikeastaan ei ollenkaan enää pitäisi saada käyttää tarkoitukseensa, esitti komitea:

että kunnallinen teurastuslaitos ynnä karjamarkkinatori mitä pikemmin rakennettaisiin tähän tarkoitukseen varatulle paikalle pääasiassa herrojen K. Lindahlin ja O. von Hellensin aikaisemmin laatiman ohjelman mukaisesti 2,800,000 markaksi lasketuilla kustannuksilla, jotka suoritettaisiin kahta vuotta pitemmälle maksuajalle otetuilla lainavaroilla; sekä

että varsinainen Kaupunginvaltuusto saisi toimekseen ryhtyä tämän hankkeen toteuttamiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin.

Tätä asiaa sittemmin esiteltäessä päätti ⁴⁾ Lisätty Kaupunginvaltuusto palauttaa sen samaan komiteaan selvityksen saamiseksi siitä, eikö kaupunki, koska edellytyksenä puheenalaista laatua olevalle laitokselle olisi lainsäädäntötietä määrätty teurastuspakko, odottaessaan mainittua pakkoa voisi tulla toimeen pienemmällä teurastuslaitoksella kuin toimikunnan ehdottamalla, missä tarkoituksessa olisi laadittava uusi ehdotus yksityiskohtaisine rakentamiskustannusten arvioineen ja kannattavuuslaskelmineen.

Siihen katsoen, että se 500,000 markan suuruinen määrä, minkä Kaupunginvaltuusto kesäkuun 14 päivänä 1906 oli tarkoitusta varten varatuista 1,000,000 markkaan nousevista lainavaroista osottanut ⁵⁾ kunnan työväenasuntojen rakentamiseen, ei tulisi riittämään näiden rakennusteiden loppuun suorittamiseksi, koska suunnaton hinnannousu rakennusteollisuuden alalla ja eräät tarpeellisiksi huomatu työt, kuten kiven lohkomis-

Anomus lisämäärärahasta kunnan työväenasuntojen rakentamista varten.

¹⁾ Kts. 1907 vuod. kert., siv. I. 68. — ²⁾ Valt. pöytäk. 24 p. maalisk., 20 §. — ³⁾ Valt. pain. asiak. n:o 28. — ⁴⁾ Lis. Valt. pöytäk. 20 p. lokak., 1 §. — ⁵⁾ Kts. 1906 vuod. kert., siv. I. 47 ja ss.

nen, kaikkien pihamaiden korottaminen y. m. aiheuttivat lisäkustannuksen, jota vahvistetussa kustannusarviossa ei oltu ottaa huomioon, esitti mainittujen työväenasuntojen rakentamistoimikunta kirjelmässään marraskuun 9 päivältä 170,000 markan suuruisen lisämäärärahan myöntämistä käytettäväksi samana ja seuraavana vuonna.

Käsitellessään tätä asiaa päätti ¹⁾ Valtuusto jättää valiokunnalle tehtäväksi tutkimuksen toimittamisen syistä kunnan työväenasuntojen rakentamiskustannusten lisääntymiseen, ja olisi valiokunnan tästä Valtuustolle jätettävä lausunto sekä ehdotus. Sittenkin valittiin ²⁾ Valmistusvaliokunnan ehdotuksesta jäseniksi sanottuun valiokuntaan herrat Holmberg, Neovius ja Hertzberg. Asiaa ei vuoden kuluessa käsitelty loppuun.

Hallintolautakunnan asettaminen kunnan työväenasuntoja varten.

Kunnan työväenasuntojen rakentamistoimikunnan Kaupunginvaltuustolta tiedusteltua, millä tavoin mainittuja asuntoja vastaisuudessa hallittaisiin ja niissä olevia huoneistoja annettaisiin vuokralle, esitti Rahatoimikamari, johon asia oli lykätty ³⁾, että asetettaisiin erityinen hallintolautakunta, johon kuuluisi yksi Kaupunginvaltuuston, yksi Rahatoimikamarin ja yksi Työväenasiain lautakunnan edustaja ja jonka toimena olisi m. m. määrätä se järjestys, missä vuokranhakijoiden tulisi saada huoneistoja, määrätä vuokrain suuruus sekä tehdä ja allekirjoittaa vuokrasopimukset ynnä myös laatia järjestysohjeet vuokralaisille. Tätä lautakuntaa olisi lisäksi kehotettava jättämään ennen vuoden loppua Valtuustolle ehdotus yksityiskohtaiseksi johtosäännökseen. Tästä johtuvat kustannukset kuluvalta vuodelta, jotka Kamarin arvion mukaan nousisivat noin 600 markkaan, olisivat suoritettavat Valtuuston käyttövaroista.

Hyväksyen Rahatoimikamarin edellämäinittun esityksen valitsi ⁴⁾ Valtuusto samalla jäseniksi hallintolautakuntaan herrat von Wright, Lundqvist ja Wasastjerna; viimeäinittun sijaan, joka kieltäytyi toimesta, valittiin ⁵⁾ sittenkin talonomistaja K. R. Åström.

Yksityiskohtaiset piirustukset raitioteiden uudestirakentamista varten.

Sittenkin Helsingin Raitiotie- ja omnibusosakeyhtiön johtokunta kirjelmässään toukokuun 5 päivältä 5:n §:n mukaisesti myönnytys-sopimuksessa helmikuun 12 päivältä 1908 oli Rahatoimikamariin tarkastettavaksi jättänyt asemapiirustukset ja yksityiskohtaiset piirustukset raitioteiden uudestirakentamista varten, antoi Rahatoimikamari mainitut piirustukset tarkastettavaksi erityiselle valiokunnalle, johon kuuluivat insinöörit Th. Frosterus, Gustaf Zitting, G. Idström ja Bernh. Wuolle.

¹⁾ Valt. pöytäk. 17 p. marrask., 27 §. — ²⁾ Valt. pöytäk. 1 p. jouluk., 24 §. — ³⁾ Valt. pöytäk. 11 p. helmik., 26 §. — ⁴⁾ Valt. pöytäk. 28 p. huhtik., 17 §. — ⁵⁾ Valt. pöytäk. 12 p. toukok., 1 §.

Antamassaan lausunnossa esiintoi valiokunta sittemmin eräitä muistutuksia ehdotettuja järjestelyjä vastaan.

Kaupunginvaltuustolle sen jälkeen jättämässään kirjelmässä ehdotti ¹⁾ Rahatoimikamari, joka oli voinut yhtyä valiokunnan muistutuksiin ainoastaan raitiojärjestelyihin nähden Läntisellä Viertotielä, että laaditut asemapiirustukset ja yksityiskohtaiset piirustukset hyväksyttäisiin, kuitenkin sillä poikkeuksella, että vähin etäisyys Läntisen Viertotien itäisen raition keskustasta viereiseen aitaukseen tai muuhun tierajaan ei saisi olla 2 metriä pienempi.

Tähän Kamarin esitykseen katsoi Valtuusto myös olevan syytä yhtyä ²⁾.

Sittemmin määräsi ³⁾ Valtuusto kaupungininsinööri G. Idströmin Raitiotie- ja omnibusosakeyhtiön myönnytyssopimuksen 6 §:n a kohdan mukaan tarkastamaan uudistustyöt niiden valmistuttua.

Budgettiehdotukseensa vuodelle 1907 oli Rahatoimikamari Rautatiehallituksen tekemästä ja Satamarakennusvaltuuskunnan puoltamasta anomuksesta m. m. ottanut 20,900 markan suuruisen erän yhdysraiteen laskemista varten Katajanokan pääraiteen ja Sipulisaarenkadulla olevan makasiiniraiteen välille. Vahvistaessaan sanotun menosäännön säilytti Kaupunginvaltuusto tosin mainitun erän, mutta päätti samalla, että kysymys puheenalaisen yhdysraiteen laskemisesta lopullisesti ratkaistaisiin vasta käsiteltäessä ehdotusta muista Katajanokalle kaupan ja merenkulun tarpeita varten suunnitelluista laitteista.

Yhdysraiteen
laskeminen
Katajanokalle.

Sittenkun Rautatiehallitus kuitenkin oli jättänyt uudistetun esityksen puheenalaisesta asiasta ja m. m. huomauttanut, että vaunujen vaihtoja Katajanokalla ei voitaisi liikenteen vaatimuksia tyydyttävällä tavalla toimittaa, ellei ehdotettua yhdysraidetta saataisi aikaan, ja Satamarakennusvaltuuskunta, joka ei vielä ollut ennättänyt laatia täydellistä ehdotusta kauppaa ja merenkulkua edistäviksi laitteiksi Katajanokalla, myös oli puoltanut esitystä, päätti ⁴⁾ Valtuusto, että kyseessä oleva rautatieraide hetimiten laitettaisiin, kuitenkin ainoastaan väliaikaisena toimenpiteenä, ja että sen kustannukset otettaisiin vuoden 1907 menosäännössä tarkoitusta varten osotetusta määrärahasta.

Tarpeellisiin korjauksiin Kasarmintorin kauppahallissa myönsi ⁵⁾ Kaupunginvaltuusto Rahatoimikamarin esityksestä 6,900 markan suuruisen erän suoritettavaksi Valtuuston käyttövaroista.

Määräraha
Kasarmintorin
kauppahallin
korjaustöitä
varten.

¹⁾ Rtk. kirj. n:o 234, 4 p. kesäk. — ²⁾ Valt. pöytäk. 16 p. kesäk., 20 §. — ³⁾ Valt. pöytäk. 20 p. lokak., 29 §. — ⁴⁾ Valt. pöytäk. 12 p. toukok., 8 §. — ⁵⁾ Valt. pöytäk. 14 p. tammik., 27 §.

- Uusi jakelusilta
Katajanokan
tulli- ja pakka-
huoneeseen. Tullikamarin Maistraatille tekemästä anomuksesta osotti¹⁾ Kaupungin-
valtuusto Maistraatin anomusta puollettua käyttövaroistaan 3,500 markkaa
uuden jakelusillan rakentamista varten Katajanokan tulli- ja pakkahuo-
neeseen.
- Lämmitysjärjes-
telmä Marian
sairaalassa. Marian sairaalan lisärakennustöiden toimikunnan esityksestä päätti²⁾
Kaupunginvaltuusto hyväksyen toimikunnan ehdotuksen yhteisen lämpö-
johtokeskuksen laittamisesta koko sairaalalle, että vuoden 1909 meno-
sääntöön sanottua tarkoitusta varten otettaisiin 29,200 markan määräraha.
- Lisämääräraha
pumppulaitosta
varten. Koska koko vuoden vallinneen tavattoman vähäisen vedensaannin
takia Vantaan joessa höyrypumppulaitosta oli melkein joka päivä täytynyt
pitää käynnissä ja sen käyttökustannukset sen vuoksi olivat nousseet
laskettuja melkoisesti suuremmiksi, esitti³⁾ Rahatoimikamari kaksi eri kertaa
Vesijohtokonttorin esityksestä, että tarvittavat lisämäärärahat, edellisellä
kerralla 10,000 markkaa ja jälkimäisellä 11,000 markkaa, tarkoitusta varten
myönnettäisiin suoritettaviksi Kaupunginvaltuuston käyttövaroista, johon
myös Valtuusto suostui⁴⁾.
- Loka- ja vesi-
johdon laitta-
minen tonttiin
n:o 5 Vaasan-
kadun varrella. Suomen Vankeusyhdistyksen anomus, että loka- ja vesijohto heti-
miten laitettaisiin yhdistyksen tonttiin n:o 5 Vaasankadun varrella, hyväk-
syttiin⁵⁾ Rahatoimikamarin sitä puollettua, ja suoritettaisiin tähän tarvitta-
vat 7,600 markan suuruiset kustannukset etukäteen kaupunginkassasta
ja merkittäisiin vuoden 1909 menosääntöön „Yleiset työt“ nimisen pää-
luokan kohdalle.
- Fredriksperin
koiratallin kor-
jaus. Rahatoimikamarin esityksestä myönsi⁶⁾ Kaupunginvaltuusto Fredriks-
perissä olevan rankkurinasunnon viereisen isännättömäin ja verottamatto-
main koirain säilytysluoneen tarpeelliseksi huomattua korjaamista varten
475 markkaa käyttövaroistaan.
- Lisämääräraha
korjaus- y. m.
töitä varten
tulli- ja pakka-
huoneessa. Samoin myönsi Kaupunginvaltuusto käyttövaroistaan tulli- ja pakka-
huoneen automaattisen palohälytyslaitoksen⁷⁾ täydentämistä varten 1,200
markan suuruisen lisämäärärahan, sen sähkövalojohtojen⁸⁾ korjaamista
varten 2,000 markkaa sekä vielä 500 markkaa⁹⁾ erinäisiä laitteita, kuten
kahden hätävaraoven laittamista varten kattoon y. m., joiden tarkoituksena
oli vähentää tulenvaaraa.
- Kysymys kah-
den n. s. Huska-
pannun asetta-
mistä. Sitä vastoin hylkäsi¹⁰⁾ Kaupunginvaltuusto Valmistusvaliokunnan
ehdotuksesta Rahatoimikamarin esityksen, että Valtuuston käyttövaroista

¹⁾ Valt. pöytäk. 28 p. tammik., 8 §. — ²⁾ Valt. pöytäk. 28 p. huhtik., 46 §. —

³⁾ Rtk. kirj. n:ot 175 ja 455, huhtik. 16 ja jouluk. 10 p. — ⁴⁾ Valt. pöytäk. 28 p. huhtik.,
9 §, ja 17 p. jouluk., 11 §. — ⁵⁾ Valt. pöytäk. 6 p. lokak., 11 §. — ⁶⁾ Valt. pöytäk. 25 p.
helmik., 16 §. — ⁷⁾ Valt. pöytäk. 24 p. maalisk., 24 §. — ⁸⁾ Valt. pöytäk. 24 p. maalisk.,
25 §. — ⁹⁾ Valt. pöytäk. 26 p. toukok., 19 §. — ¹⁰⁾ Valt. pöytäk. 24 p. maalisk., 23 §.

myönnettäisiin 7,440 markkaa kahden n. s. liuskapannun asettamista varten tulli- ja pakkahuoneeseen, joiden kautta sen lämmittäminen voitaisiin toimittaa ilman keskeytystä, mikä Liikennekonttorin ilmoituksen mukaan ei ennen ollut laita.

misesta tulli- ja pakkahuoneeseen.

Kaupungin taimilavalaitteiden muuttamista varten Tehtaanpuistosta Puutarhayhdistyksen ostetulle alueelle Eläintarhassa myönsi ¹⁾ Kaupunginvaltuusto Puutarhalautakunnan esityksestä 3,000 markkaa suoritettavaksi Valtuuston käyttövaroista. Tämä muutto, jonka aikaisemmin tehdyn päätöksen mukaan piti tapahtua vasta syksyllä 1909, huomattiin kohta tarpeen vaatimaksi, koska taimilavalannan valmistus Tehtaanpuistossa oli läheisyydessä asuville haitallinen.

Tehtaanpuiston taimilavalaitteiden muutto.

Etsivän poliisiosaston huoneiston muutostöihin osotti ²⁾ Kaupunginvaltuusto Rahatoimikamarin puollosta 1,300 markkaa käyttövaroistaan.

Määräraha Etsivän poliisiosaston huoneiston muutostöihin.

Käyttövaroistaan myönsi ³⁾ Kaupunginvaltuusto niinkään 3,800 markkaa Vaivaistalon korjaustöitä varten sekä ⁴⁾ 7,680 markkaa 70 penniä erinäisiin toimenpiteisiin ryhtymistä varten Vaivaistalon mielisairaalan hoidokkaiden turvaamiseksi mahdollisesti syttyvässä tulipalossa.

Määräraha Vaivaistalon korjaustöitä varten.

Helsingin Hiihtoseuran hallituksen esityksestä myönsi ⁵⁾ Kaupunginvaltuusto Rahatoimikamarin esitystä puollettua 1,400 markkaa Eläintarhan suksimäen muutostöitä varten suoritettavaksi Valtuuston käyttövaroista.

Määräraha Eläintarhan suksimäkeä varten.

Vahvistaessaan menosäännön vuodelle 1909 otti ⁶⁾ Kaupunginvaltuusto siihen vesijohtoon uutisrakennuksia, vesijohtoverkon laajentamista, vesijohtoon kunnossapitoa ja korjaamista sekä erinäisiä vesijohtoon kuuluvia töitä varten pääasiallisesti seuraavat, osaksi jo toisessa yhteydessä mainitut määrärahat:

Vuoden 1909 menosääntö vesijohtoon uutisrakennuksia ja vesijohtoverkon laajentamista varten y. m.

Valtuuston toukokuun 12 päivänä tekemän, asianmukaisesti vahvistetun päätöksen mukaan otettiin „Uutisrakennukset“ nimisen otsakkeen alle 610,000 markan suuruinen määräraha uutta pikasuodatuslaitosta varten Vanhassakaupungissa sekä, kaupungin nopeasti kasvavan vedenkulutuksen tyydyttämiseksi, vielä kahta pikasuodatinta varten 55,000 markan ja sähkömoottoripumppua varten 6,500 markan suuruiset määrärahat. Määrärahat vesijohtoon uutisrakennuksia varten nousivat siten yhteensä 671,500 markkaan.

Vesijohtoverkon laajentamista ja vesimittarien ostoa varten otettiin

¹⁾ Valt. pöytäk. 24 p. maalisk., 28 §. — ²⁾ Valt. pöytäk. 16 p. kesäk., 13 §. — ³⁾ Valt. pöytäk. 16 p. kesäk., 17 §. — ⁴⁾ Valt. pöytäk. 22 p. syysk., 25 §. — ⁵⁾ Valt. pöytäk. 17 p. marrask., 17 §. — ⁶⁾ Valt. pöytäk. 30 p. jouluk., 16 §.

menosääntöön yhteensä 428,900 markan suuruinen määrä, ja olivat päätetyt uutistyt seuraavat: vesijohto Fredriksperinkadun alle Inkoonkadulta osotenumeroon 70 ensinmainitun kadun varrella, Koulukujan alle, Erottaja-torin, Erottajakadun, Uudenmaan- ja Annankatujen alle E. Esplanaadikadulta Ratakadulle (putkien vaihdos), Uudenmaankadun alle Annan- ja Albertinkatujen välille (putkien vaihdos), Ison Robertinkadun alle Annan- ja Albertinkatujen välille (putkien vaihdos), Ludviginkadun alle (putkien vaihdos), Eerikinkadun alle Fredrikin- ja Yrjönkatujen välille sekä Annan-kadun alle Eerikin- ja Kansakoulukatujen välille (putkien vaihdos), Vilhelminkadun alle Rautatien varrella sekä Mikonkadun alle osotteesta n:o 22 Vilhelminkatuun asti (putkien vaihdos), Elisabetinkadun alle Unionin- ja Nikolainkatujen välille (putkien vaihdos), Kirkkokadun alle Nikolain- ja Ritarikatujen sekä Konstantininkadun ja Pohjois-Rannan välille (putkien vaihdos), Pengerkadun alle Vaasan- ja Fredriksperinkatujen välille sekä viimeinmainitun kadun alle osotenumeron 4 ja Pengerkadun välille, Karjalankadun alle tontista n:o 15 Porvoonkadulle asti, Ehrens-värd-tien alle tontista n:o 17 Laivurinkadulle asti, Wecksell-tien alle, Armfelt-tien alle, Rehbindertien alle Armfelttien itäpuolella Laivurinkadulle asti, Galitzintien alle, korttelin n:o 228 länsisivua pitkin johtavan tien alle Ehrens-värd- ja Speranskiteiden välille, Runebergkadun alle L. Viertotien ja Isontorin sekä Arkadia- ja Fjälldalinkatujen välille, Dagmar-kadun alle Museo- ja Nervanderkatujen välille, L. Viertotien alle tontilta n:o 49 korttelissa n:o 520 tontille n:o 42 korttelissa n:o 505, Töölönkadun alle tontilta n:o 7 korttelissa n:o 446 Hesperiankadulle, Hesperiankadun alle Töölönkadun ja L. Viertotien välille, Pääskylänkadun alle tontilta n:o 10 korttelissa n:o 253 tontille n:o 9 korttelissa n:o 252 sekä Vallilan alueelle ja Vallilantien alle. — Vesimittarien ostoa varten otettiin arviolta 20,000 markkaa, 15,000 markkaa vastaan vuoden 1908 menosäännössä.

Vesijohdon rakennusten, aitauksien, sulkujen, koneiden ja putkiverkon ylläpitoa ja korjaamista varten otettiin arviolta 30,000 markkaa sekä vesimittarien korjaamista ja tarkistamista varten arviolta 6,000 markkaa.

„Sekalaista“ nimisen otsakkeen alle otettiin vähäisiä putkiverkon y. m. uudistuksia ja täydennyksiä varten yhteensä 13,600 markan suuruinen määrä. Saman otsakkeen alle otettiin sitäpaitsi pohjavesitutkimusten jatkamista varten 30,000 markan suuruinen määräraha.

Vahvistaessaan menosäännön vuodeksi 1909 päätti ¹⁾ Valtuusto siihen pääluokan XIII, Yleiset työt, kohdalle pääasiassa ottaa seuraavat erät:

¹⁾ Valt. pöytäk. 30 p. jouluk., 16 §.

Kaupungin rakennusten ja talojen korjausta ja kunnossapitoa varten otettiin, paitsi 6,000 markan suuruista erää lumen kuljettamista varten, seuraavat määrärahat, joita osaksi jo edellisessä on kosketeltu: korjaustöitä varten Katajanokan tulli- ja pakkahuoneessa 5,700 markkaa, pohja-arkkujen vahvistamista y. m. varten korttelissa n:o 181 7,200 markkaa, Seurahuoneen katon korjaamista ja maalaamista varten 9,100 markkaa, Raatihuoneen uutta vesikattoa ja sähköjohtojen y. m. korjaamista varten 6,500 markkaa, erinäisiä ulko- ja sisäpuolisia korjauksia varten Poliisilaitoksen hallussa olevissa huoneistoissa Aleksanterinkadun n:oissa 22 ja 24 7,950 markkaa, korjaustöitä varten Kansankirjastossa 5,900 markkaa, erinäisiä korjauksia varten palotorneissa ja paloasemilla 6,370 markkaa, tavanmukaisia vuosikorjauksia varten Marian sairaalassa 15,700 markkaa, Länsi-Rannan ent. tulli- ja pakkahuoneen ulkopuolista korjausta varten 6,875 markkaa, Kasarmintorin kauppahallin ulkopuolista korjausta varten 8,000 markkaa, sisustustöitä varten Länsi-Rannan Tullikamarin haaraosastossa sekä sekalaisia korjauksia varten Katajanokan ja Makasiinirannan tavaravajoissa ynnä myös tullitarkastuspaviljongissa yhteensä 17,360 markkaa. Määräraha „Erinäisiä korjauksia“ varten otettiin 44,825 markaksi. Määräraha kaupungin rakennusten ja talojen korjauksia ja kunnossapitoa varten oli siis yhteensä 147,480 markkaa, 206,500 markkaa vastaan vuoden 1908 budjetissa.

„Uutisrakennukset“ nimisen otsakkeen alle otettiin osaksi jo aikaisemmin mainittuja töitä varten yhteensä 4,579,175 markkaa 24 penniä. Tämä määräraha sisälsi seuraavat erät: Makasiinirannan tavaravajan korottaminen 200,000 markkaa, lisämääräraha poliisiasemaa varten Pengerkadun n:o 5:ssä 89,000 markkaa, Toukolan uusi kansakoulutalo 35,000 markkaa, uusi asunto kaupunginpuutarhurille 40,000 markkaa, uusi poliisi-vahtitupa Vanhaankaupunkiin 6,500 markkaa, lämpöjohtokeskusama Marian sairaalaan 29,200 markkaa, lisämääräraha Työ- ja vaivaistalon sairaalaa varten 2,000 markkaa, uusi työ- ja vaivaistalo 500,000 markkaa, kunnalliset työväenasunnot Leppäsuolla ja Kalliossa 175,750 markkaa, uusi kansakoulutalo Ratakadun varrelle 150,000 markkaa sekä lisämääräraha kansakoulutaloa varten Tehtaankadun varrella 38,000 markkaa, uusi kaasutehdas 2,500,000 markkaa, kaasulaitoksen kehäjohto 494,000 markkaa, kunnallinen sähkölaitos 300,725 markkaa 24 penniä, uusi käymälä kansakouluun Nikolainkadun varrella 10,000 markkaa sekä luokkahuoneiden sisustus kansakoulua varten talossa n:o 22 Mariankadun varrella 9,000 markkaa.

Katujen ja yleisten paikkojen korjaamista ja kunnossapitoa varten otettiin yhteensä 54,900 markkaa, ja olisi tällä määrällä, paitsi erinäisiä korjauksia, suoritettava seuraavat työt: Kauppatorin läntisen osan mukulakivillä lasketun eteläisen kolmion korjaus, Kansakoulukadun tontin n:o 3 sekä saman kadun kansakoulutontin vierellä olevain ajo- ja käyntiteiden korjaus, erinäisten kaupungille kuuluvien katuosuuksien vierellä olevien kaiteiden uudesti rakentaminen ja korjaus sekä Pitkäsillan kannen ynnä Eläintarhan suksimäen korjaus.

„Uutistytöt“ nimisen otsakkeen alle otettiin yhteensä 444,300 markkaa, ja olivat suoritettavat työt seuraavat: kaupungin, korttelin n:o 191 vierellä olevan Kruunuvuorenkadun osuuden rakentaminen, noppakivellä lasketavan jalkakäytävän laittaminen kaakkoiseen osaan Päävahdintoria Katajanokan sillan ja P. Esplanaadikadun välille, Sörnäsän Rantatien mukulakivillä kiveäminen Haapaniemen- ja Lintulahdenkatujen välillä, Porthaninkadun makadamoiminen kansakoulutontin n:o 9 vierellä 4:nnellä linjalla, Säästöpankirannan kaupungin osuuden tasotus ja makadamoiminen, Helsinginkadun korotus tonttien n:ot 3, 5 ja 7 viereltä sekä lopuksi seuraavien katujen, y. m. tasotus: Vesilinnankatu korttelin n:o 372 vierellä, Vaasankatu puoleen leveyteensä Vesilinnan- ja Sturekatujen väliltä, Pengerkatu Vaasan ja Fredrikserinkatujen väliltä, Ehrensivärdtie, Weckselltie, Armfelttie, Rehbindertie Armfelttien itäpuolelta, Galitzintie, Chydeniustie, Runebergkatu L. Viertotien ja Isontorin väliltä sekä Arkadia- ja Fjälldalinkatujen väliltä, Töölönkatu Cygnæuskadun ja Teurastamontien väliltä, Dagmarkatu Museo- ja Nervanderkatujen väliltä sekä Vallilan alue.

„Kanavat ja viemärit“ nimisen otsakkeen alle otettiin sekalaisia kunnossapito- ja täydennystöitä varten ynnä myös erään Ulko-Meilansin suomaan ojittamista varten yhteensä 20,400 markkaa. Uutistöitä varten, jotka pääasiallisesti kuuluivat vastaaviin kaduntasottamistöihin, otettiin 192,350 markan suuruinen määrä; vuoden 1908 menosäännössä se oli 214,760 markkaa.

„Tiet“ nimisen otsakkeen alle otettiin korjauksia ja kunnossapitoa varten 10,000 markkaa ja „Viertotiet“ nimisen otsakkeen alle samoin 15,000.

Kaupungin satamien korjaus- ja kunnossapitotöitä varten otettiin yhteensä 60,100 markan suuruinen määräraha, ja sisältyivät siihen seuraavat erät: erinäisiä korjauksia 20,000 markkaa, jälleajositat y. m. 5,000 markkaa, ruoppaustyöt 20,000 markkaa, korjaus- ja täydennystyöt Hietalahden satamassa 5,000 markkaa, T-muotoisen rantalaiturin ja Maka-siinirannan siltakansien uudistaminen 10,100 markkaa. — Uutistöitä

varten satamissa osotettiin yhteensä 207,000 markkaa, josta lisämääräraha Katajanokanrannan uudestirakentamiseen 120,000 markkaa, Hakaniemenrannan pohjoisen osan varustamiseen reunakivityksellä 80,000 markkaa sekä vähäisempiä laitureita varten 7,000 markkaa.

Kaupungin istutusten ja puutaimistojen kunnossapitoa varten otettiin menosääntöön 80,000 markan suuruinen erä ynnä aitauksia, mullan valmistusta sekä talvipuutarhan ylläpitoa varten 12,500 markkaa eli yhteensä 92,500 markkaa. — Uusia istutustöitä varten osotettiin 43,665 markkaa; vuoden 1908 menosäännössä tämä määrä oli 80,843 markkaa. Tällöin otettiin huomioon: Kapteenin- ja Tehtaankatujen varrella olevan avoimen paikan tasotusta varten 3,580 markkaa, tasotustöiden jatkamista varten Tokantorilla 4,000, Haapaniemen istutuksissa 4,000 sekä Eläintarhan urheilukentällä 15,000 markkaa, leikkikenttää varten Punanotkoon 10,000 markkaa, Koulutorin istutuksia varten 2,785 markkaa, Savilan taimitarhaa varten Eläintarhassa 2,700 markkaa sekä kelkkamäkien laittamista varten 1,600 markkaa. — Erikoiseen otsakkeeseen otettiin varapuutarhan perustamista varten Eläintarhaan 5,350 markkaa.

„Puhtaanapitolaitos“ nimisen otsakkeen alle otettiin kaatopaikkojen ja laiturien kunnossapitoa varten, vahtien palkkaamista varten, makkien ja käymäläin sekä kaupungin yleisten paikkojen ja katuosuuksien puhtaanapitoa varten ja kastelemista varten 178,400 markan suuruinen määräraha; vuoden 1908 menosäännössä se oli 170,200 markkaa. Mitään määrärahaa uutistöitä varten ei ollut.

„Yleinen makkien puhtaanapito“ nimisen otsakkeen menosääntö vahvistettiin 166,930 markaksi, josta miehistön ja ajomiesten palkkaamista varten 102,500 markkaa, rautatierahteja varten 20,000 markkaa sekä uusia makkiastioita ja rikkalaatikoita varten 15,450 markkaa.

Määräraha „Työkaluja“ varten määrättiin 30,100 (ennen 7,000) ja „Sekalaista“ varten 14,000 markaksi. Ensin mainitun määrärahan lisäyksen aiheuttivat erinäiset höyryruoppaajan ja kuljetusproomujen korjaukset sekä uuden höyrykattilan hankkiminen ruoppauseleვაattoriin y. m.

Pääloukan XIII, Yleiset työt, loppusumma nousi 6,261,650 markkaan 24 penniin; vuoden 1908 menosäännössä oli vastaava summa 5,731,963 markkaa.

Kaupungin yleisen rahäsäännön yhteydessä vahvisti ¹⁾ Kaupungin-Valaistuslaitok-
valtuusto, kuten aikaisemminkin oli tapahtunut, erityisen rahäsäännön sen meno- ja
Valaistuslaitoksen menot viimeksi mainitussa rahäsäännössä laskettiin tulosääntö vuo-
deksi 1909.

¹⁾ Valt. pöytäk. 30 p. jouluk., 16 §.

yhteensä 958,141 markaksi 10 penniksi, ja jakaantuivat ne seuraavalla tavalla: hallinto 66,650 markkaa, vuokrat 26,500 markkaa, kaasun valmistuskustannukset 558,700 markkaa, kustannukset sivutuotteista 19,550 markkaa, katuvalaistus 58,200 markkaa, yksityinen kaasunkulutus 29,000 markkaa, korjaus ja kunnossapito 37,500 markkaa, korot ja vakuutusmaksut 25,000 markkaa, pääputkiverkon laajennus 62,441 markkaa 10 penniä, uusien lyhtyjen asettaminen 9,600 markkaa sekä haarajohdot, kalusto y. m. 65,000 markkaa. Lainavaroilla olisi sen lisäksi suoritettava kustannukset uuden kaasutehtaan perustamisesta, lasketut 2,900,000 markaksi, sekä uudesta kehäjohdosta, lasketut 494,000 markaksi. Tulot Kaasulaitoksesta laskettiin 1,158,141 markaksi 10 penniksi, joten, lukuun ottamatta lainavaroilla suoritettavia eriä, 200,000 markan suuruinen nettosäästö laskettiin kaupungin yleisen budgetin hyväksi. Vastaavat luvut vuoden 1908 budgetissa olivat: menot 957,650 markkaa, tulot 1,037,000 markkaa, nettosäästö 79,350 markkaa.

Kaupungin katujen, rantalaiturien ja tavaravajojen valaisemista varten kaasulla, petrolilla ja sähkövalolla otettiin vuoden 1909 menosääntöön yhteensä 270,325 markan suuruinen määräraha; vuoden 1908 budgetissa se oli 257,850 markkaa.

Kaupungin kiinteän omaisuuden katselmusmiehet.

Kaupungin kiinteän omaisuuden katselmusmiehinä toimivat¹⁾ vuoden kuluessa professori Gösta Grotenfelt ja rakennusmestari A. N. Nyberg sekä näiden varamiehinä arkkitehti M. Schjerfbeck ja rakennusmestari G. F. Willandt.

B. Kaupungin irtaimistoa, rahatointa ja hallintolaitoksia koskevat asiat.

Kertomus kaupungin tileistä ja tilinpäätöksestä vuodelta 1907.

Kaupunginvaltuustolle Rahatoimikamari lähetti²⁾ Rahatoimikonttorin laatimat ja sen toimesta painatetut asiakirjat³⁾, jotka koskivat Helsingin kaupungin tilejä ja tilinpäätöstä vuodelta 1907, ja oli tämä tilinpäätös yhteenvetona seuraava:

Tuloja:

Varattu säästö vuodelta 1906	Smk	600,000: —
Tuloja rahasäännön mukaan	„	7,529,151: 17
„ rahasäännön lisäksi	„	1,285,295: 31
Säästöä määrärahoista	„	120,260: 25
	<u>Yhteensä</u> Smk	9,534,706: 73

¹⁾ Valt. pöytäk. 7 p. tammik., 6 §. — ²⁾ Valt. pöytäk. 16 p. kesäk., 1 §. — ³⁾ Valt. pain. asiak. n:o 10. —